

KERKELIJKE DOCUMENTATIE

2013 / NUMMER 2

CONGREGATIE VAN DE CLERUS
DIRECTORIUM
VOOR HET AMBT
EN HET LEVEN VAN DE PRIESTERS
NIEUWE UITGAVE

Kerkelijke Documentatie is een uitgave van het
Secretariaat Rooms-Katholiek Kerkgenootschap

COLOFON

Kerkelijke Documentatie is een uitgave van de afdeling Pers & Communicatie van het Secretariaat Rooms-Katholiek Kerkgenootschap (SRKK)

Redactie: SRKK, Utrecht
Opmaak en druk: Libertas, Bunnik

Deze uitgave kan worden besteld bij het bisdom van Breda:
Veemarktstraat 48
4811 ZH Breda

E-mail: bestel@rkk.nl

Prijs: € 15,00 (incl. porto)

Kerkelijke Documentatie op internet: www.rkkerk.nl

Inhoud

TEN GELEIDE	9
PRESENTATIE	19
INLEIDING	25
1. DE IDENTITEIT VAN DE PRIESTER	31
Het priesterschap als gave.....	31
De sacramentele wortel.....	32
1.1. De trinitaire dimensie.....	33
In gemeenschap met de Vader, de Zoon en de Geest.....	33
In de trinitaire heilsdynamiek.....	34
De innige relatie met de Drie-eenheid.....	35
1.2. De christologische dimensie.....	36
De specifieke identiteit.....	36
De wijding en de zending.....	38
1.3. De pneumatologische dimensie.....	39
Het sacramentele karakter.....	39
De persoonlijke gemeenschap met de Heilige Geest.....	39
Het aanroepen van de Geest.....	40
De kracht om de gemeenschap te leiden.....	41
1.4. De ecclesiologische dimensie.....	41
“In” en “tegenover” de Kerk.....	41
Deelgenoot aan Bruidegom zijn van Christus.....	42
De universaliteit van het priesterschap.....	43
De missionariteit van het priesterschap voor een nieuwe evangelisatie.....	44
Het geestelijk vaderschap.....	54
Gezag als “amoris officium”.....	55
De verleiding van democratisme en egalitarisme.....	56
Het onderscheid tussen het algemeen en het ambtelijk priesterschap.....	58

1.5	De priesterlijke gemeenschap.....	59
	De gemeenschap met de Drie-eenheid en met Christus.....	59
	De gemeenschap met de Kerk.....	60
	De hiërarchische gemeenschap.....	60
	De gemeenschap in de eucharistische viering.....	61
	De gemeenschap in de ambtelijke werkzaamheid.....	62
	De gemeenschap in het priestercollege.....	63
	De incardinatie, een authentieke juridische band met geestelijke waarde.....	64
	Het priestercollege, een plaats van heiliging.....	65
	De broederlijke priesterlijke vriendschap.....	66
	Het gemeenschappelijk leven.....	66
	De gemeenschap met de leken gelovigen.....	70
	De gemeenschap met de leden van de instituten van gewijd leven.....	73
	De roeping en pastoraal.....	73
	De inzet op politiek en maatschappelijk gebied.....	75
II.	DE PRIESTERLIJKE SPIRITUALITEIT.....	77
2.1.	De huidige historische context.....	77
	De tekenen van de tijd weten te interpreteren.....	77
	De eis van de bekering voor de evangelisatie.....	78
	De uitdaging van sektes en nieuwe cultussen.....	80
	Licht- en schaduwzijden van de ambtelijke werkzaamheid.....	81
2.2.	Bij Christus zijn in het gebed.....	82
	De voorrang van het geestelijk leven.....	82
	Middelen voor het geestelijk leven.....	83
	Christus die bidt, navolgen.....	86
	De Kerk die bidt, navolgen.....	87
	Het gebed als gemeenschap.....	88
2.3.	De herderlijke liefde.....	88
	De uiting van de liefde van Christus.....	88
	Meer dan functionalisme.....	89

2.4	De gehoorzaamheid	90
	Het fundament van de gehoorzaamheid.....	90
	De hiërarchische gehoorzaamheid.....	92
	Het gezag dat met liefde wordt uitgeoefend.....	93
	Het respect voor de liturgisch normen.....	94
	De eenheid in pastorale plannen.....	94
	Het belang en de verplichting van kerkelijke kleding.....	95
2.5	De prediking van het Woord.....	97
	De trouw aan het Woord.....	97
	Woord en leven	100
	Het Woord en de catechese	101
2.6.	Het sacrament van de eucharistie.....	104
	Het eucharistisch mysterie	104
	De eucharistie goed vieren	105
	De eucharistische aanbidding.....	108
	De misintenties	109
2.7.	Het boetesacrament.....	112
	De bedienaar van de verzoening.....	112
	De toewijding aan het dienstwerk van de verzoening.....	113
	De noodzaak om te biechten.....	115
	De geestelijke leiding voor zichzelf en voor anderen.....	116
2.8	Het getijdengebed.....	117
2.9	Leidsman van de gemeenschap.....	120
	Priester voor de gemeenschap.....	120
	“Sentire cum Ecclesia”.....	121
2.10	Het priestercelibaat	122
	De vaste wil van de Kerk.....	122
	De theologisch-spirituele beweegredenen van het celibaat.....	122
	Het voorbeeld van Jezus.....	125
	Moelijkheden en tegenwerpingen.....	126
2.11	De priesterlijke geest van armoede	130
	De armoede als beschikbaarheid.....	130
2.12	De verering van Maria.....	132
	Het navolgen van de deugden van de Moeder	132
	De Eucharistie en Maria.....	133

III.	DE PERMANENTE VORMING.....	135
3.1	De principes	135
	De noodzaak van de permanente vorming vandaag.....	135
	Instrument van heiliging.....	137
	Zij moet door de Kerk worden gegeven.....	137
	Zij moet permanent zijn.....	138
	Zij moet volledig zijn.....	138
	De menselijke vorming.....	139
	De geestelijke vorming	141
	De intellectuele vorming.....	142
	De pastorale vorming.....	144
	Zij moet systematisch en volledig zijn.....	145
	Zij moet op de persoon betrokken zijn.....	145
3.2.	De organisatie en de middelen.....	146
	De ontmoetingsdagen voor priesters	146
	Het pastorale jaar.....	147
	De tijden van rust.....	149
	Het Huis van de clerus.....	150
	Recollecties en retraites.....	150
	De noodzaak van een programmering.....	151
3.3.	De verantwoordelijken.....	152
	De priester zelf.....	152
	De hulp van de medebroeders	153
	De bisschop.....	154
	De vorming van de vormers.....	155
	De samenwerking tussen de Kerken.....	157
	De samenwerking van academische centra voor spiritualiteit.....	157
3.4	De behoeften met betrekking tot de leeftijd en bijzondere situaties...158	158
	De eerste jaren van het priesterschap	158
	Na een zeker aantal jaren.....	159
	De oudere leeftijd.....	160
	De priesters in bijzondere situaties.....	160
	De eenzaamheid van de priester.....	161

SLOT.....163

GEBED TOT DE ALLERHEILIGSTE MAAGD MARIA166

Ten geleide

Voorwoord voor de Nederlandse uitgave van de nieuwe uitgave van het Directorium voor het ambt en het leven van de priesters

Voor ons ligt de vertaling van de nieuwe versie van het *Directorium voor het ambt en het leven van de priesters*, die de Congregatie voor de Clerus op 11 februari van dit jaar heeft gepubliceerd. De eerste versie verscheen in 1994.¹ De nieuwe uitgave is ten opzichte van de eerste niet wezenlijk veranderd. Sinds 1994 zijn er echter talrijke nieuwe teksten over het priesterschap van de zalige Johannes Paulus II en tevens van paus Benedictus XVI verschenen. Deze hebben een aantal behartigenswaardige dingen gezegd over het ambt en het leven van de priester, die voor het nieuwe *Directorium* een zeer welkome verrijking waren en er dan ook een plaats in hebben gekregen. Ook vormden de rijke vruchten en kostbare ervaringen van het Jaar van de Priester 2009-2010 een aanleiding om een nieuwe uitgave van het *Directorium* uit te brengen.

De belangrijkste reden om een *Directorium* over het ambt en het leven van de priester op te stellen is gelegen in de crisis rond het priesterschap die in West-Europa en Noord-Amerika manifest werd in de jaren zestig van de vorige eeuw en in latere decennia ook elders in de Wereldkerk. Soms wordt de oorzaak van deze crisis wel toegeschreven aan de discussies over het priesterschap tijdens het Tweede Concilie (1963-1965), maar dat is een misvatting. Al in de jaren veertig was in Nederland merkbaar dat priesters worstelden met hun essentiële priesterlijke identiteit als man Gods. Gelovigen misten dikwijls diepgang in hun preken evenals de mogelijkheid om met hen te komen tot een geestelijk gesprek. Zo schreef de Duitse schrijfster Ida Friederike Görres in een brief uit 1946, gericht aan een niet-katholiek van evangelische afkomst:

1 Vgl. Congregatie voor de Clerus, *Directorium voor het ambt en het leven van de priesters*, *Kerkelijke Documentatie* 23 (1995), maart, pp. 3-47.

“Uw ridderlijke lof op onze clerus doet de verdenking rijzen dat u werkelijk zelden een preek hebt beluisterd ... Waarom is een fatsoenlijke preek in de normale zielzorg de uitzondering? Waarom leeft men op, verrast, ... wanneer men in een vreemde kerk toevallig een ordentelijk preek meekrijgt ...?”²

Tevens was zij niet te spreken over het spirituele optreden van de priesters:

“Altijd weer staat men voor de kwellende, droefgeestig stemmende vraag: waarom zijn er zo weinig echt *vrome* priesters? Zo weinigen, die van de dagelijkse omgang met God in hun optreden al was het maar een enkele straal in hun wezen weerspiegelen? Met wie de naar geestelijke groei hongerende leek tot een geestelijk gesprek kan komen? ... Waarom zijn de pastorieën zo zeldzaam waarin men iets van een geestelijke atmosfeer bespeurt?”³

Ook in Nederland werd dit in de jaren veertig van de vorige eeuw gesignaleerd. Bij menig priester was het gevoel voor het mysterie in die tijd tanende, aldus Ramselaar, de president van het toenmalige kleinseminarie van het aartsbisdom Utrecht te Apeldoorn.⁴

Bijgevolg zochten veel priesters hun toevlucht in een secundaire identiteit, hun imago dat zij hadden als gevolg van hun maatschappelijke status. Vaak bekleedden zij leidende posities in het katholieke organisatieleven, die overigens net zo goed door leken konden worden ingenomen. Hiervoor kwamen priesters al snel in aanmerking in een periode dat zij behoorden tot het geringe aantal mensen in de samenleving dat een hogere studie had gevolgd. Hierop kwam in de direct naoorlogse jaren al de nodige kritiek. Het bleek voor priesters echter nog niet zo gemakkelijk dit imago los te

2 I.Fr. Görres, “*Brief über die Kirche*,” *Frankfurter Hefte* 1 (1946), nr. 8, 715-733; citaat op pp. 720-721.

3 *Op. cit.*, p. 725.

4 Vgl. A.C. Ramselaar, *Priesterlijke heiligheid*, in: H. Boelaars, G. de Gier, J. van der Hoeven, A. Lutterman, C. Moonen, A.C. Ramselaar, J.N. van Rosmalen, G. Smit, F. Thijssen, J.J.M. van der Ven, J. Vermeulen, *Onrust in de zielzorg*, Utrecht/Brussel 1949, pp. 197-212.

laten. Zij verloren deze secundaire identiteit echter definitief in de jaren zestig toen alle gezagsdragers van weleer van hun voetstuk vielen.

Terwijl de beleving van de essentiële identiteit van de priester al vóór de jaren zestig aan erosie onderhevig was, kwam zij in de jaren zestig onder zeer zware druk te staan doordat toen de hedendaagse seculiere cultuur ook onder katholieken haar intrede deed. Door de snel toenemende welvaart en de opkomst van de 'Information Society' werden mensen minder afhankelijk van elkaar. Dit werd de trigger voor de ontwikkeling van het expressief individualisme dat binnen de kortste keren een massafenomeen werd, en de ermee gepaarde cultuur van de authenticiteit, die inhoudt dat het individu 'zichzelf moet zijn', dat wil zeggen zich van anderen moet onderscheiden.⁵ Het expressief individualisme betekent dat het individu zichzelf in het centrum op een podium plaatst en anderen ziet als toeschouwers. Het individu moet zich in zijn uiterlijk van anderen onderscheiden en een eigen levensproject ontwikkelen, inclusief eigen levensbeschouwelijke opvattingen en waarden. Dat de meesten zich in hun keuzes laten leiden door de massamedia, de reclame en de commercie ontgaat hen. Wat telt is het gevoel om origineel en authentiek te zijn. Binnen dit expressief individualisme neemt het individu zichzelf als referentiepunt en heeft het geen behoefte aan een Persoon die het overstijgt, of een gemeenschap zoals de Kerk. Het gevolg was een fundamentele geloofscrisis die ook de Kerk als geloofsgemeenschap diep heeft geraakt. Deze crisis had ook gevolgen voor de visie op het priesterschap onder kerkleden evenals de beleving van de essentiële priesterlijke identiteit door priesters zelf: de bovennatuurlijke dimensie van het priesterschap en het wijdingssacrament raakte bij velen uit beeld.

Bezien in dit licht is het een misvatting te denken dat de crisis rond de priesterlijke identiteit een gevolg zou zijn van de discussies over het algemeen priesterschap van alle gelovigen⁶ en het bijzonder priesterschap van

5 Vgl. Ch. Taylor, *Varieties of Religion Today: William James Revisited*, Cambridge/London: Harvard University Press, 2002, pp. 79-107.

6 Vgl. *Lumen Gentium*, nr. 34 (Dogmatische Constitutie over de Kerk, G. Philips (vertaler), Amersfoort z.j. [Katholiek Archief, Constituties en decreten van het Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie V]).

de priesters tijdens het Tweede Vaticaans Concilie. Het tegendeel is het geval. Toen als gevolg van een verzwakte beleving van de identiteit van de priester als man Gods vóór de jaren zestig en de ingrijpende culturele veranderingen in de jaren zestig het juiste zicht op de essentiële identiteit van de priester verduisterd raakte, schiep het Concilie de op dat moment zo broodnodige duidelijkheid. Dit deed zij door aan te geven dat het algemeen priesterschap en het bijzonder priesterschap *wezenlijk* en niet alleen in rangorde van elkaar verschillen.⁷ Het Conciliedecreet *Presbyterorum Ordinis* zegt over het wijdingssacrament:

“Daarom vooronderstelt het priesterschap van de priesters weliswaar de sacramenten van de christelijke initiatie, maar wordt toch overgedragen door dat speciale sacrament, dat de priesters door de zalving van de Heilige Geest tekent met een bijzonder merkteken en hen zó aan Christus-Priester gelijkvormig maakt, dat zij in de persoon van Christus, het hoofd, kunnen optreden.”⁸

Feitelijk was het Tweede Vaticaans Concilie niet de oorzaak van de crisis rond het priesterschap, maar voorkwam het juist een erger crisis met betrekking tot de essentiële priesterlijke identiteit.⁹

De documenten van de Tweede Vaticaans Concilie, inclusief wat het zei met betrekking tot het priesterschap, zijn vaak volstrekt verkeerd geïnterpreteerd en – naar valt te vrezzen – door velen slecht of niet gelezen. Bijgevolg is voor een niet gering aantal mensen, onder wie ook priesters, het onderscheid tussen de priester en de leek vervaagd. Daarom was het in 1994 nodig om een Directorium voor het ambt en het leven voor de priesters uit te brengen, dat de essentiële priesterlijke identiteit als uitgangspunt

7 Vgl. op.cit., nr. 10: “Sacerdotium autem commune fidelium et sacerdotium ministeriale seu hierarchicum, licet essentia et non gradu tantum differant, ad invicem tamen ordinantur; unum enim et alterum suo peculiari modo de uno Christi sacerdotio participant.”

8 *Presbyterorum Ordinis*, nr. 2 (*Decreet over het ambt en het leven van de priesters*, A.H. Eysink (vertaler), Amersfoort 1966 [Katholiek Archief, Constituties en Decreten van het Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie XVI]).

9 W.J. Eijk, “Esperienze di “discontinuità”,” *Sacrum Ministerium* 16 (2010), nr. 1-2, pp. 114-118.

neemt. De essentie van wat de priester is in zijn relatie tot de Goddelijke Drie-eenheid, Christus, de Heilige Geest en de Kerk wordt in het eerste Hoofdstuk in extenso uiteengezet. Vooral uit de specifieke ontologische band “die de priester verbindt met Christus, Hogepriester en Goede Herder,”¹⁰ en door de wijding tot stand komt, vloeit de essentiële identiteit van de priester voort:

“De identiteit van de priester komt dus voort uit de specifieke deelname aan het Priesterschap van Christus, waardoor de gewijde in en voor de Kerk het werkelijke, levende en transparante beeld wordt van Christus, Hogepriester, ‘op sacramentele wijze Christus, Hoofd en Herder’ vertegenwoordigt”¹¹ Door middel van de wijding ‘ontvangt’ de priester ‘een geestelijke macht’ ten geschenke die deelname is aan het gezag waarmee Jezus Christus door zijn Geest de Kerk leidt”,¹²

aldus het Directorium (nr. 2).

Door de priesterlijke dienst “blijft Christus in feite te midden van zijn volk de werkzaamheid uitoefenen die alleen Hem toebehoort als Hoofd van zijn Lichaam” (nr. 1). Het priesterschap is een geschenk van de Heer aan de Kerk waardoor heel concreet wordt dat Christus zijn Kerk niet verlaten heeft. Wanneer de priester *in persona Christi capitis* handelt, is hij degene die het heil van Christus’ wege bedient, de voor het heil noodzakelijke waarheid doorgeeft en het volk Gods leidt en tot heiligheid brengt (nr. 8). Het wijdingssacrament is door Jezus, de Herder bij uitstek, ingesteld en daarom kan de geloofsgemeenschap er geen andere inhoud aan geven (nr. 27). Het is vanwege de bijzondere deelname van de priester aan het herder zijn van Jezus, dat naast de bisschop alleen aan hem de titel ‘pastor’ is voorbehouden en niet kan worden gebruikt voor diakens en pastoraal werk(st)ers:

10 Johannes Paulus II, “Postsynodale Apostolische Exhortatie *Pastores dabo vobis*,” *Kerkelijke Documentatie* 20 (1992), juni, pp. 215-306, nr. 11.

11 *Ibid.*, 15.

12 *Ibid.*, 21: vgl. Tweede Vaticaans Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, nrs. 2, 12.

“Het is om de door de Heer Jezus vastgestelde orde te waarborgen ook noodzakelijk de zogenaamde ‘klerikalisering’ van de leken te vermijden¹³, die ernaar streeft het ambtelijk priesterschap van de priester in te perken, die men alleen na de bisschop en krachtens zijn priesterlijk ambt, met de wijding ontvangen, op de juiste en eenstemmige wijze de titel ‘herder’ kan toekennen” (nr. 28).¹⁴

De identiteit van de priester is, zo benadrukt het Directorium, op de eerst plaats in zijn zijn geworteld. Gewaarschuwd wordt tegen een functionalistische benadering van het priesterschap, die een bedreiging is voor de herderlijke liefde die hij namens Christus tegenwoordig stelt:

“Het is immers niet zelden dat men ook bij sommige priesters de invloed kan waarnemen van een mentaliteit die onterecht ernaar streeft het ambtelijk priesterschap te reduceren tot alleen maar functionele aspecten. De priester ‘spelen’, afzonderlijke diensten verrichten en enkele werkprestaties waarborgen zou het geheel van het priesterlijk bestaan zijn. De priester oefent echter niet alleen maar een ‘werk’ uit waarna hij vrij voor zichzelf zou kunnen zijn: deze beperkende opvatting over de identiteit en het ambt van de priester dreigt de priester naar een leegte toe te drijven die dikwijls wordt gevuld met vormen van leven die niet overeenkomen met het eigen ambt” (nr. 55).

Het gaat bij de priester niet primair om wat hij *doet*, hoe hij *functioneert* en of hij meer of minder talent heeft, maar eenvoudigweg dat hij priester *is*.

Het is duidelijk dat voor het beleven van de essentiële identiteit van de priester het nodige komt kijken. Hiervoor is voor de priester op de eerste plaats een specifieke priesterlijke spiritualiteit onontbeerlijk. Daar gaat het

13 Vgl. Johannes Paulus II, *Discorso all'Episcopato della Svizzera* (15 januari 1984): *Insegnamenti* VII/1 (1984), p. 1784.

14 Omdat de priester Christus als het Hoofd van de Kerk vertegenwoordigt, zijn aansprekkittels die dit tot uitdrukking brengen aan de priester voorbehouden: pasto(o)r, kapelaan, directeur en coördinator, vgl. Congregatie voor de Clerus, “*De priester, herder en leidman van de parochiegemeenschap*,” *Kerkelijke Documentatie* 31 (2003), nr. 1, 3-31, nr. 23.

tweede hoofdstuk over, dat begint met een omschrijving van wat de spiritualiteit van de priester in de kern is: “een diepe relatie van vriendschap met Christus.” De belangrijkste aspecten van de priesterlijke spiritualiteit kunnen kort en bondig worden samengevat als volgt:

- 1 De priester moet in het gebed bij Christus blijven om met vrucht zijn herderlijk ambt te kunnen vervullen, omdat Christus de Goede Herder, “alleen de belangrijkste hoofdrolspeler blijft bij iedere pastorale handeling” (nr. 49).
- 2 Hij zal binnen zijn spiritualiteit de deugd van de herderlijke liefde dienen te ontwikkelen (nrs. 54-55).
- 3 Ook dient hij de deugd van de gehoorzaamheid te ontwikkelen om zich te kunnen voegen in het geheel van de Kerk (nrs. 56-61), welke gehoorzaamheid onder meer tot uiting komt in het vieren van de liturgie in overeenstemming met de normen van de Kerk (nr. 59).
- 4 Een andere evident onontbeerlijke deugd is die de trouw aan het Woord van God (nr. 62 e.v.).
- 5 De priesterlijke spiritualiteit wordt gevoed en komt tot uiting in het bewust vieren van de eucharistie (nrs. 66 e.v.), de dagelijkse viering waarvan het Directorium noodzakelijk noemt: “Daarom is het noodzakelijk dat het in het gebedsleven van de priester nooit ontbreekt aan de dagelijkse eucharistieviering” (nr. 50).
- 6 Om een goed biechtvader te zijn is het nodig dat de priester zelf een spiritualiteit van boetvaardigheid heeft en zelf het sacrament van boete en verzoening ontvangt (nrs. 70 e.v.).
- 7 Centraal in het geestelijk leven van de priester staat ook het Getijdengebed, omschreven als “een fundamentele wijze voor de priester om voor de Heer te staan” (nr. 74).
- 8 Om een goed leidsman te zijn voor anderen zal de priester een voortdurende en oprechte houding moeten ontwikkelen van “*sentire cum Ecclesia*, zodat zij steeds zullen werken in verbondenheid met de paus, de bisschoppen, de andere medebroeders in het priesterschap, de diakens, de andere, door het belijden van de evangelische raden gewijde gelovigen, en alle gelovigen” (nr. 78).

9 Naast een goede kennis en begrip van de theologische motieven voor het celibaat is een spiritualiteit nodig, gekenmerkt door een intense band met de Heer. Hierdoor kan de priester het celibaat beleven als “een gave van zichzelf ‘in’ en ‘met’ Christus aan zijn Kerk” en kan het celibaat uitdrukking zijn “van de dienst van de priester aan de Kerk ‘in’ en ‘met’ de Heer” (nr. 81). Het celibaat is een teken van een huwelijkse werkelijkheid die bij de sacramentele wijding wordt verwezenlijk. Hij heeft deel aan het Hogepriesterschap van Christus, de Bruidegom, die de Kerk tot bruid heeft. Tevens verwerft de priester door de gave van het celibaat ook “het geestelijke, maar werkelijke vaderschap dat een universele dimensie heeft en op bijzondere wijze wordt geconcretiseerd ten opzichte van de gemeenschap die hem is toevertrouwd. Zij zijn kinderen van zijn geest, mensen door de Goede Herder toevertrouwd aan zijn zorg. Deze mensen zijn met velen, talrijker dan een eenvoudige menselijke familie kan omvatten ... Om voor deze dienst, deze zorg en liefde beschikbaar te zijn moet het hart van de priester vrij zijn. Het celibaat is een teken van een vrijheid die er voor de dienst is” (nr. 80).

Er is een gedegen vorming nodig om tot deze priesterlijke spiritualiteit te komen. Deze vorming is het onderwerp van het derde hoofdstuk van het Directorium. Het gaat om een vorming die uiteraard begint bij de seminarist, maar na de wijding een vervolg moet krijgen. De titel van het derde hoofdstuk luidt dan ook “De permanente vorming.” Dat geldt overal en altijd, maar des te meer voor een priester die leeft en werkt in een gesecculariseerde wereld. Boven hebben we gezien hoe een verwatering van de priesterlijke identiteit steeds op de loer ligt en welk een ernstige crisis die teweeg kan brengen. Een priester die geen steun heeft van zijn omgeving en soms ook niet van katholieken die hun oor laten hangen naar de publieke opinie, loopt het risico eenzaam te zijn. De verleiding kan dan groot zijn om zich aan de omgeving aan te passen. Om dat te voorkomen is een permanente vorming van zijn priesterlijke identiteit het middel dat het Directorium aanbeveelt om de priester in staat te stellen zijn essentiële identiteit als man Gods te behouden. De vorming is een “Instrument van heiliging”. De priester oefent een heilig ambt uit en moet om deze reden

“ieder dualisme tussen spiritualiteit en ambt ... vermijden, een diepgaande oorsprong van sommige crises” (nr. 89). Deze vorming moet worden gegeven door de Kerk: “De permanente vorming is een recht-plicht van de priester en deze te geven is een recht-plicht van de Kerk” (nr. 90). Het gaat om een vorming die volledig is: menselijk, geestelijk, intellectueel, pastoraal, systematisch en afgestemd op de persoon” (nr. 92). Het Directorium geeft een aantal praktische aanwijzingen voor het verwezenlijken van deze vorming.

We mogen de Congregatie voor de clerus werkelijk zeer dankbaar zijn voor deze nieuwe bewerkte uitgave van de Directorium. Dit rijke document beschrijft op heldere wijze wat de essentiële identiteit van de priester is, welke spiritualiteit de priester moet hebben om die identiteit te beleven en welke vorming nodig is om die spiritualiteit te verwezenlijken, te behouden en te verdiepen. Voor iedere priester is het Directorium verplichte lectuur. Hij kan het gebruiken voor een verdieping van het verstaan en het beleven van zijn essentiële identiteit en voor een bezinning hierop tijdens retraites. Het is een document dat de priester moeten lezen en herlezen.

Uiteraard is het Directorium ook een onmisbaar document voor hen die werkzaam zijn in de roepingenpastoraal, de vorming van priesterkandidaten op de seminaries, voor geestelijk leidslieden van priesters en voor bisschoppen op wier schouders als eersten de plicht rust om voor de vorming van priesters zorg te dragen. Tegelijkertijd is het Directorium ook voor leken een belangrijke bron van kennis en inzicht in de identiteit van hun priester als man Gods. Als zij zijn identiteit als priester begrijpen en erkennen, kunnen zij hem tot grote steun zijn in de beleving ervan. We moeten niet vergeten dat wij samen het Volk van God zijn en wederzijds verantwoordelijkheid voor elkaar dragen.

Bidden we op voorspraak van de Heilige Maria, de moeder van Jezus en van de priesters, en van de Heilige Johannes Maria Vianney, de pastoor van Ars en patroon van alle priesters, dat het Directorium voor het ambt en het leven van de priesters daadwerkelijk ertoe mag bijdragen dat de

crisis rond de priesterlijke identiteit wordt overwonnen, dat het behulpzaam is voor priesters die persoonlijk worstelen met de beleving van hun priesterlijke identiteit en alle priesters mag brengen tot een steeds diepere en intense beleving van hun priesterschap.

Op 1 augustus 2013

De Gedachtenis van de **H. Alfonsus Maria de Liguori**

+ **Willem Jacobus kardinaal Eijk**

Aartsbisschop van Utrecht en voorzitter van de Nederlandse

Bisschoppenconferentie

Presentatie

Het verschijnsel van de “secularisatie”, dat wil zeggen de neiging om het leven te leven in een horizontale projectie door de dimensie van het transcendente ter zijde te schuiven of te neutraliseren, ook al accepteert men gaarne de religieuze discours, betreft sinds verschillende decennia alle gedoopten zonder uitzondering in zodanige mate erbij dat het degenen die door goddelijke opdracht de taak hebben de Kerk te leiden, ertoe verplicht definitief stelling te nemen. Een van de meest belangrijkste gevolgen ervan is de verwijdering van de godsdienstige praktijk met een afwijzen hetzij van het *depositum fidei*, zoals dat authentiek wordt onderricht door het katholiek leergezag, hetzij van het gezag en de rol van de gewijde bedienaren, die door Christus tot zich zijn geroepen (Marc. 3, 13-19) om mee te werken aan zijn heilsplan en de mensen te brengen tot de gehoorzaamheid van het geloof (vgl. Sir. 48, 10, Heb. 4, 1-11; *Catechismus van de Katholieke Kerk*, 144 vv.). Deze verwijdering, die soms bewust is, wordt andere keren veroorzaakt door vormen van gewoonten die op slinkse wijze door de heersende cultuur worden opgelegd met de bedoeling de burgermaatschappij te ontkerstenen.

Vandaar de bijzondere inzet van Benedictus XVI vanaf het eerste begin van zijn pontificaat, die gericht was op een herwaardering van de katholieke leer als een organische ordening van de wijsheid die door God is geopenbaard en in Christus haar voltooiing heeft, een leer waarvan de waarheidswaarde binnen bereik ligt van het verstand van alle mensen (vgl. *CKK*, nr. 27 vv.).

Als het waar is dat de Kerk bestaat, leeft en voortbestaat in de tijd door middel van haar evangeliserende zending (vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, decreet *Ad gentes*), dan lijkt het duidelijk dat voor haar het meest verwoestende gevolg van de zich uitbreidende secularisatie de crisis van het priesterambt is, die enerzijds zichtbaar wordt in de gevoelige terugloop van roepingen en anderzijds in het zich verspreiden van een geest van een echt verlies van het bovennatuurlijk besef van de zending

van de priester; dit zijn vormen van gebrek aan authenticiteit die niet zelden in hun uiterste ontarding situaties van zwaar lijden hebben doen kennen. Daarom valt het nadenken over de toekomst van het priesterschap samen met de toekomst van de evangelisatie en daarom van de Kerk zelf.

In 1992 had de zalige Johannes Paulus II met de postsynodale exhortatie *Pastores dabo vobis* al uitvoerig belicht wat wij zeggen, en had hij vervolgens ertoe aangespoord het probleem door een reeks ingrepen en initiatieven serieus in overweging te nemen.

Bovendien dient, wat dit betreft, ongetwijfeld in het bijzonder het Jaar van de Priester 2009-2010 te worden vermeld, dat veelbetekenend samen met de 150ste verjaardag van de dood van de heilige Jean Marie Vianney, de patroon van pastoors en priesters in de zielzorg, werd gevierd.

Dit zijn de wezenlijke redenen geweest die ons na een lange reeks van consultaties ertoe hebben gebracht in 1994 de eerste uitgave van het *Directorium voor het ambt en het leven van de priesters* samen te stellen, een instrument dat geschikt was om licht te verschaffen en tot gids te zijn bij de inzet voor geestelijke vernieuwing bij de gewijde bedienaren, steeds meer gedesoriënteerde apostelen, steeds meer ondergedompeld in een moeilijke en als maar veranderende wereld.

De nuttige ervaring van het Jaar van de Priester (waarvan de echo nog naklinkt), het promoten van een “nieuwe evangelisatie”, de verdere kostbare aanwijzingen van het magisterium van Benedictus XVI en helaas de smartelijke wonden die de Kerk hebben geteisterd door het gedrag van enkele bedienaren van haar, hebben ons ertoe aangespoord opnieuw na te denken over een nieuwe uitgave van het *Directorium*, die meer zou kunnen passen bij het huidige historische ogenblik, waarbij echter in wezen de opzet van het originele document onveranderd zou blijven, evenals vanzelfsprekend het eeuwige onderricht van de theologie en de spiritualiteit van het katholiek priesterschap. Al in de korte Inleiding ervan bleken duidelijk de bedoelingen: “Het leek passend de fundamentele leerstellige elementen in herinnering te roepen die de kern vormen van de identiteit, de spiritualiteit en de permanente vorming van de priesters, opdat zij helpen de betekenis van het priester zijn te verdiepen en zijn exclusieve

relatie met Jezus Christus, Hoofd en Herder, te doen toenemen: dit zal noodzakelijkerwijze tot nut zijn van heel het wezen en handelen van de priester. [...] Dit Directorium is een document van stichting en heiliging van de priesters in een wereld die in vele opzichten gesecculariseerd en onverschillig is”.

Het is de moeite waard enkele traditionele thema's weer te overwegen die langzamerhand onderbelicht zijn geraakt of soms openlijk worden afgewezen, ten gunste van een functionalistische visie op de priester als “vakman in het sacrale” of van een “politieke” opvatting die hem alleen, als hij sociaal actief is, waardigheid en waarde geeft. Dit alles heeft vaak de meest kenmerkende dimensie, die men “sacramenteel” zou kunnen noemen, verzwakt, ofwel die van de bedienaar die, terwijl hij de schatten van de goddelijke genade uitdeelt, zelf van Christus is en, hoewel binnen de grenzen van een door de zonde gewonde mensheid, een mysterieuze tegenwoordigheid in de wereld is.

Vóór alles de relatie van de priester met God-Drie-eenheid. De openbaring van God als Vader, Zoon en Heilige Geest hangt samen met de uiting van God als de Liefde die scheidt en redt. Welnu, als de verlossing een soort schepping en een verlenging daarvan is (men noemt haar immers “nieuw”), dan wordt de priester, de bedienaar van de verlossing daardoor zelf instrument van de nieuwe schepping, omdat hij in zijn wezen bron is van nieuw leven. Dit is al voldoende om na te denken over de grootsheid van de gewijde bedienaar, los van zijn capaciteiten en talenten, van zijn beperkingen en zijn ellende. Dit is wat Francus van Assisi ertoe brengt in zijn Testament te verklaren: “En dezen en alle anderen wil ik vrezen, liefhebben en eren als mijn heren. En ik wil in hen niet naar de zonde kijken, daar ik in hen de Zoon van God waarneem en zij mijn heren zijn. En ik doe dat, omdat ik van de allerhoogste Zoon van God zelf in deze wereld niets anders lichamenlijk zie dan het allerheiligste lichaam en het allerheiligste bloed van Hem, die zij ontvangen en zij alleen aan de anderen toedienen”. Dat Lichaam en dat Bloed die de mensheid herboren doen worden.

Een belangrijk ander punt waarop men gewoonlijk weinig aandringt, maar waaruit alle praktische gevolgen voortkomen, is dat van de ontologi-

sche dimensie van het gebed, waarbij het getijdengebed een bijzondere rol speelt. Men benadrukt vaak hoe dit op liturgisch vlak een soort verlenging is van het eucharistisch offer (Ps. 50: “Wie offers brengt van lof, die eert Mij waarlijk”), en op juridisch vlak een onontbeerlijke plicht. In de theologische visie op het gewijde priesterschap als ontologische deelname aan het “hoofd zijn” van Christus, is het gebed van de heilige dienaar echter, afgezien van zijn morele aard, in alle opzichten een gebed van Christus, met dezelfde waardigheid en dezelfde doeltreffendheid. Bovendien voldoet het met het gezag dat de herders hebben ontvangen van de Zoon van God de hemel te “verplichten” aangaande de kwesties die op aarde zijn beslist ten gunste van de heiliging van de gelovigen (Mat. 18, 18), volledig aan het bevel van de Heer altijd te bidden, op ieder ogenblik, zonder moe te worden (vgl. Luc. 18, 1; 21, 36). Dit is een punt waarop het goed is aan te dringen. “Wij weten dat God niet naar zondaars luistert, maar als iemand godvrezend is en zijn wil doet, dan luistert Hij naar zo iemand” (Joh. 9, 31). Welnu, wie eert in persoon de Vader en vervult zijn wil volmaakt meer dan Christus? Als de priester dus bij iedere werkzaamheid waarmee hij deelneemt aan de verlossing, handelt *in persona Christi* - met de nodige verschillen: in het onderricht, in de heiliging, in het leiden van de gelovigen naar het heil - kan niets van zijn zondige natuur de kracht van zijn gebed verduisteren. Dit moet vanzelfsprekend ons niet ertoe brengen het belang te minimaliseren van een heilig moreel gedrag van bedienaar (evenals overigens van iedere gedoopte), waarvan de maat integendeel de heiligheid van God moet zijn (vgl. Lev. 20, 8; 1 Petr. 1, 15-16); het dient er veeleer toe te onderstrepen hoe het heil van God komt en hoe Hij priesters nodig heeft om het voort te zetten in de tijd en hoe ingewikkelde ascetische praktijken of bijzondere spirituele uitdrukkingsvormen niet noodzakelijk zijn, opdat ook door het gebed van de voor hen gekozen herders alle mensen kunnen genieten van de heilzame gevolgen van het offer van Christus.

Men legt nogmaals de nadruk op het belang van de vorming van de priester, die integraal moet zijn zonder aan het ene aspect ten koste van het ander de voorrang te geven. Het wezen van de christelijke vorming mag in ieder geval niet worden verstaan als een “training” die de geeste-

lijke vermogens van de mens (verstand en wil) raakt in hun, om zo te zeggen, uiterlijke verschijning. Het is een verandering van het mens zijn zelf en iedere ontologische verandering kan alleen God tot stand brengen door middel van de Geest, wiens taak het is, zoals het credo zegt, “leven te geven”. “Vormen” betekent het aanzien van iets geven, of in ons geval van Iemand. “Intussen weten wij dat God in alles het heil bevordert van die Hem liefhebben, van hen die volgens zijn raadsbesluit geroepen zijn. Want die Hij tevoren heeft gekend, heeft Hij ook tevoren bestemd tot gelijkvormigheid met het beeld van zijn Zoon” (Rom. 8, 28-29). Daar hij, zoals wij boven hebben gezegd, een soort “mede-schepper” is, vraagt de specifieke vorming van de priester dus om een heel bijzondere overgave aan het werken van de Heilige Geest, waarbij hij weliswaar de eigen talenten tot hun recht laat komen, maar het vermijdt tot activisme te vervallen, te denken dat de doeltreffendheid van eigen pastoraal handelen afhangt van persoonlijke bekwaamheid. Dit is een punt dat, op de keper beschouwd, zeker vertrouwen kan schenken aan wie in een op grote schaal gesecculariseerde en voor de kwesties van het geloof dove wereld gemakkelijk zouden kunnen wegglijden in moedeloosheid en vandaar in pastorale middelmatigheid, in lautheid en tenslotte in het ter discussie stellen van de zending die zij in het begin met zoveel oprecht enthousiasme hadden aanvaard.

Een goede kennis van de menselijke wetenschappen (in het bijzonder de filosofie en de bioëthiek) om met opgeheven hoofd de uitdagingen aan te gaan van het laïcisme, het tot hun recht laten komen en het gebruik van de massacommunicatiemiddelen ter ondersteuning van de doeltreffendheid van de verkondiging van het Woord, de eucharistische spiritualiteit als het specifieke kenmerk van de priesterlijke spiritualiteit (de eucharistie is het sacrament van Christus die onvoorwaardelijke en totale gave van liefde aan de Vader en aan zijn broeders en zusters wordt, en dat moet ook degenen zijn die deelgenoot is van Christus-gave) en waarvan de betekenis van het celibaat afhangt (door meerderen tegengewerkt, omdat het verkeerd wordt begrepen), de relatie met de kerkelijke hiërarchie en de priesterlijke broederschap, de liefde tot Maria, Moeder van de priesters, van wie de rol

in de heilseconomie zich op het eerste plan afspeelt, niet als decoratief of optioneel, maar wezenlijk element. Dit en andere thema's zullen successievelijk in dit Directorium aan de orde komen volgens een helder en volledig model, nuttig om dubbelzinnige of verkeerde ideeën over de identiteit en de functie van de dienaar Gods in de Kerk en in de wereld te zuiveren en waarlijk iedere priester tot hulp te kunnen zijn om zich trots een bijzonder lid te voelen van dat schitterende plan van liefde van God, dat het heil van het menselijk geslacht is.

Mauro Kard. Piacenza

Prefect

+ Celso Morgia Iruzubieta

Tit. aartsbisschop van Alba marittima

Secretaris

Inleiding

Benedictus XVI heeft in zijn toespraak tot de deelnemers aan het door de Congregatie voor de Clerus georganiseerde congres op 12 maart 2012 eraan herinnerd dat “het thema van de identiteit van de priester [...] bepalend is voor de uitoefening van het ambtelijk priesterschap in het heden en in de toekomst”. Deze woorden wijzen op een van de centrale kwesties voor het leven van de Kerk, zoals dat het begrip van het gewijde ambt is.

Enkele jaren geleden had dit dicasterie, uitgaande van de rijke ervaring van de Kerk inzake het ambt en het leven van de priesters, die is samengevat in verschillende documenten van het leergezag¹ en in het bijzonder in de inhoud van de postsynodale apostolische exhortatie *Pastores dabo vobis*,² het *Directorium voor het ambt en het leven van de priesters*³ aangeboden. De publicatie van dit document beantwoordde toen aan een fundamentele behoefte: “de primaire pastorale taak van de nieuwe evangelisatie, waarmee heel het volk Gods belast is en welke een nieuw elan, nieuwe methoden en een nieuwe uitdrukking voor de verkondiging en het getuigenis van het evangelie eist, vraagt om priesters die radicaal en geheel ondergedompeld zijn in het mysterie van Christus en in staat zijn

1. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogmatische constitutie over de Kerk *Lumen gentium*: AAS 57 (1965), 28; Decreet over de priesteropleiding *Optatam totius*: AAS 58 (1966), 22; decreet over het herderlijk ambt van de bisschoppen *Christus Dominus*: AAS 58 (1966), 16; Decreet over het ambt en het leven van de priesters *Presbyterorum Ordinis*: AAS 58 (1966), 991-1024; Paulus VI, Encycl. *Sacerdotalis caelibatus* (24 juni 1967): AAS 59 (1967), 657-697; Congregatie voor de Clerus, Circulaire *Inter ea* (4 november 1969): AAS 62 (1970), 123-143; Bisschoppensynode, Document over het ambtelijk priesterschap *Ultimis temporibus* (30 november 1971): AAS 63 (1971), 898-922; *Codex Iuris Canonici* (25 januari 1983), cann. 273-289; 232-264; 1008-1054; Congregatie voor de Katholieke Opvoeding, *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* (19 maart 1985), 101; Johannes Paulus II, *Brieven aan de priesters* ter gelegenheid van Witte Donderdag; *Catecheses* over de priesters tijdens de *Algemene audiënties* van 31 maart tot 22 september 1993.

2. Johannes Paulus II, Postsynodale apostolische exhortatie *Pastores dabo vobis* (25 maart 1992): AAS 84 (1992), 657-804 (Stichting. R.K. Voorlichting, Oegstgeest 1992)

3. Congregatie voor de Clerus, *Directorio per il Ministero e la Vita dei Presbiteri* (31 maart 1994), LEV, Città del Vaticano 1994. (*Directorium voor het ambt en het leven van de priesters* in 1.2.1 (maart 1995).

om een nieuwe stijl van pastoraal leven te verwezenlijken".⁴ Het geciteerde *Directorium* vormde in 1994 een antwoord op deze behoefte en ook op de eisen die door talrijke bisschoppen hetzij gedurende de synode van 1990, hetzij ter gelegenheid van de algemene, door dit dicasterie georganiseerde raadpleging van de episcopaat naar voren werden gebracht.

Na het jaar 1994 is het magisterium van de zalige Johannes Paulus II rijk geweest aan onderwerpen over het priesterschap, een thema dat paus Benedictus XVI op zijn beurt heeft uitgediept met zijn talrijke bijdragen. Het Jaar van de Priester 2009-2010 is een bijzonder gunstige tijd geweest om na te denken over het priesterambt en een authentieke geestelijke vernieuwing van de priesters te bevorderen.

Ten slotte heeft Benedictus XVI met het overbrengen van de bevoegdheid inzake de seminaries van de Congregatie voor de Katholieke Opvoeding naar dit dicasterie een duidelijke aanwijzing willen geven over de onlosmakelijke band tussen de priesterlijke identiteit en de vorming van degenen die tot het gewijde ambt zijn geroepen.

Daarom leek het gepast een bijgewerkte versie van het *Directorium* te verzorgen, die het rijke, meest recente magisterium in dezen zou bevatten.⁵ Vanzelfsprekend respecteert de nieuwe redactie in het algemeen de opzet van het oorspronkelijke document, dat zeer goed in de Kerk werd ontvangen, vooral door de priesters zelf. Bij het uitwerken van de verschillende thema's heeft men zowel de voorstellen van het hele wereldepiscopaat, dat juist daarvoor was geraadpleegd, als wat in de loop van de werkzaamheden van de plenaire vergaderingen van Congregatie (in oktober 1993 gehouden in het Vaticaan) naar voren was gekomen, voor ogen gehouden,

4. Johannes Paulus II, Postsynodale apostolische exhortatie *Pastores dabo vobis*, 18.

5. Vgl. bijvoorbeeld Johannes Paulus II, apostolische brief in de vorm van een *Motu proprio Misericordia Dei* (7 april 2002): AAS 94 (2002), 452-459; *Encycl. Ecclesia de Eucharistia* (17 april 2003): AAS 95 (2003), 433-475 (Stichting R.K. Voorlichting, Oegstgeest 2003); Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis* (16 oktober 2003): AAS 96 (2004), 825-894 (Stichting R.K. Voorlichting, Oegstgeest 1992); Brieven aan de priesters (1995-2002; 2004-2005); Benedictus XVI, Postsyn. apost. exhort. *Sacramentum caritatis* (22 februari 2007): AAS 99 (2007), 105-180; *Messaggio ai partecipanti alla XX edizione del Corso per il Foro interno, promosso dalla Penitenzieria Apostolica* (Boodschap aan de deelnemers aan de 20ste editie van de cursus voor het forum internum, georganiseerd door de Apostolische Penitentiarie) (12 maart 2009); *Insegnamenti V/1* (2009), 374-377; *Discorso ai partecipanti alla plenaria della Congregazione del Clero* (Toespraak tot de deelnemers aan de plenaire vergadering van de Congregatie voor de Clerus) (16 maart 2009); *Insegnamenti V/1* (2009), 391-394; *Lettera per l'indizione dell'anno sacerdotale in*

als ook ten slotte de overwegingen van niet weinig theologen, canonisten en ter zake deskundigen, afkomstig uit verschillende streken en betrokken bij de huidige pastorale omstandigheden.

In de bijgewerkte uitgave van het *Directorium* heeft men getracht het accent te leggen op de belangrijkste aspecten van het onderricht van het leergezag over het gewijde ambt, zoals zich dat heeft ontwikkeld van 1994 tot onze dagen, met verwijzingen naar wezenlijke documenten van de zalige Johannes Paulus II en Benedictus XVI. Ook heeft men weliswaar de praktische aanwijzingen gehandhaafd die nuttig zijn om initiatieven te ondernemen, men heeft het echter vermeden te treden in de details die alleen maar de gewettigde locale praktijken en de werkelijke omstandigheden van ieder bisdom en iedere bisschoppenconferentie aan de wijsheid en de ijver van de herder aan de hand zullen kunnen doen.

In het huidige culturele klimaat past het eraan te herinneren dat de identiteit van de priester, als man Gods, nooit achterhaald wordt en dat nooit zal kunnen zijn. Het leek opportuun de fundamentele leerstellige elementen in herinnering te roepen die de kern vormen van de identiteit, het geestelijk leven en de permanente vorming van de priesters, opdat deze de betekenis van het priesterschap helpen verdiepen en zijn exclusieve relatie met Jezus Christus, Hoofd en Herder, helpen doen toenemen: dit zal noodzakelijkerwijs voor heel het wezen en het handelen van de priester van nut zijn.

Overigens wil men, zoals reeds in de Inleiding van de eerste uitgave van het *Directorium* werd gezegd, evenmin in deze bijgewerkte versie een uitputtende uiteenzetting over het gewijde priesterschap bieden, noch beperkt

occasione del 150o anniversario del "Dies natalis" di Giovanni Maria Vianney (16 juni 2009): AAS 101 (2009), 569-579 (*Brief van Paus Zijne Heiligheid Benedictus XVI aan het begin van het jaar van de priesters naar aanleiding van de 150ste "Dies Natalis" van de heilige pastoor van Ars*); *Discorso ai partecipanti al Corso promosso dalla Penitenziaria Apostolica* (Toespraak tot de deelnemers aan de cursus, georganiseerd door de Apostolische Penitentiaria) (11 maart 2010); *Insegnamenti VI/1* (2010), 318-321; *Discorso ai partecipanti al Convegno Teologico promosso dalla Congregazione per il Clero* (Toespraak tot de deelnemers aan het theologisch congres, georganiseerd door de Congregatie voor de Clerus) (12 maart 2010): AAS 102 (2010), 240; *Veglia in occasione della Conclusione dell'Anno sacerdotale* (Vigilie ter gelegenheid van de afsluiting van het Jaar van de priesters) (10 juni 2010) AAS 102 (2010), 397-406; *Lettera ai seminaristi* (18 oktober 2010): AAS 102 (2010), 793-798 (*Brief aan de seminaristen*, in "Katholieke Documentatie", jaargang 38, nr. 9, 2010, 11-14).

men zich tot een loutere en eenvoudige herhaling van wat reeds authentiek door het leergezag van de Kerk is verklaard; men wil veeleer een antwoord geven op de belangrijkste vragen van leerstellige, disciplinaire en pastorale aard die aan de priesters worden gesteld door de uitdagingen van de nieuwe evangelisatie, met het oog waarop paus Benedictus XVI een daarvoor bestemde Pauselijke Raad heeft willen instellen.⁶

Zo heeft men bijvoorbeeld bijzondere nadruk willen leggen op de christologische dimensie van de identiteit van de priester, alsook op de priesterlijke gemeenschap, vriendschap en broederschap, die worden beschouwd als een goed van levensbelang, gegeven de invloed ervan op het bestaan van de priester. Ditzelfde kan ook worden gezegd over het geestelijk leven van de priester, daar het is gebaseerd op het Woord en de sacramenten, in het bijzonder de eucharistie. Ten slotte worden er enkele adviezen gegeven voor een gepaste permanente vorming, die zijn bedoeld als hulp om de betekenis van het priester zijn te verdiepen en zo met vreugde en verantwoordelijkheid de eigen roeping te beleven.

Dit *Directorium* is een document tot stichting en heiliging van de priesters in een wereld die in vele opzichten geseculariseerd en onverschillig is. De tekst is vooral, via de bisschoppen, bestemd voor alle priesters van de Latijnse Kerk, ook al kunnen vele thema's ervan ook voor de priesters van andere riten van nut zijn. De hierin vervatte richtlijnen betreffen in het bijzonder de priesters van de diocesane seculiere clerus, hoewel met vele hiervan, met de nodige aanpassingen, ook de priesterleden van de Instituten van gewijd leven en Sociëteiten van apostolisch leven rekening moeten houden.

Maar deze nieuwe uitgave van het *Directorium* is, zoals reeds aan het begin is aangegeven, een hulp voor de vormers op de seminaries en de kandidaten voor het gewijde ambt. Het seminarie is het ogenblik waarop en de plaats waar men de kennis van het mysterie van Christus moet doen groeien en tot rijping moet brengen, en daarmee het bewustzijn dat, als men uiterlijk de authenticiteit van onze liefde afmeet naar de liefde die wij hebben voor onze broeders en zusters (vgl. 1 Joh. 4, 20-21), innerlijk de

6. Vgl. Benedictus XVI, Apostolische brief in de vorm van een Motu proprio *Ubicumque et semper*, waarmee de Pauselijke Raad voor de Bevordering van de Nieuwe Evangelisatie (21 september 2010) wordt ingesteld: AAS 102 (2010), 788-792 (in "Kerkelijke Documentatie", jaargang 38, nr. 9, 2010, 6-10).

liefde voor de Kerk alleen maar echt is, als deze een gevolg is van een innige en exclusieve band met Christus. Nadenken over het priesterschap staat zo gelijk met mediteren over Hem voor wie men bereid is alles achter te laten en Hem te volgen (vgl. Marc. 10, 17-30). Zo identificeert zich in wezen het plan van de vorming met de kennis van de Gods Zoon, die door zijn profetische, priesterlijke en koninklijke zending iedere mens door middel van de Geest bij de Vader brengt: “Sommigen maakte Hij apostelen, anderen profeten, anderen evangelisten, weer anderen herders en leraars, om de heiligen toe te rusten voor het werk der bediening, tot opbouw van het lichaam van Christus, totdat wij allen tezamen komen tot de eenheid in het geloof en de kennis van Gods Zoon, tot de volmaakte Man, tot de gehele omvang van de volheid van de Christus” (Ef. 4, 11-13).

Wij hopen derhalve dat deze nieuwe uitgave van het *Directorium voor het ambt en het leven van de Priesters* voor iedere man die geroepen is om deel te nemen aan het priesterschap van Christus, Hoofd en Herder, een hulp kan zijn bij het verdiepen van de identiteit van de eigen roeping en bij het doen groeien van het eigen innerlijke leven; een bemoediging in het ambt en de verwezenlijking van de eigen permanente vorming, waarvoor ieder de eerst verantwoordelijke is; een referentiepunt voor een rijk en authentiek apostolaat tot nut van de Kerk en de hele wereld.

Moge Maria dag na dag en bijzonder wanneer wij ons voorbereiden om het offer van het altaar te vieren, in ons hart haar uitnodiging op de bruiloft van Kana doen weerklinken: “Doet maar wat Hij u zeggen zal” (Joh. 2, 5). Wij vertrouwen ons toe aan Maria, Moeder van de priesters, met het gebed van paus Benedictus XVI:

*“Moeder van de Kerk,
wij priesters, willen herders zijn
die niet zichzelf weiden,
maar zich aan God geven voor hun broeders en zusters,
en daarin hun geluk vinden.
Niet alleen met woorden, maar met ons leven
willen wij nederig,
dag voor dag, ons “hier ben ik” herhalen.*

*Geleid door u, willen wij
Apostelen zijn van de Goddelijke Barmhartigheid,
blij iedere dag het Heilig Offer van het Altaar te vieren
en aan wie dat vragen,
het sacrament van de Verzoening te bieden.
Voorspreekster en Middelaars van de genade,
u die geheel zijt betrokken
bij het ene universele middelaarschap van Christus,
vraag voor ons van God
om een volledig vernieuwd hart,
dat God liefheeft met al zijn eigen kracht
en de mensheid dient, zoals gij dat hebt gedaan.
Herhaal voor de Heer uw doeltreffend woord: “zij hebben geen wijn meer”,
opdat de Vader en de Zoon over ons,
als bij een nieuwe uitstorting, de Heilige Geest uitstorten”.⁷*

7. Benedictus XVI, *Atto di affidamento e consacrazione dei sacerdoti ai Cuore Immacolato di Maria* (12 mei 2010): *Insegnamenti* VI/1 (2010), 690-691.

I. De identiteit van de priester

In zijn Postsynodale apostolische exhortatie Pastores dabo vobis schetst de zalige Johannes Paulus II de identiteit van de priester: “De priesters vertegenwoordigen in de Kerk en voor de Kerk op sacramentele wijze Jezus Christus, Hoofd en Herder, verkondigen met gezag zijn woord, herhalen zijn gebaren van vergeving en van aanbod van heil, vooral door het doopsel, de biecht en de Eucharistie, dragen tot aan de volledige zelfgave zijn liefdevolle zorg voor de kudde, welke zij in eenheid verzamelen en naar de Vader voeren door Christus in de Geest”.⁸

Het priesterschap als gave

1. Heel de Kerk is deelgenoot gemaakt aan de priesterlijke zalving van Christus in de Heilige Geest. Immers, in de Kerk “zijn alle gelovigen tot een heilig en koninklijk priesterschap geworden, dragen zij door Jezus Christus geestelijke offers op aan God en verkondigen zij de roemruchte daden van Hem die hen uit de duisternis heeft geroepen tot zijn wonderbaar licht (vgl. 1 Petr. 2, 5.9)”.⁹ In Christus is heel zijn mystiek lichaam door de Heilige Geest verenigd met de Vader met het oog op het heil van alle mensen.

De Kerk kan echter niet alleen deze zending voortzetten: heel haar activiteit heeft intrinsiek de gemeenschap met Christus, Hoofd van zijn Lichaam, nodig. Onlosmakelijk verenigd met haar Heer, ontvangt zij van Hem zelf voortdurend de invloed van genade en waarheid, leiding en steun (vgl. Kol. 2, 19) om voor allen en ieder “het teken en het instrument van de innige vereniging met God en van de eenheid van heel het menselijk geslacht”¹⁰ te kunnen zijn.

Het ambtelijk priesterschap vindt zijn reden van bestaan in dit perspectief van de vitale en werkzame verbondenheid van de Kerk met Christus. Middels dit ambt blijft Christus in feite temidden van zijn volk de

8. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 15.

9. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 2.

10. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const.. *Lumen gentium*, 1.

werkzaamheid uitoefenen die alleen Hem toebehoort als Hoofd van zijn Lichaam. Daarom maakt het ambtelijk priesterschap het eigen handelen van Christus, Hoofd, tastbaar en getuigt ervan dat Christus zich niet van zijn Kerk heeft verwijderd, maar haar blijft bezielen met zijn eeuwig priesterschap. Om deze reden beschouwt de Kerk het ambtelijk priesterschap als een *gave*, die in het ambt van sommigen van haar gelovigen wordt geschonken.

Door deze gave, door Christus ingesteld om zijn heilszending voor te zetten, werd in het begin aan de apostelen gegeven en duurt voort in de Kerk door de bisschoppen, hun opvolgers die op hun beurt deze overdragen in ondergeschikte graad op de priesters als medewerkers van de orde van de bisschoppen; dat is de reden waarom de identiteit van deze laatsten in de Kerk voortkomt uit hun zich conformeren aan de zending van de Kerk, die voor de priester zich op haar beurt verwezenlijkt in de gemeenschap met de eigen bisschop.¹¹ “De roeping van de priester is daarom een zeer hoge roeping, die ook voor hen die haar ten geschenke hebben gekregen, een groot mysterie blijft. Onze beperktheden en onze zwakheden moeten ons ertoe brengen met een diep geloof deze kostbare gave te beleven en te bewaren waarmee Christus ons aan zich gelijkvormig heeft gemaakt door ons deelgenoot te maken aan zijn heilszending”.¹²

De sacramentele wortel

2. Door middel van de sacramentele wijding, die door de handoplegging en het wijdingsgebed van de bisschop wordt verwezenlijkt, komt er in de priester “een specifiek ontologische band” tot stand “die de priester verbindt met Christus, Hogepriester en Goede Herder”.¹³

De identiteit van de priester komt dus voort uit de specifieke deelname aan het Priesterschap van Christus, waardoor de gewijde in en voor de Kerk het werkelijke, levende en transparante beeld wordt van Christus, Hogepriester, “op sacramentele wijze Christus, Hoofd en Herder” vertegen-

11. Vgl. Tweede Vaticaanse Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 2.

12. Benedictus XVI, *Discorso ai partecipanti al Convegno Teologico promosso dalla Congregazione per il Clero* (Toespraak tot de deelnemers aan het theologisch congres, georganiseerd door de Congregatie voor de Clerus) (12 maart 2010): *l.c.*, 242.

13. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 11.

woordigt”.¹⁴ Door middel van de wijding “ontvangt” de priester ‘een geestelijke macht’ ten geschenke die deelname is aan het gezag waarmee Jezus Christus door zijn Geest de Kerk leidt”.¹⁵

Deze sacramentele identificatie met de Eeuwige Hogepriester wordt de priester op volmaakte wijze opgenomen in het trinitaire mysterie en door middel van het mysterie van Christus in de ambtelijke gemeenschap van de Kerk om het volk van God te dienen,¹⁶ niet als iemand die belast is met religieuze kwesties, maar als Christus, “die niet gekomen is om gediend te worden, maar om te dienen” (Mat. 20, 28). Het verbaast dan ook niet dat “het innerlijk beginsel, de deugd, welke het geestelijk leven van de priester die gelijkvormig gemaakt is aan Christus, Hoofd en Herder, bezielt en leidt, de herderlijke liefde” is, “welke deelname is aan de herderlijke liefde van Jezus Christus zelf: zij is een kosteloze *gave* van de Heilige Geest en tegelijk een *taak* en een *oproep* tot het vrije en verantwoordelijke antwoord van de priester”.¹⁷

Tegelijkertijd mag men niet vergeten dat iedere priester uniek is als persoon en eigen wijzen van zijn heeft. Ieder is uniek en onvervangbaar. God neemt de persoonlijkheid van de priester niet weg, integendeel, Hij vraagt erom in haar geheel, omdat Hij gebruik ervan wil maken - de genade bouwt immers op de natuur -, opdat de priester de diepste en kostbaarste waarheden kan doorgeven door middel van zijn eigenschappen, die God respecteert en ook anderen moeten respecteren.

1.1. DE TRINITAIRE DIMENSIE

In gemeenschap met de Vader, de Zoon en de Geest

3. Door het doopsel treedt de christen binnen in de gemeenschap met de ene en drievuldige God, die hem zijn eigen goddelijk leven meedeelt om van hem een aangenomen kind in zijn enige Zoon te maken; daarom wordt

14. *Ibid.*, 15.

15. *Ibid.*, 21: vgl. Tweede Vaticaans Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 2, 12.

16. Vgl. *ibid.*, 12.

17. *Ibid.*, 23.

hij geroepen God te erkennen als Vader en door het goddelijk kinschap de voorzienigheid van de Vader te ervaren, die zijn kinderen nooit in de steek laat. Als dit voor elke christen waar is, dan is het even waar dat de priester krachtens de met het wijdingssacrament ontvangen wijding in een bijzondere en specifieke relatie met de Vader, de Zoon en de Heilige Geest wordt geplaatst. Immers, “onze identiteit heeft haar uiteindelijke bron in de liefde van de Vader. Met de Zoon die Hij gezonden heeft, de Hogepriester en de Goede Herder, zijn wij sacramenteel verenigd in het gewijde priesterschap door de werking van de Heilige Geest. Het leven en het ambt van de priester zijn een voortzetting van het leven en het werk van Christus zelf. Dat is onze identiteit, onze echte waardigheid, de bron van onze vreugde, de zekerheid van ons leven”.¹⁸

De identiteit, het ambt en het bestaan van de priester staan met het oog op de priesterlijke dienst aan de Kerk en alle mensen dus wezenlijk in relatie met de Heilige Drie-eenheid.

In de trinitaire heilsdynamiek

4. De priester is “als zichtbare verlenging en sacramenteel teken van Christus die tegenover de Kerk en de wereld staat als blijvende en nieuwe oorsprong van het heil”,¹⁹ met een bijzondere verantwoordelijkheid opgenomen in de trinitaire dynamiek. Zijn identiteit komt voort uit het *ministerium verbi et sacramentorum*, dat in wezenlijke relatie staat met het mysterie van de heilzame liefde van de Vader (vgl. Joh. 17, 6-9.24; 1 Kor. 1, 1; 2 Kor. 1, 1), met het priester zijn van Christus, die persoonlijk zijn bedienaar uitkiest en roept om bij Hem te zijn (cfr. Marc. 3, 15), en met de gave van de Geest (vgl. Joh. 20, 21), die aan de priester de kracht meedeelt, noodzakelijk om leven te geven aan een menigte kinderen van God, die bijeengeroepen zijn tot zijn enige volk en op weg zijn naar het Rijk van de Vader.

18. *Ibid.*, 18; *Messaggio dei Padri sinodali al Popolo di Dio* (Boodschap van de synode-vader aan het Volk van God) (28 oktober 1990), III: “L’Osservatore Romano”, 29-30 oktober 1990.

19. *Ibid.*, 16.

De innige relatie met de Drie-eenheid

5. Hierin ziet men het wezenlijk relationele karakter (vgl. Joh. 17, 11.21)²⁰ van de identiteit van de priester.

De genade en het onuitwisbaar merkteken, verleend met de sacramentele zalving van de Heilige Geest,²¹ plaatsen de priester dus in een bijzondere relatie met de Drie-eenheid, aangezien dit deze bron van het priester zijn en het handelen van de priester vormt.

Het decreet van het Concilie *Presbyterorum Ordinis* onderstreept vanaf het begin de fundamentele relatie tussen de priester en de Allerheiligste Drie-eenheid en noemt daarbij de drie goddelijke Personen afzonderlijk: “Omdat het priesterlijk ambt in verbinding staat met het bisschopsambt, deelt dit ook in het gezag waarmee Christus zelf zijn lichaam opbouwt, heiligt en bestuurt. Daarom vooronderstelt het priesterschap van de priesters weliswaar de sacramenten van de christelijke initiatie, maar wordt toch overgedragen door dat speciale sacrament dat de priesters door de zalving van de Heilige Geest tekent met een bijzonder merkteken en hen zo aan Christus-Priester gelijkvormig maakt dat zij in de persoon van Christus, het Hoofd, kunnen optreden [...] Het doel dat de priesters dus in hun ambt en leven nastreven, is de zorg voor de eer van God de Vader in Christus”.²²

Deze relatie moet daarom noodzakelijkerwijze door de priester worden beleefd op een innige en persoonlijke wijze, in een dialoog van verering en liefde met de Drie Goddelijke Personen, in het bewustzijn dat de ontvangen gave hem is geschonken voor de dienst aan allen.

20. Vgl. *ibid.*, 12.

21. Vgl. Conc. Oecum. Trident., zitting XXIII, *De sacramento Ordinis*: DS, 1763-1778; Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 11-18; *Algemene audiëntie* (31 maart 1993): *Insegnamenti XVI*/1, 784-797.

22. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 2.

1.2 DE CHRISTOLOGISCHE DIMENSIE

De specifieke identiteit

6. De christologische dimensie komt, evenals de trinitaire, rechtstreeks voort uit het sacrament dat ontologisch gelijkvormig maakt aan Christus, Priester, Leraar, Heiligmaker en Herder van zijn Volk.²³ De priesters delen bovendien in het ene priesterschap van Christus als medewerkers van de bisschoppen: deze bepaling is nu juist van sacramentele aard en kan daarom niet puur “organisatorisch” geïnterpreteerd worden.

Aan de gelovigen die, terwijl zij het algemeen priesterschap of het door het doopsel verkregen priesterschap blijven behouden, worden uitverkozen en aangesteld in het ambtelijk priesterschap, wordt een bijzondere onuitwisbare deelname gegeven aan het unieke priesterschap zelf van Christus in de publieke dimensie van middelaarschap en gezag betreffende de heiliging, het onderricht en het leiden van heel het Volk van God. Als enerzijds zo het algemeen priesterschap van de gelovigen en het ambtelijk of hiërarchisch priesterschap noodzakelijkerwijze op elkaar aangewezen zijn, omdat beide, ieder op zijn manier, deelhebben aan het ene priesterschap van Christus, zo verschillen zij wezenlijk van elkaar en niet alleen naar rangorde.²⁴

In deze zin is de identiteit van de priester nieuw ten opzichte van die van alle christenen die door het doopsel als geheel reeds deelhebben aan het ene priesterschap van Christus en geroepen zijn op aarde van Hem getuigenis af te leggen.²⁵ Het specifieke karakter van het ambtelijk priesterschap wordt echter niet bepaald uitgaande van een veronderstelde “hogere graad” ervan ten opzichte van het algemeen priesterschap, maar door het dienstwerk dat het geroepen is te verrichten ten gunste van alle gelovigen, opdat dezen zich kunnen aansluiten bij het middelaarschap en

23. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const.. *Lumen gentium*, 18-31; Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 2; C.I.C., can. 1008.

24. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const.. *Lumen gentium* 10; Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 2.

25. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Apostolicam actuositatem*: AAS 58 (1966), 3; Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Christifideles laici* (30 december 1988), 14: AAS 81 (1989), 409-413.

de heerschappij van Christus, zichtbaar gemaakt door de uitoefening van het ambtelijk priesterschap.

Bij deze specifieke christologische identiteit moet de priester zich ervan bewust zijn dat zijn eigen leven een mysterie is dat op een nieuwe wijze geheel is opgenomen in het mysterie van Christus en de Kerk en dat dit van hem een algehele inzet vraagt in het pastorale dienstwerk en zin geeft aan zijn leven.²⁶ Dit bewustzijn van zijn identiteit is van bijzonder belang in de huidige geseculariseerde culturele context, waarin “de priester op het algemeen gevoelen ‘vreemd’ overkomt, juist door de meest fundamentele aspecten van zijn ambt, zoals die van een man van het sacrale te zijn, onttrokken aan de wereld om voorspreker te zijn ten gunste van de wereld, in deze zending aangesteld door God en niet door de mensen (vgl. Heb. 5, 1)”²⁷.

7. Dit bewustzijn - dat gebaseerd is op de ontologische band met Christus - staat ver af van “functionalistische” opvattingen die de priester hebben willen zien als maatschappelijk werker of beheerder van heilige ritens, “waarbij hij het gevaar loopt het Priesterschap zelf van Christus te verraden”,²⁸ en het leven van de priester reduceren tot het puur vervullen van plichten. Alle mensen hebben een natuurlijk religieus verlangen, dat hen onderscheidt van ieder ander levend wezen en dat van hen zoekers naar God maakt. Daarom zoeken de mensen in de priester de man Gods bij wie zij zijn Woord kunnen ontdekken, zijn Barmhartigheid en het Brood uit de hemel, dat “leven geeft aan de wereld” (Joh. 6, 33): “God is de enige rijkdom die uiteindelijk de mensen willen vinden in een priester”.²⁹

Wanneer de priester zich bewust is van zijn identiteit, zal hij tegenover uitbuiting, ellende of onderdrukking, de geseculariseerde en relativistische mentaliteit, die de fundamentele waarheden van ons geloof in twijfel trekt,

26. Vgl. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 13-14; *Algemene audiëntie* (31 maart 1993).

27. Vgl. Benedictus XVI, *Discorso ai partecipanti al Convegno Teologico promosso dalla Congregazione per il Clero* (Toespraak tot de deelnemers aan het theologisch congres, georganiseerd door de Congregatie voor de Clerus)(12 maart 2010).

28 *Ibid.*

29. Vgl. Benedictus XVI, *Discorso ai partecipanti alla plenaria della Congregazione per il Clero* (Toespraak tot de deelnemers aan de plenaire vergadering van de Congregatie voor de Clerus (16 maart 2009).

of zoveel andere situaties in de postmoderne cultuur gelegenheden zien om zijn specifiek ambt van herder die geroepen is aan de wereld het evangelie te verkondigen, uit te oefenen. De priester “wordt genomen uit de mensen en aangesteld voor de mensen om hen te vertegenwoordigen bij God” (Heb. 5, 1). Ten overstaan van de zielen verkondigt hij het mysterie van Christus en alleen in het licht daarvan wordt het mysterie van de mens ten volle begrepen.³⁰

De wijding en de zending

8. Christus maakt de apostelen deelgenoot aan zijn eigen zending. “*Zoals de Vader Mij gezonden heeft, zo zend Ik u*” (Joh. 20, 21). Bij de heilige wijding zelf is de dimensie van de zending ontologisch aanwezig. De priester wordt uitgekozen, gewijd en gezonden om deze eeuwige zending van Christus, van wie hij een authentieke vertegenwoordiger en boodschapper wordt, daadwerkelijk tegenwoordig te stellen.³¹ Het betreft niet een eenvoudige functie van extrinsieke vertegenwoordiging, maar het is een waar instrument van overdracht van de genade van de verlossing. “Wie naar u luistert, luistert naar Mij; en wie u verstoot, verstoot Mij. Wie Mij verstoot, verstoot Hem die Mij gezonden heeft” (Luc. 10, 16).

Men kan dus zeggen dat het door de sacramentele wijding gelijkvormig worden met Christus binnen het Volk van God bepaalt door hem op zijn eigen wijze te laten deelhebben aan het heiligende, onderrichtende en pastorale gezag van Jezus Christus zelf, Hoofd en Herder van de Kerk.³² Door steeds meer gelijk te worden aan Christus is hij - dankzij Hem en niet uit zichzelf - medewerker aan het heil van zijn broeders en zusters: hij is het niet meer die leeft en bestaat, maar Christus in hem (vgl. Ga. 2, 20).

Wanneer hij *in persona Christi capitis* handelt, wordt de priester de bedienaar van de wezenlijke heilzame daden, geeft hij de voor het heil

30. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Const. *Gaudium et spes* 22: AAS 58 (1966), 1042.

31. Vgl. Congregatie voor de Geloofsleer, Verklaring *Dominus Iesus* over de uniciteit en de heilzame universaliteit van Jezus Christus en de Kerk (6 augustus 2000), 13-15: AAS 92 (2000), 754-756.

32. Vgl. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 18.

noodzakelijke waarheden door en weidt het Volk van God en leidt het zo naar de heiligheid.³³

Het gelijkvormig worden met Christus gaat echter niet alleen via werkzaamheid op het gebied van de evangelisatie, de sacramenten en de pastoraal. Het komt ook tot stand in zelfopoffering en boetedoening, ofwel in het met liefde aanvaarden van het lijden en de offers die eigen zijn aan het priesterambt.³⁴ De heilige apostel Paulus heeft deze kenmerkende dimensie van het ambt tot uitdrukking gebracht met de bekende woorden: “Ik verheug mij dat ik voor u mag lijden en in mijn lichaam aanvullen wat nog ontbreekt aan de verdrukkingen van de Christus, ten bate van zijn lichaam, dat is de Kerk” (Kol. 1, 24).

1.3. DE PNEUMATOLOGISCHE DIMENSIE

Het sacramentele karakter

9. Bij de priesterwijding heeft de priester het zegel van de Heilige Geest ontvangen, dat van hem een man heeft gemaakt die getekend is door het sacramentele merkteken om voor altijd dienaar van Christus en de Kerk te zijn. Bemoedigd door de belofte dat de vertrooster altijd met hem zal blijven (vgl. Joh. 14, 16-17), weet de priester dat Hij nooit de tegenwoordigheid en de daadwerkelijke kracht van de Heilige Geest zal verliezen om zijn ambt te kunnen uitoefenen en de pastorale liefde te kunnen beleven - bron, criterium en maatstaf van liefde en dienst - als totale zelfgave voor het heil van eigen broeders en zusters. Deze liefde bepaalt in de priester zijn eigen wijze van denken, handelen en zijn gedrag ten opzichte van de ander.

De persoonlijke gemeenschap met de Heilige Geest

10. Het is ook de Heilige Geest die bij de wijding de priester de profetische taak toebedeelt het Woord van God met gezag te verkondigen en te verkla-

33. Vgl. *ibid.*, 15.

34. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 12.

ren. Met heel de priesterorde opgenomen in de gemeenschap van de Kerk, zal de priester door de Geest van waarheid worden geleid, die de Vader door middel van Christus heeft gezonden en die hem alles leert door alles in herinnering te roepen wat Jezus aan de apostelen heeft gezegd. Daarom ontdekt de priester met de hulp van de Heilige Geest en door de bestudering van het Woord van God in de Schrift in het licht van de overlevering en het leergezag³⁵ de rijkdom van het Woord, die hij aan de hem toevertrouwde kerkgemeenschap moet verkondigen.

Het aanroepen van de Geest

11. De priester wordt gezalfd door de Heilige Geest. Dit brengt niet alleen de gaven met zich mee van het onuitwisbaar teken dat hem door de zalving wordt gegeven, maar ook de taak voortdurend de Helper - de gave van de verrezen Christus - aan te roepen, zonder wie het ambt van de priester onvruchtbaar zou zijn. Iedere dag vraagt de priester om het licht van de Heilige Geest om Christus na te volgen.

Door middel van het sacramentele karakter en door zijn voornemen te identificeren met dat van de Kerk is de priester voortdurend in gemeenschap met de Heilige Geest bij het vieren van de liturgie, vooral van de eucharistie en van de andere sacramenten. Het is immers Christus die handelt ten gunste van de Kerk door middel van de Heilige Geest, die in zijn doeltreffende kracht door de priester, die *in persona Christi* viert, wordt aangeroepen.³⁶

De sacramentele viering ontleent daarom haar doeltreffendheid aan het woord van Christus, die haar heeft ingesteld, en de kracht van de Geest, die de Kerk aanroept door middel van de epiclese.

Dat is in het bijzonder zichtbaar in het eucharistisch gebed, waarin de priester bij het aanroepen van de kracht van de Heilige Geest over brood en wijn de woorden van Jezus uitspreekt, opdat zich de transsubstantiatie van het brood in het "gegeven" lichaam van Christus en van de wijn in het

35. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const.. *Dei Verbum*: AAS 58 (1966), 10; Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 4.

36. Vgl. Twee Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 5: *Catechismus van de Katholieke Kerk*, 1120.

“vergoten” bloed van Christus voltrekt en zijn enig verlossend offer sacramenteel tegenwoordig wordt gesteld.³⁷

De kracht om de gemeenschap te leiden

12. Ten slotte vindt de priester in de gemeenschap van de Heilige Geest de kracht om de aan hem toevertrouwde gemeenschap te leiden en haar te bewaren in de door de Heer gewilde eenheid.³⁸ Bij het gebed van de priester in de Heilige Geest kan het priesterlijk gebed van Jezus Christus (vgl. Joh. 17) als voorbeeld worden genomen. Daarom moet hij bidden voor de eenheid van de gelovigen, opdat zij één zijn, opdat de wereld gelooft dat de Vader de Zoon heeft gezonden voor het heil van allen.

1.4. DE ECCLESIOLOGISCHE DIMENSIE

“In” en “tegenover” de Kerk

13. Christus, de blijvende en steeds nieuwe oorsprong van het heil, is het mysterie van de bron waaruit het mysterie voortkomt van de Kerk, zijn Lichaam en zijn Bruid, door haar Bruidegom geroepen om teken en instrument van verlossing te zijn. Door het aan de apostelen en hun opvolgers toevertrouwde werk blijft Christus leven geven aan zijn Kerk. Hierin vindt het ambt de priesters zijn natuurlijke *locus* en vervult het zijn zending.

Door het mysterie van Christus wordt de priester bij de uitoefening van zijn veelzijdig ambt opgenomen in het mysterie van de Kerk, die “zich in geloof bewust wordt dat zij niet uit zichzelf bestaat, maar door de genade van Christus in de Heilige Geest”.³⁹ Zo bevindt de priester, terwijl hij *in* de Kerk is, zich ook *tegenover* de Kerk.⁴⁰

De hoogste uitdrukking van deze positie van de priester in en tegenover de Kerk is de viering van de eucharistie, waar “de priester het volk uitno-

37. Vgl. Benedictus XVI, Postsynodale apost. exhort. *Sacramentum caritatis* (22 februari 2007), 13; 48: *l.c.* 114-115: 142.

38. Vgl. Tweede Vaticaans Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 6.

39. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 16.

40. Vgl. *ibid.*

dig om het hart tot God te verheffen in gebed en dankzegging en het met zich verenigt in het gebed dat hij in naam van heel de gemeenschap door middel van Jezus Christus in de Heilige Geest tot God de Vader richt”.⁴¹

Deelgenoot aan Bruidegom zijn van Christus

14. Het wijdingssacrament maakt immers de priester niet alleen deelgenoot aan het mysterie van Christus, Priester, Leraar, Hoofd en Herder, maar ook op zekere wijze aan dat van Christus, “Dienaar en Bruidegom van de Kerk”.⁴² Zij is het “Lichaam” van Hem die haar zo heeft liefgehad en liefheeft dat Hij zichzelf voor haar heeft gegeven (vgl. Ef. 5, 25); Hij bezielt en zuivert haar voortdurend door middel van het Woord van God en de sacramenten (vgl. *ibid.* 5, 26); Hij zet zich ervoor in haar steeds mooier te maken (vgl. *ibid.* 5, 27) en ten slotte voedt en koestert Hij haar (vgl. *ibid.* 5, 29).

De priesters, die - als medewerkers van de orde van de bisschoppen - met hun bisschop één enkele priesterschaar vormen,⁴³ en in ondergeschikte graad deelhebben aan het ene priesterschap van Christus, hebben toch op zekere wijze, net als de bisschop, deel aan die huwelijks dimensie ten opzichte van de Kerk, die goed wordt aangeduid in de rite van de bisschopswijding met het overhandigen van de ring.⁴⁴

De priesters, die “in alle plaatselijke groepen van gelovigen de bisschop, met wie zij in vertrouwen en grootmoedigheid verbonden zijn, als het ware tegenwoordig stellen”,⁴⁵ zullen trouw moet zijn aan de Bruid en als levende iconen van Christus, de Bruidegom, zijn veelvormige schenking aan de Kerk werkzaam moeten maken. Met een bovennatuurlijke, volkomen belangeloze daad van liefde geroepen, heeft de priester de Kerk lief, zoals Christus haar heeft liefgehad, en wijdt hij al zijn energie aan haar en geeft hij zich zozeer met pastorale liefde dat hij dagelijks zijn eigen leven daarbij inzet.

41. *Institutio Generalis Missalis Romani* (2002), 78.

42. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 3.

43. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const. *Lumen gentium*, 28; Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 7; Decr. *Christus Dominus*, 28; Decr. *Ad gentes*, 19; Johannes Paulus II, postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 17.

44. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, dogm. Const. *Lumen gentium*, 28; *Pontificale Romanum, Ordinatio Episcoporum, Presbyterorum et Diaconorum*, cap. I, nr.51. Tweede standaardeditie, 1990, 26.

De universaliteit van het priesterschap

15. Het gebod van de Heer om naar alle volken te gaan (vgl. Mat. 28, 18-20) is dus een andere wijze van het staan van de priester *tegenover* de Kerk.⁴⁶ Gezonden - *missus* - door de Vader door middel van Christus, hoort de priester “op directe wijze” tot de universele Kerk,⁴⁷ die de zending heeft de Blijde Boodschap te verkondigen “tot het uiteinde der aarde” (Hand. 1, 8).⁴⁸

“De geestelijke gave die de priesters bij de wijding hebben ontvangen, rust hen uit voor een zeer ruime en universele heilszending”.⁴⁹ Door de wijding en het ontvangen ambt zijn alle priesters immers verbonden met het corps van de bisschoppen en dienen zij in hiërarchische gemeenschap met hen overeenkomstig hun roeping en genade het welzijn van heel de Kerk.⁵⁰ Het feit van de incardinatie⁵¹ mag de priester niet opsluiten in een beperkte en particularistische mentaliteit, maar moet hem openstellen voor de dienst aan de ene Kerk van Jezus Christus.

In deze zin ontvangt iedere priester een vorming die het hem mogelijk maakt de universele Kerk te dienen en niet alleen zich te specialiseren in één plaats of in een bijzondere taak. Deze “vorming voor de universele Kerk” betekent bereid zijn de meest verschillende omstandigheden onder ogen te zien, met een voortdurende beschikbaarheid om de hele Kerk onvoorwaardelijk te dienen.⁵²

45. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const.. *Lumen gentium*, 28.

46. Vgl. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 16.

47. Vgl. Congregatie voor de Geloofsleer, Brief over de Kerk als *communio* *Communio notio* (28 mei 1992), 10: AAS 85 (1993) 844.

48. Vgl. Johannes Paulus II, Encycl.. *Redemptoris missio* (7 december 1990), 23: AAS 83 (1991), 269.

49. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 10; vgl. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 32.

50. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const.. *Lumen gentium*, 28; Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 7.

51. Vgl. *C.I.C.*, can, 266, § 1.

52. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const.. *Lumen gentium*, 23; 26; Congregatie voor de Clerus, Beleidsnotities *Postquam Apostoli* (25 maart 1980), 5; 14; 23: AAS 72 (1980), 346-347; 353-354; 360-361; Tertullianus, *De praescriptione*, 20, 5-9: *CCL* 1, 201-202; Congregatie voor de Geloofsleer, Brief *Communio notio* over enkele aspecten van de Kerk, verstaan als *communio*, 10.

De missionariteit van het priesterschap voor een nieuwe evangelisatie

16. De priester, die deelneemt aan de wijding van Christus, wordt betrokken bij zijn heilszending overeenkomstig zijn laatste opdracht: “Gaat dus en maakt alle volkeren tot mijn leerlingen en doopt hen in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest en leert hun te onderhouden alles wat Ik u bevolen heb” (Mat. 28, 19-20; vgl. Marc. 16, 15-18; Luc. 24, 47-48; Hand. 1, 8). De missionaire spanning is een constitutief onderdeel van het bestaan van de priester - die geroepen is “brood dat voor het leven van de wereld wordt gebroken” te worden -, omdat “de eerste en fundamentele opdracht die uit de heilige geheimen voor ons voortvloeit die wij vieren, die van het getuigenis afleggen door ons leven is. De verwondering over de gave die God ons in Christus geschonken heeft, verleent aan ons leven een nieuwe dynamiek, door ons te verplichten van zijn liefde getuigen te zijn. Wij worden getuigen, als door ons handelen, door onze woorden en manier van doen een Ander oplicht en zich geeft”.⁵³

“De priesters zijn krachtens het sacrament van de wijding geroepen de zorg voor de missie ... te delen. ‘De geestelijke gave die de priesters bij de wijding hebben ontvangen, rust hen niet uit voor een begrensde of beperkte zending, maar voor een zeer ruime en universele heilszending’ (*Presbyterorum Ordinis*, (10) [...] Alle priesters moeten hart hebben voor de missie, opstaan voor de noden van de Kerk en van de wereld”.⁵⁴ Deze vereiste in het leven van de Kerk in de huidige wereld moet door iedere priester worden gevoeld en beleefd. Daarom is iedere priester geroepen een missionaire geest te hebben, dat wil zeggen een ware “katholieke” geest die uitgaande van Christus zich op allen richt, opdat “alle mensen gered worden en tot de kennis van de waarheid komen” (1 Tim. 2, 4).

Daarom is het belangrijk dat hij zich volledig bewust is van deze missionaire werkelijkheid van zijn priesterschap en haar geheel in overeenstemming met de Kerk beleefd, die vandaag, evenals gisteren, de behoefte gevoelt haar bedienaren te sturen naar plaatsen waar hun

53. Benedictus XVI, Postsynodale apost. exhort. *Sacramentum caritatis*, 85 (in “Kerkelijke Documentatie”, juni 2007..

54. Johannes Paulus II, Encycl. *Redemptoris missio*, 67.

zending het meest nodig is, in het bijzonder onder de armsten.⁵⁵ Hieruit vloeit ook een gelijkmatigere verdeling voort van de clerus.⁵⁶ Wat dit betreft, moet men erkennen hoezeer deze priesters die zich beschikbaar stellen om hun dienst te verlenen in andere bisdommen of landen, zowel voor de particuliere Kerk waarheen zij worden gezonden, als voor de Kerk die hen zendt, een groot geschenk zijn.

17. “Vandaag doet zich echter een groeiende verwarring voor die velen ertoe brengt geen gehoor te geven aan de missionaire opdracht van de Heer en deze zonder effect te laten (vgl. Mat. 28, 19). Men denkt vaak dat iedere poging anderen te overtuigen in religieuze kwesties een beperken van de vrijheid is. Het zou alleen maar geoorloofd zijn eigen ideeën uiteen te zetten en mensen uit te nodigen naar hun geweten te handelen zonder een bekering van hen tot Christus en het katholieke geloof te bevorderen: men zegt dat het voldoende is de mensen te helpen meer mens of meer trouw aan de eigen godsdienst te zijn, dat het voldoende is gemeenschappen te vormen die in staat zijn gerechtigheid, vrijheid, vrede, solidariteit te bewerkstelligen. Bovendien beweren sommigen dat men Christus niet zou moeten verkondigen aan wie Hem niet kent, noch een aansluiting bij de Kerk bevorderen, aangezien het ook zonder een formele inlijving bij de Kerk mogelijk zou zijn gered te worden”.⁵⁷

De dienaar Gods Paulus VI richt zich ook tot de priesters, wanneer hij zegt: “Het zal niet zonder nut zijn, als iedere christen en ieder die evangeliseert, in zijn gebed deze gedachte verdiept: de mensen zullen ook langs

55. Vgl. Congregatie voor de Clerus, circulaire *L'identità missionaria del Presbitero nella Chiesa quale dimensione intrinseca dell'esercizio dei tria munera* (De missionaire identiteit van de priester in de Kerk als intrinsieke dimensie van de uitoefening van de tria munera) (29 juni 2010), 3.3.5, LEV, Città del Vaticano 2001, 307.

56. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const.. *Lumen gentium*, 23; Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 10: Johannes Paulus II, postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 32; Congregatie voor de Clerus, Beleidsnotities *Postquam Apostoli* (25 maart 1980); Congregatie voor de Evangelisatie van de Volken, *Guida pastorale per i sacerdoti diocesani delle Chiese dipendenti dalla Congregazione per l'Evangelizzazione dei Popoli* (Pastorale gids voor de diocesane priesters van de Kerken die ressorteren onder de Congregatie voor de Evangelisatie van de Volkeren)(1 oktober 1989), 4: *EV* 11, 1588-1590; *C.I.C.*, can. 271.

57. Congregatie voor de geloofsleer, *Nota dottrinale su alcuni aspetti dell'Evangelizzazione* (Leerstellige nota over enkele aspecten van de evangelisatie) (3 december 2007), 3: *AAS* 100 (2008), 491.

andere wegen gered kunnen worden dankzij de barmhartigheid van God, ook als wij hun het evangelie niet verkondigen; maar zullen wij zelf gered kunnen worden, als wij door veronachtzaming, uit vrees of schaamte - wat de heilige Paulus 'zich schamen voor het evangelie' noemde - of ten gevolge van valse ideeën zouden nalaten het te verkondigen? Want dat zou dan verraad zijn aan de roeping van God, die bij monde van de bedienaren van het evangelie het zaad wil doen ontkiemen: het zal van ons afhangen of het een boom wordt en al zijn vruchten voortbrengt".⁵⁸ De clerus moet zich daarom meer dan ooit apostolisch verplicht voelen alle mensen in Christus, in zijn Kerk te verenigen. "Tot deze katholieke eenheid van het volk van God, waardoor de wereldvrede wordt voorafgebeeld en bevorderd, zijn dus alle mensen geroepen".⁵⁹

Daarom zijn alle die meningen niet toelaatbaar die in naam van een verkeerd begrepen respect voor particuliere culturen ertoe neigen het missionaire handelen van de Kerk zijn karakter te ontnemen, een Kerk die geroepen is het universele dienstwerk van het heil te vervullen, dat alle culturen te boven gaat en deze moet bezielen.⁶⁰ Universele verbreiding is intrinsiek aan het priesterambt en derhalve onmisbaar.

18. Vanaf het begin van de Kerk hebben de apostelen gehoorzaamd aan de laatste opdracht van de verrezen Heer. In hun voetspoor "evangeliseert" de Kerk "altijd door de eeuwen heen en heeft de weg van de evangelisatie nooit onderbroken".⁶¹

Zij "komt echter op diverse wijzen tot stand, overeenkomstig de verschillende situaties waarin zij plaatsvindt. In eigenlijke zin is het de

58. Paulus VI, Postsynodale apost. exhort. *Evangelii nuntiandi* (8 december 1975): AAS 68. (1976), 74.

59. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const. *Lumen gentium*, 13.

60. Vgl. Congregatie voor de Evangelisatie van de Volkeren, *Guida pastorale per i sacerdoti diocesani della Chiesa dipendenti dalla Congregazione per l'Evangelizzazione dei Popoli* (Pastorale gids voor de diocesane priesters van de Kerken die ressorteren onder de Congregatie voor de evangeölisatie van de volkeren): l.c., 1580-1650: Johannes Paulus II, Encycl. *Redemptoris missio*, 54: 67: l.c., 301-302; 315-316.

61. J. Ratzinger, *Conferenza per il Giubileo dei Catechisti* (Lezing ter gelegenheid van het jubileum van de catechisten) (19 december 2000): http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con-cfaith_doc_20001210_jubilcatechists-ratzinger_it.html.

“missio ad gentes” naar hen die Christus niet kennen. In ruime zin spreekt men van “evangelisatie” vanwege het gewone aspect van de pastoraal.⁶² De evangelisatie is de activiteit van de Kerk die de Blijde Boodschap verkondigt met het oog op de bekering, de uitnodiging tot het geloof, de persoonlijke ontmoeting met Jezus, een leerling van Hem in de Kerk te worden, zich ervoor in te zetten te denken zoals Hij, te oordelen zoals Hij en te leven, zoals Hij heeft geleefd.⁶³ Evangelisatie begint met de verkondiging van het evangelie en vindt haar uiteindelijke vervulling in de heiligheid van de leerling, die als lid van de Kerk verkondiger van het evangelie is geworden. In die zin is evangelisatie de wereldwijde werkzaamheid van de Kerk, “de centrale en samenbindende taak van de dienst die de Kerk en de lekgelovigen in de Kerk geroepen zijn aan de mensenfamilie te verlenen”.⁶⁴

“Het evangelisatieproces is dientengevolge opgebouwd uit etappes of ‘wezenlijke momenten’: de missionaire werkzaamheid voor de niet-gelovigen en hen die leven in religieuze onverschilligheid; de werkzaamheid van de catechetische initiatie voor hen die voor het evangelie kiezen en voor hen die het nodig hebben dat hun initiatie wordt aangevuld of geherstructureerd; en de pastorale werkzaamheid voor de reeds rijpe christengelovigen in de zin van christelijke gemeenschap. Deze momenten zijn echter geen afgesloten etappes: zij worden, indien noodzakelijk, herhaald, aangezien zij het evangelisch voedsel zullen geven dat het meest geschikt is voor de geestelijke groei van iedere persoon of van de gemeenschap zelf”.⁶⁵

62. Congregatie voor de Geloofsleer, *Nota dottrinale su alcuni aspetti dell'Evangelizzazione* (Leerstellige nota over enkele aspecten van de evangelisatie) (3 december 2007), 12: AAS 100 (2008), 501.

63. Vgl. Congregatie voor de Clerus, *Direttorio Generale per la Catechesi* (Algemeen directorium voor de catechese) (15 augustus 1997), 53: LEV, Città del Vaticano 1997, 55-56.

64 Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Christifideles laici* (30 december 1988), 37.

65. Congregatie voor de Clerus, *Direttorio Generale per la Catechesi* (Algemeen directorium voor de catechese) (15 augustus 1997), 49.

19. “Wij nemen echter een voortgaand proces van ontkerstening en verlies aan wezenlijke menselijke waarden waar dat verontrustend is. Een groot gedeelte van de mensheid van vandaag vindt in de permanente evangeli-satie van de Kerk niet het evangelie, dat wil zeggen het overtuigend antwoord op de vraag: Hoe te leven? [...] *Allen* hebben behoefte aan het evangelie; het evangelie is voor allen bestemd en niet alleen maar voor een bepaalde kring en daarom zijn wij verplicht te zoeken naar nieuwe wegen om het evangelie aan allen te brengen”.⁶⁶ Hoewel verontrustend, mag deze ontkerstening ons niet ertoe brengen te twijfelen omtrent het vermogen van het evangelie het hart van onze tijdgenoten te raken: “Misschien zal iemand zich afvragen of de man en de vrouw van de postmoderne cultuur, van de meest ontwikkelde maatschappijen zich nog zullen weten open te stellen voor het christelijk *kerygma*. Het antwoord moet positief zijn. Het *kerygma* kan door welk menselijk wezen dan ook, in welke tijd en cultuur dan ook worden begrepen en aanvaard. Ook de meest intellectuele of eenvoudigste kringen kunnen geëvangéliseerd worden. Wij moeten zelfs geloven dat ook de zogenaamde post-christenen opnieuw geraakt kunnen worden door de persoon van Jezus Christus”.⁶⁷

Paus Paulus VI stelde al dat “de omstandigheden van de maatschappij ons allen ertoe verplichten de methoden te herzien, met alle middelen te trachten de vraag te bestuderen hoe aan de moderne mens de christelijke boodschap kan worden gebracht, waarin hij - en daarin alleen - het antwoord op zijn vragen en de kracht voor zijn inzet van menselijke solidariteit kan vinden”.⁶⁸ De zalige Johannes Paulus II heeft het nieuwe millennium als volgt gepresenteerd: “Vandaag dient men moedig een situatie onder ogen te zien die steeds gevarieerder en veeleisender wordt, in de context van de globalisering en de nieuwe en wisselende verstrengeling van volken en culturen die haar kenmerkt”.⁶⁹ Er is dus een “nieuwe

66. J. Ratzinger, *Conferenza per il Giubileo dei Catechisti* (Lezing ter gelegenheid van het jubileum van de catechisten) (10 december 2000).

67. Congregatie voor de Clerus, Circulaire *L'identità missionaria del Presbitero nella Chiesa quale dimensione intrinseca dell'esercizio dei tria munera* (De missionaire identiteit van de priester in de Kerk als intrinsieke dimensie van de uitoefening van de tria munera (29 juni 2010), 3.3.

68. Paulus VI, Toespraak tot het kardinalencollege (22 juni 1973): AAS 65 (1973), 383 (geciteerd in de Postsynodale apost. exhort. *Evangelii nuntiandi* (8 december 1975), 3.

69. Johannes Paulus II, Apost. brief *Novo millennio ineunte* (6 januari 2001), 40: AAS 93 (2001), 294-295.

evangelisatie” begonnen, die echter niet een “herevangelisatie” is⁷⁰, omdat “de verkondiging steeds dezelfde is. Het kruis staat hoog op de wereld die draait”.⁷¹ Zij is nieuw, in zoverre “wij behalve de permanente, nooit onderbroken, nooit te onderbreken evangelisatie een nieuwe evangelisatie zoeken die in staat is zich door de wereld te laten horen die geen toegang heeft tot de ‘klassieke’ evangelisatie”.⁷²

20. De nieuwe evangelisatie verwijst vooral,⁷³ maar niet uitsluitend,⁷⁴ “naar de Kerken die zeer lang geleden zijn gesticht”⁷⁵, daar waar zij zeer talrijk zijn die, “hoewel in de katholieke Kerk gedoopt, de sacramentele praktijk en zelfs het geloof hebben opgegeven”.⁷⁶ Priesters hebben “de taak ... de blijde boodschap van God aan iedereen bekend te maken” volgens “het gebod van de Heer ‘Ga uit over de hele wereld en verkondigt het evangelie aan heel de schepping’ (Marc. 16, 45).”⁷⁷ Zij zijn “dienaren van Christus onder de heidenen”⁷⁸, “De priesters hebben dus jegens allen de plicht om hen in contact te brengen met de waarheid van het evangelie, die zij zelf in de Heer bezitten”,⁷⁹ en dit des te meer naarmate “het aantal mensen die Christus niet kennen en niet tot de Kerk horen, steeds toeneemt, ja sinds

70. Johannes Paulus II, Toespraak tot de vergadering van de CELAM, Port-au-Prince (9 maart 1983): AAS 75 (1983), 771-779.

71. Johannes Paulus II, Homilie tijdens de heilige mis in het heiligdom van het Heilig Kruis in Moglia (9 juni 1979): AAS 71 (1979), 865.

72. J. Ratzinger, *Conferenza per il Giubileo dei Catechisti* (Lezing ter gelegenheid van het jubileum van de catechisten) (10 december 2000).

73. Benedictus XVI, Apostolische brief in de vorm van een Motu proprio *Ubicumque et semper*, waarmee de Pauselijke Raad voor de Bevordering van de Nieuwe Evangelisatie wordt ingesteld (21 september 2010), *l.c.*, 790-791 (in “Kerkelijke Documentatie”, jaargang 38, nr. 9, 2010, 6-10).

74 Vgl. Benedictus XVI, Postsynodale apost. exhort. *Africae munus* (19 november 2011), LEV, Città del Vaticano 2011, 165.

75. Benedictus XVI, Apostolische brief in de vorm van een Motu proprio *Ubicumque et semper*, waarmee de Pauselijke Raad voor de Bevordering van de Nieuwe Evangelisatie wordt ingesteld (21 september 2010), *l.c.*, 790-791 (in “Kerkelijke Documentatie”, jaargang 38, nr. 9, 2010, 6-10)..

76. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const.. *Lumen gentium*, 28; vgl. Congregatie voor de Geloofsleer, *Nota dottrinale su alcuni aspetti dell'Evangelizzazione* (Leerstellende nota over enkele aspecten van de evangelisatie) (3 december 2007), 12; Paulus VI, Postsynodale apost. exhort. *Evangelii nuntiandi* (8 december 1975), 52.

77. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 4.

78. *Ibid.*, 2.

79. *Ibid.*, 4.

het einde van het Concilie bijna is verdubbeld. Het is duidelijk dat de missionering voor deze onmetelijke mensheid, die de Vader bemint en voor welke Hij zijn Zoon gezonden heeft, dringend noodzakelijk is”.⁸⁰ De zalige Johannes Paulus II bevestigde plechtig: “Ik voel dat het ogenblik gekomen is om alle krachten in de Kerk aan te wenden voor de nieuwe evangelisatie en voor de nieuwe missie ad gentes. Geen christengelovige, geen instelling mag zich onttrekken aan deze hoogste plicht om Christus te verkondigen aan alle volkeren”.⁸¹

21. Priesters zetten al hun krachten in voor deze nieuwe evangelisatie, waarvan de kenmerken door de zalige Johannes Paulus II zijn gedefinieerd als: “nieuw in haar ijver, in haar methoden en in haar uitdrukkingen”.⁸²

Op de eerste plaats “moeten wij in ons het elan van het begin opnieuw ontsteken door ons te laten doordringen van de ijver van de apostolische prediking die op Pinksteren volgde. Wij moeten in ons het vurig gevoel opnieuw beleven van Paulus, die uitriep: ‘Wee mij, als ik het evangelie niet verkondig’ (1 Kor. 9, 16)”.⁸³ Immers, “wie Christus werkelijk heeft ontmoet, kan dit niet voor zichzelf houden, hij moet Hem verkondigen”.⁸⁴ Naar het beeld van de apostelen is apostolische ijver de vrucht van de overweldigende ervaring die voortkomt uit het Jezus nabij zijn. “De missie is een kwestie van geloof; zij is een nauwkeurige graadmeter voor ons geloof in Christus en in zijn liefde voor ons”.⁸⁵ De Heer houdt niet op zijn Geest te zenden, door wiens kracht wij ons opnieuw moeten laten herboren worden met het oog op dat “hernieuwd missionair elan, de uitdrukking van een opnieuw zich edelmoedig openstellen voor de gave van de genade”.⁸⁶ “Het is essentieel en noodzakelijk dat de priester zeer bewust en vastberaden

80. Johannes Paulus II, Encycl. *Redemptoris missio* (7 december 1990), 3: AAS 83 (1991), 251-252 Stichting RK Voorlichting, Oegstgeest 1991).

81. *Ibid.*

82. Johannes Paulus II, Toespraak tot de vergadering van de CELAM, Port-au-Prince (9 maart 1983), *l.c.*, 771-779.

83. Johannes Paulus II, Apost. brief *Novo millennio ineunte* (6 januari 2001), 40.

84. *Ibid.*

85. Johannes Paulus II, Encycl. *Redemptoris missio* (7 december 1990), 11.

86. Benedictus XVI, Apostolische brief in de vorm van een Motu proprio *Ubicumque et semper*, waarmee de Pauselijke Raad voor de Bevordering van de Nieuwe Evangelisatie wordt ingesteld (21 september 2010), *l.c.*, 790-791 (in “Kerkelijke Documentatie”, jaargang 38, nr. 9, 2010, 6-10)..

besluit niet alleen hen die hem hetzij in de parochie, hetzij elders zoeken, te ontvangen en te evangeliseren, maar “op te staan en te gaan”, in de eerste plaats op zoek naar de gedoopten die om verschillende redenen niet meer het behoren tot de kerkgemeenschap beleven, en van allen die Jezus Christus weinig of in het geheel niet kennen”.⁸⁷

De priesters dienen eraan te denken dat zij zich niet alleen mogen inzetten voor de missie. Als herders van hun volk dienen zij de christelijke gemeenschappen te vormen tot evangelisch getuigenis en verkondiging van de Blijde Boodschap. De “nieuwe missionariteit zal niet alleen kunnen worden gedelegeerd aan een groep ‘specialisten’, maar zal de verantwoordelijkheid van alle leden van het Volk van God erbij moeten betrekken. [...] Er is een nieuw apostolisch elan nodig, dat wordt beleefd als *een dagelijks engagement van christelijke gemeenschappen en groepen*”.⁸⁸ De parochie is niet alleen de plaats waar men catechese geeft, zij is ook de levende omgeving die de nieuwe evangelisatie moet realiseren,⁸⁹ waarbij deze wordt verstaan als ‘permanente zending’.⁹⁰ Iedere gemeenschap is naar het beeld van de Kerk zelf “van nature geroepen uit zichzelf te treden in een beweging naar de wereld toe om teken te zijn van de Immanuël, van het mens geworden Woord, van de God met ons”.⁹¹ “In de parochie zullen de priesters er behoefte aan hebben de leden van de gemeenschap bijeen te roepen, gewijden en leken, om hen op de juiste wijze voor te bereiden en hen uit te nodigen tot een evangeliserende zending naar de mensen afzonderlijk, naar de gezinnen afzonderlijk, ook door middel van huisbezoeken, en naar alle maatschappelijke kringen die zich in het gebied bevinden”.⁹² Als de priesters eraan denken dat de Kerk “een mysterie van gemeenschap

87. Congregatie voor de Clerus, Circulaire *L'identità missionaria del Presbitero nella Chiesa quale dimensione intrinseca dell'esercizio dei tria munera* (De missionaire identiteit van de priester in de Kerk als intrinsieke dimensie van de uitoefening van de tria munera) (29 juni 2010), 3.3.1.

88. Johannes Paulus II, Apost. brief *Novo millennio ineunte* (6 januari 2001), 40.

89. Johannes Paulus II, *Homilie tijdens de mis in het heiligdom van het Heilig Kruis in Mogila* (9 juni 1979), l.c.

90. Congregatie voor de Clerus, circulaire *L'identità missionaria del Presbitero nella Chiesa quale dimensione intrinseca dell'esercizio dei tria munera* (De missionaire identiteit van de priester in de Kerk als intrinsieke dimensie van de uitoefening van de tria munera) (29 juni 2010), slot: l.c., 36.

91. *Ibid.*, 11.

92. *Ibid.*, 28.

en zending”⁹³ is, zullen zij de gemeenschap ertoe brengen getuige te zijn met hun “geloof dat wordt beleden, gevierd, beleefd en gebeden”,⁹⁴ en met hun enthousiasme.⁹⁵ Paus Paulus VI spoorde aan tot vreugde: “Moge de nu eens angstige, dan weer hoopvol zoekende wereld van onze tijd de Blijde Boodschap ontvangen, niet van droevige en ontmoedigde, ongeduldige en angstige verkondigers van het evangelie, maar van dienaren van het evangelie, van wie het leven vurigheid uitstraalt, die als eersten in zich de vreugde van Christus hebben ontvangen”.⁹⁶ De gelovigen hebben er behoefte aan door hun herders te worden bemoedigd, opdat zij niet bang zijn het geloof vrijmoedig te verkondigen, en dit des te meer naarmate wie evangeliseert, ervaart dat de missionaire daad zelf bron is van persoonlijke vernieuwing. “De zending vernieuwt inderdaad de Kerk, versterkt het geloof en de christelijke identiteit, geeft nieuwe geestdrift en nieuwe motivatie, als het aan andere gegeven wordt. *Het geloof wordt krachtiger, als men het geeft*”⁹⁷.

22. De evangelisatie is ook nieuw in haar methodes. Aangespoord door de apostel die uitriep: “Wee mij, als ik het evangelie niet verkondig!” (1 Kor. 16), zal de priester al de middelen van overdracht weten te gebruiken die wetenschap en technologie hem bieden.⁹⁸

Alles hangt zeker niet af van deze middelen of van menselijke capaciteiten, aangezien de goddelijke genade onafhankelijk van het werk van de mensen haar uitwerking kan hebben, maar in het plan van God is de prediking van het Woord gewoonlijk het bevoorrechte kanaal voor de overdracht van het geloof en de evangelische zending.

De priester zal ook de leken bij de evangelisatie weten te betrekken door middel van die moderne middelen. In ieder geval zal zijn deelname op deze

93. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores gregis* (16 oktober 2003), 37.

94. Benedictus XVI, Apost. Brief in de vorm van een *Motu proprio Porta fidei* (11 oktober 2011), 9: AAS 103 (2011), 728 (in “Kerkelijke Documentatie”, jaargang 39, nummer 9, december 2011, 9-18)

95. Vgl. Benedictus XVI, Postsynodale apost. exhort. *Africae munus* (19 november 2011): *l.c.*, 171.

96. Paulus VI, Postsynodale apost. exhort. *Evangelii nuntiandi* (8 december 1975), 80.

97. Johannes Paulus II, Encycl. *Redemptoris missio* (7 december 1990), 2.

98. Vgl. Benedictus XVI, Postsynodale apost. exhort. *Africae munus* (19 november 2011): *l.c.*, 171.

nieuwe gebieden altijd een bijzondere liefde, bovennatuurlijke zin, soberheid en matiging moeten weerspiegelen, en wel zozeer dat hij ervoor zorgt dat allen zich niet zozeer tot de figuur van de priester voelen aangetrokken, als wel veeleer tot de Persoon van Jezus Christus, onze Heer.

23. Het derde kenmerk van de nieuwe evangelisatie is haar nieuwe wijze van uitdrukken. In een veranderende wereld zal het bewustzijn van de eigen zending van verkondiger van het evangelie, als instrument van Christus en de Heilige Geest, zich steeds meer pastoraal moeten concretiseren, zodat de priester in het licht van het Woord van God de verschillende situaties en de verschillende omgevingen waar hij zijn dienstwerk verricht, kan bezielen.

Om doeltreffend en geloofwaardig te zijn is het daarom belangrijk dat de priester - in het perspectief van het geloof en zijn ambt - met een constructieve kritische zin de ideologieën, de taal, de culturele verbanden, de door de communicatiemiddelen verspreide typologieën, die grotendeels de mentaliteit bepalen, kent. Hij zal zich tot allen weten te richten “zonder de meest radicale eisen van de evangelische boodschap te verbergen, maar door tegemoet te komen aan de eisen van ieder, wat gevoeligheid en taal betreft, naar het voorbeeld van Paulus die zei: ‘Alles ben ik voor allen om er tot elke prijs enkelen te redden’ (1 Kor. 9, 22)”.⁹⁹ Het Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie heeft gesteld dat de Kerk “vanaf het begin van haar geschiedenis immers heeft geleerd de boodschap van Christus tot uitdrukking te brengen met behulp van begrippen en talen van verschillende volkeren en deze boodschap bovendien met de wijsheid van de filosofen getracht heeft te verhelderen. Dit deed zij met het doel om het evangelie zowel aan het begrip van allen, als aan de eisen van de wijzen, zover dat toelaatbaar was, aan te passen. En deze aangepaste verkondiging van het geopenbaarde woord moet de wet van elke evangelisatie blijven”.¹⁰⁰ Met respect dat verschuldigd is voor de altijd verschillende weg van iedere persoon en met aandacht voor de diverse culturen waarin de christelijke boodschap moet worden ingebed, zal het christendom van het derde millennium, ook al blijft dit volledig zichzelf, in totale trouw aan de

99. Johannes Paulus II, Apost. Brief *Novo millennio ineunte* (6 januari 2001), 40.

100. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Const.. *Gaudium et spes*, 44.

evangelische verkondiging en de kerkelijke traditie zo het gezicht kunnen hebben van zeer vele oude en moderne culturen, waarvan de specifieke waarden niet worden geloofend, maar gezuiverd en tot volheid gebracht.¹⁰¹

Het geestelijk vaderschap

24. De pastorale roeping van de priester is groot en universeel: zij is gericht op heel de Kerk en is dus ook missionair. “Gewoonlijk is zij gebonden aan de dienst aan een bepaalde gemeenschap van het volk van God, waarin ieder aandacht, belangstelling, liefde verwacht”.¹⁰² Daarom is het dienstwerk van de priester ook een dienstwerk van vaderschap.¹⁰³ Door zijn toewijding aan de zielen worden zeer velen tot het nieuwe leven in Christus herboren. Het betreft een echt geestelijk vaderschap, zoals de heilige Paulus uitriep: “Want al had gij in Christus duizend opvoeders, gij hebt maar één vader. Ik ben het die u door het evangelie in Christus Jezus heb verwekt” (1 Kor. 4, 15).

Evenals Abraham wordt ook de priester “vader van vele volken” (Rom. 4, 18) en vindt deze in de christelijk groei die er rondom hem bloeit, een beloning voor de inspanningen en het lijden van zijn dagelijkse dienstwerk. Bovendien houdt de zending van het vaderschap ook op bovennatuurlijk, evenals op natuurlijk vlak, niet op bij de geboorte, maar strekt zich zover uit dat het het hele leven beslaat: “wie heeft uw ziel aangenomen, toen u in deze wereld kwam? De priester. Wie voedt uw ziel om haar de kracht te geven haar pelgrimstocht te volbrengen? De priester. Wie zal uw ziel erop voorbereiden voor God te verschijnen door haar voor de laatste maal in het bloed van Jezus Christus te wassen? De priester, altijd weer de priester. En indien de ziel sterft [door de zonde], wie zal haar tot nieuw leven wekken, wie zal haar rust en vrede teruggeven? Alweer de priester [...] na God is de

101. Vgl. Johannes Paulus II, Apost. Brief *Novo millennio ineunte* (6 januari 2001), 40.

102. Johannes Paulus II, *Brief aan de priesters ter gelegenheid van Witte Donderdag* (8 april 1979), 8; AAS 71 (1979), 393-417.

103. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 16; Paulus VI, Encycl.. *Sacerdotalis coelibatus* (24 juni 1967), 56.

priester alles! [...] In de hemel zal hij zichzelf pas goed verstaan”.¹⁰⁴

Priesters maken de geestdriftige woorden van de apostel tot hun eigen leven: “Ach kinderen, ik moet opnieuw weeën om u doorstaan, totdat ge de gestalte van Christus hebt aangenomen” (Gal. 4, 19). Zo beleven zij met edelmoedigheid, die elke dag wordt hernieuwd, deze gave van het geestelijk vaderschap en hierop richten zij de vervulling van iedere taak van hun ambt.

Gezag als “*amoris officium*”

25. Nog een blijk van het feit dat de priester *tegenover* de Kerk staat, is dat hij de gids is die naar de heiliging van de gelovigen voert die zijn toevertrouwd aan zijn ambt, dat in essentie pastoraal is, waarbij hij zich echter voordoet met een gezag dat boeit en de boodschap geloofwaardig maakt (vgl. Mat. 7, 29). Iedere autoriteit moet immers worden uitgeoefend in een geest van dienstbaarheid, als *amoris officium*” en belangeloze toewijding voor het welzijn van de kudde (vgl. Joh. 10, 11; 13, 14).¹⁰⁵

Deze werkelijkheid die nederig en consequent moet worden beleefd, kan onderhevig zijn aan twee tegengestelde verleidingen. De eerste is het uitoefenen van het ambt en daarbij de baas te spelen over de kudde (vgl. Luc. 22, 24-27; 1 Petr. 5, 1-4); de tweede is volgens een niet juiste opvatting over gemeenschap de eigen gelijkvormigheid met Christus, Hoofd en Herder, te niet doen.

De eerste verleiding is ook voor de leerlingen zelf sterk geweest en is door Christus nauwgezet en herhaaldelijk gecorrigeerd. Wanneer deze dimensie minder wordt, is het niet moeilijk te vervallen tot de verleiding van “clericalisme” met een verlangen om de baas te spelen over de leken die steeds weer tegenstellingen oproept tussen de gewijde bedienaren en het volk.

104. De heilige Jean-Marie Vianney, in B. Godet, *Le curé d’Ars. Sa pensée - Son coeur*, éd. Xavier Mappus, Foi Vivante, 1966. 98-99 (geciteerd in Benedictus XVI, *Brief voor de aankondiging van het Jaar van de priester ter gelegenheid van de 150ste verjaardag van de “Dies natalis” van Jean Marie Vianney* (16 juni 2009)): l.c. 1009.

105. Vgl. de heilige Augustinus, *In Iohannis Evangelium Tractatus*, 123, 5: CCL, 36, 678; Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 14.

De priester moet zijn eigen rol niet zien als gereduceerd tot die van een eenvoudige manager. Hij is middelaar - brug -, dat wil zeggen degene die altijd eraan zal moeten herinneren dat de Heer en Meester “niet is gekomen om gediend te worden, maar om te dienen” (Marc. 10, 45); dat Hij zich heeft gebukt om zijn leerlingen de voeten te wassen (vgl. Joh. 13, 5) alvorens te sterven aan het kruis en alvorens hen over heel de wereld uit te zenden (vgl. Joh. 20, 21). Zo zal de priester, die bezig is met de zorg voor de kudde die de Heer toebehoort, trachten “de kudde te beschermen, haar te voeden en te leiden naar Hem, de ware Goede Herder, die het heil van allen wenst. De kudde van de Heer voeden is daarom een dienstwerk van waakzame liefde, die tot aan de uitputting van de krachten en, indien noodzakelijk, tot aan het offer van het leven een totale toewijding vereist”.¹⁰⁶

Priesters zullen een authentiek getuigenis afleggen voor de verrezen Heer, aan wie “alle macht is gegeven in de hemel en op aarde” (Mat. 28, 18), als zij hun ambt zullen uitoefenen in de even nederige als gezaghebbende dienst aan de eigen kudde¹⁰⁷ en met respect voor de taken die Christus en de Kerk toevertrouwen aan leken gelovigen¹⁰⁸ en gelovigen die zijn gewijd door de professie van de evangelische raden.¹⁰⁹

De verleiding van democratisme en egalitarisme

26. Soms gebeurt het dat men om deze eerste afwijking te vermijden vervalt tot de tweede, die ertoe neigt ieder onderscheid in rol onder de leden van het Lichaam van Christus, dat de Kerk is, te niet te doen door in de praktijk het verschil tussen het algemeen priesterschap of het priesterschap van het doopsel en het ambtelijk priesterschap te ontkennen.¹¹⁰

106. Benedictus XVI, *Discorso ai membri dell'XI Consiglio Ordinario della Segreteria Generale del Sinodo dei Vescovi* (Toespraak tot de leden van de 21ste Gewone Raad van het Algemeen Secretariaat van de Bisschoppensynode) (1 juni 2006): *Insegnamenti* II/1 (2006), 746-748.

107. Vgl. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 21; C.I.C., can. 274.

108. Vgl. C.I.C., cann. 275 § 2; 529, § 1.

109. Vgl. *ibid.*, can. 574, § 1.

110. Vgl. Oecumenisch Concilie van Trente, zitting XXIII, *De sacramento Ordinis*, cap. I en IV, cann. 3, 4, 6; DS, 1763-1776; Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const. *Lumen gentium*, 10; Congregatie voor de Geloofsleer, Brief aan de bisschoppen van de Katholieke Kerk over enkele kwesties betreffende de bedienaar van de eucharistie *Sacerdotium ministeriale* (6 augustus 1983), 1: AAS 75 (1983), 1001.

Onder de verschillende vormen van deze ontkenning die men vandaag ziet, is het zogenaamde “democratisme”, dat er toe leidt het gezag en de genade van Christus als Hoofd, aanwezig in de gewijde bedienaren, niet te erkennen en het karakter van de Kerk als mystiek Lichaam van Christus aan te tasten. Wat dit betreft, is het nuttig eraan te herinneren dat de Kerk alle verdiensten en al het goede dat de democratische cultuur in de burgermaatschappij met zich heeft meegebracht, erkent. Anderzijds vecht zij met al de haar ter beschikking staande middelen voor de erkenning van de gelijke waardigheid van alle mensen. Op grond van de openbaring heeft het Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie zich openlijk uitgedrukt omtrent de gemeenschappelijke waardigheid van alle gedoopten in de Kerk.¹¹¹ Het is echter noodzakelijk te stellen dat deze radicale gelijkheid, evenals ook de verscheidenheid aan posities en taken, als uiteindelijk fundament de natuur zelf van de Kerk hebben.

Zij dankt immers haar bestaan en structuur aan het heilsplan van God en beschouwt zichzelf als *gave* van de welwillendheid van een Vader die haar door de vernedering van zijn Zoon op het kruis heeft bevrijd. De Kerk wil daarom - in de Heilige Geest - geheel gelijkvormig en trouw zijn aan de vrije en bevrijdende wil van haar Heer Jezus Christus. Dit heilsmysterie zorgt ervoor dat het door zijn eigen natuur een werkelijkheid is die verschilt van de menselijke maatschappijen.

Dientengevolge is in de Kerk een bepaalde mentaliteit ontoelaatbaar die vooral soms zichtbaar wordt in bepaalde organen waarvan de Kerk lid is, en ernaar streeft hetzij de taken van priesters en die van leken gelovigen te verwarren, hetzij het gezag dat eigen is aan de bisschoppen, niet te onderscheiden van dat van de priesters als medewerkers van de bisschoppen, hetzij niet op de verschuldigde wijze te luisteren naar het universeel leergezag, uitgeoefend door de paus van Rome in zijn door de Heer gewilde functie van het primaatschap. In vele opzichten betreft het een poging om automatisch de mentaliteit en de praktijk die in enkele socio-politieke culturele stromingen bestaan, over te brengen op de Kerk zonder voldoende rekening ermee te houden dat zij haar bestaan en structuur te danken heeft aan het heilsplan van God in Christus.

111. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const.. *Lumen gentium*, 9; 32; C.I.C., can. 208.

Men dient naar aanleiding hiervan eraan te herinneren dat zowel het priestercollege als de priesterraad - een juridische orgaan dat door het decreet *Presbyterorum Ordinis* wordt gewenst¹¹² - geen uitdrukking zijn van het recht op vereniging van de clerici en nog minder verstaan kunnen worden overeenkomstig de ideeën van syndicalistische stempel, die aanspraken en partijbelangen met zich meebrengen die vreemd zijn aan de kerkgemeenschap.¹¹³

Het onderscheid tussen het algemeen en het ambtelijk priesterschap

27. Het onderscheid tussen het algemeen priesterschap of het priesterschap van het doopsel en het ambtelijk priesterschap brengt geenszins een scheiding of verdeling met zich mee in de christengemeenschap, maar harmoniseert en verenigt het leven van de Kerk, omdat “het algemeen priesterschap van de gelovigen en het ambtelijk of hiërarchisch priesterschap weliswaar uiteraard en niet alleen naar rangorde van elkaar verschillend zijn, doch op elkaar zijn aangewezen”.¹¹⁴ Als Lichaam van Christus is de Kerk immers een organische gemeenschap van alle leden, waarin ieder ten dienste staat van het geheel, als hij ten volle de eigen rol en de eigen specifieke roeping (vgl. 1 Kor. 12, 12 vv.) beleeft”.¹¹⁵

Daarom is het niemand geoorloofd te veranderen wat Christus voor zijn Kerk heeft gewild. Zij is onlosmakelijk verbonden met haar Stichter en Hoofd, die de enige is die haar door de kracht van de Heilige Geest dienaars geeft ten dienste van haar gelovigen. Men kan in de plaats van Christus, die roept, wijdt en zendt door middel van de wettige herders, niet een gemeenschap in de plaats stellen die, hoewel in situaties van bijzondere nood, zichzelf een eigen priester zou willen geven op een manier die niet overeenkomt met de bepalingen van de Kerk: het priesterschap is een keuze van Jezus en niet van de gemeenschap (vgl. Joh. 15, 16). Het

112. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, *Decr. Presbyterorum Ordinis*, 7.

113. Vgl. *ibid.*

114. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const.. *Lumen gentium*, 10.

115. Vgl. Congregatie voor de Evangelisatie van de Volkeren, *Guida pastorale per i sacerdoti diocesani della Chiesa dipendenti dalla Congregazione per l'Evangelizzazione dei Popoli* (Pastorale gids voor de diocesane priesters van de Kerk die ressorteren onder de Congregatie voor de Evangelisatie van de Volkeren), 3.

antwoord om noodgevallen op te lossen is het gebed van Jezus: “Vraagt daarom de Heer van de oogst arbeiders te sturen om te oogsten” (Mat. 9, 38). Als met dit in geloof gedaan gebed een intens leven in liefde van de gemeenschap gepaard gaat, dat zullen wij er zeker van zijn dat de Heer niet zal nalaten priesters te geven naar zijn hart (vgl. Jer. 3, 15).¹¹⁶

28. Het is om de door de Heer Jezus vastgestelde orde te waarborgen ook noodzakelijk de zogenaamde “klerikalisering” van de leken te vermijden,¹¹⁷ die ernaar streeft het ambtelijk priesterschap van de priester in te perken, die men alleen na de bisschop en krachtens zijn priesterlijk ambt, met de wijding ontvangen, op de juiste en eenstemmige wijze de titel “herder” kan toekennen. De kwalificatie “pastoraal” slaat immers op de deelname aan het bisschopsambt.

1.5 DE PRIESTERLIJKE GEMEENSCHAP

De gemeenschap met de Drie-eenheid en met Christus

29. In het licht van hetgeen al is gezegd over de identiteit, komt de gemeenschap van de priester vooral tot stand met de Vader, de uiteindelijke oorsprong van alle macht; met de Zoon, aan de verlossende zending van wie hij deelneemt; en met de Heilige Geest, die hem de kracht geeft om de herderlijke liefde te beleven en te verwezenlijken die als “het innerlijk beginsel, de deugd, welke het geestelijk leven van de priester bezielt en leidt”¹¹⁸ hem als priester kenmerkt. Een herderlijke liefde die geenszins is gereduceerd tot een geheel van technieken en methodes, gericht op een functionele doelmatigheid van het ambt, maar veeleer verwijst naar de eigen natuur van de zending van de Kerk, die het heil van de mensheid ten doel heeft.

Immers, “men kan dus de natuur en de zending van het ambtelijk

116. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 11.

117. Vgl. Johannes Paulus II, *Discorso all'Episcopato della Svizzera* (15 januari 1984): *Insegnamenti* VII/1 (1984), 1784.

118. Johannes Paulus II, postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 23.

priesterschap alleen maar definiëren in dit veelvoudige en rijke netwerk van relaties welke ontspringen uit de allerheiligste Drie-eenheid en zich uitstrekken over de gemeenschap van de Kerk, die in Christus het teken en het instrument is van de vereniging met God en van de eenheid van heel het menselijk geslacht”.¹¹⁹

De gemeenschap met de Kerk

30. Uit deze fundamentele eenheid-gemeenschap met Christus en met de Drie-eenheid komt voor de priester zijn gemeenschap-relatie voort met de Kerk in haar aspecten van mysterie en kerkelijke gemeenschap.¹²⁰

De kerkelijke gemeenschap van de priester komt concreet op verschillende wijzen tot stand. Met de sacramentele wijding krijgt hij immers een bijzondere band met *de paus*, met *het corps van de bisschoppen*, met *de eigen bisschop*, met *de andere priesters*, met *de leken gelovigen*.

De hiërarchische gemeenschap

31. Gemeenschap is als kenmerk van het priesterschap gebaseerd op de uniciteit van het Hoofd, de Herder en de Bruidegom van de Kerk, die Christus is.¹²¹

In deze ambtelijke gemeenschap krijgen ook enkele precieze banden vorm vóór alles in relatie met de paus, met het college van de bisschoppen en met de eigen bisschop. “Het priesterambt bestaat immers alleen in gemeenschap met de paus en het bisschoppencollege, in het bijzonder met de eigen diocesane bisschop, aan wie ‘de kinderlijke eerbied en gehoorzaamheid’ verschuldigd zijn welke beloofd zijn in de wijdingsritus”.¹²² Het betreft dus een hiërarchische gemeenschap, dat wil zeggen een gemeenschap in de hiërarchie, zoals die intern is gestructureerd.

Krachtens de deelname aan het ene ambtelijke priesterschap, in onder-

119. Johannes Paulus II, postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 12; vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, dogm. Const. *Lumen gentium*, 1.

120. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const. *Lumen gentium*, 8.

121. Vgl. de heilige Augustinus, *Sermo* 46, 30: CCL 41, 555-557.

122. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 28.

geschikte graad aan de bisschoppen - die zijn bekleed met een "eigen, gewone en onmiddellijke macht, hoewel haar uitoefening uiteindelijk door het hoogste kerkelijke gezag geregeld wordt"¹²³ -, houdt deze gemeenschap ook de geestelijke en organisch-structurele band van de priesters in met heel de orde van de bisschoppen en met de paus van Rome, Dit wordt versterkt door het feit dat heel de orde van de bisschoppen in zijn geheel en iedere bisschop afzonderlijk in hiërarchische gemeenschap moet zijn met het hoofd van het college.¹²⁴ Dit college wordt immers alleen gevormd door de gewijde bisschoppen die in hiërarchische gemeenschap zijn met het hoofd en met zijn leden.

De gemeenschap in de eucharistische viering

32. De hiërarchische gemeenschap vindt veelbetekenend haar uitdrukking in het eucharistisch gebed, wanneer de priester bij het bidden voor de paus, het college van bisschoppen en de eigen bisschop niet alleen een gevoel van devotie uitspreekt, maar getuigenis aflegt van de authenticiteit van zijn viering.¹²⁵

De eucharistische concelebratie zelf laat in de voorziene omstandigheden en voorwaarden,¹²⁶ wanneer deze door de bisschop wordt voorgezeten en met de deelname van de gelovigen, de eenheid van het priesterschap van Christus zien in de veelsoortigheid van zijn dienaren, evenals de eenheid van het offer en het volk van God.¹²⁷ Bovendien draagt zij ertoe bij om de ambtelijke broederschap die er tussen de priesters bestaat, te verstevigen.¹²⁸

123. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const.. *Lumen gentium*, 27.

124. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const. *Lumen gentium*, 22; Decr. *Christus Dominus*, 4: C.C.C., can 336.

125. Vgl. Congregatie voor de Geloofsleer, Brief over de Kerk als *communio Communio-nis notio*, 14.

126. Vgl. C.I.C., can. 902; Congregatie voor de Goddelijke Eredienst en de Regeling van de Sacramenten, Bijzonder decreet *Promulgato Codice* (12 september 1983), II, I, 153: *Notitiae* 19 (1983), 542.

127. Vgl. De heilige Thomas van Aquino, *Summa theol.*, III, q. 82, a. 2 ad 2; *Sent.*, IV, d. 13, q. 1, a 2, q. 2: Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Const, *Sacrosanctum Concilium*, 41; 57.

128. Vgl. Congregatie voor de Riten, Instructie *Eucharisticum Mysterium* (25 mei 1967), 47: AAS 59 (1967), 565-566.

De gemeenschap in de ambtelijke werkzaamheid

33. Iedere priester dient een diepe, nederige en kinderlijke band van gehoorzaamheid en liefde te hebben met de persoon van de Heilige Vader en zich met een voorbeeldige volgzaamheid aan te sluiten bij zijn Petrinisch ambt van onderricht, heiliging en bestuur.¹²⁹

Ook de kinderlijke gemeenschap met de eigen bisschop is een onontbeerlijke voorwaarde voor de doeltreffendheid van het eigen priesterambt. Voor de meer ervaren herders is het gemakkelijk de noodzaak te zien om iedere vorm van subjectivisme te vermijden bij het uitoefenen van het heilig dienstwerk en zich op basis van medeverantwoordelijkheid aan te sluiten bij de pastorale programma's. Deze aansluiting, die met zich meebrengt dat men in de geest van de bisschop verder gaat, draagt, behalve dat het een uitdrukking is van rijpheid, bij aan de opbouw van de eenheid in de gemeenschap die onmisbaar is voor het werk van evangelisatie.¹³⁰

Met volledig respect voor het hiërarchisch ondergeschikt zijn zal de priester een eerlijk contact met de eigen bisschop bevorderen, dat wordt gekenmerkt door oprecht vertrouwen, hartelijke vriendschap, gebed voor zijn persoon en bedoelingen, een echte inspanning voor eenstemmigheid en ideële en programmatische gelijkgerichtheid, die niets afdoet aan het verstandelijk vermogen tot persoonlijk initiatief en pastorale ondernemingszin.¹³¹

Met het oog op de eigen geestelijke en pastorale groei en uit liefde voor zijn kudde zou de priester dankbaar richtlijnen van zijn bisschop of zijn vertegenwoordigers moeten aannemen en deze zelfs regelmatig moeten zoeken voor de ontwikkeling van zijn pastoraal dienstwerk. Het is ook een bewonderenswaardige praktijk de mening te vragen van priesters met meer ervaring en gekwalificeerde leken met betrekking tot de meest geschikte pastorale methodes.

129. Vgl. C.I.C., can. 273.

130. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 15: Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 65; 79.

131. De heilige Ignatius van Antiochië, *Ad Ephesios*, XX, 1-2: "[...] als de Heer mij openbaart dat gij, allen samen en ieder op zichzelf ... één van hart zijt in een onwankelbare onderworpenheid aan de bisschop en aan het priestercollege, terwijl gij hetzelfde brood breekt dat geneesmiddel is van onsterfelijkheid, tegengif om niet te sterven, maar om altijd in Jezus Christus te leven ...": *Patres Apostolici*, ed. F.X. Funk, II, 203-205.

De gemeenschap in het priestercollege

34. Krachtens het sacrament van de wijding “is iedere priester met de andere leden van het priestercollege verbonden door bijzondere banden van apostolische liefde, ambt en broederschap”.¹³² Hij is immers in de *Ordo Presbyterorum* opgenomen en vormt daarbij de eenheid die kan worden omschreven als een ware familie waarin de banden niet uit vlees of bloed zijn, maar uit de genade van het priesterschap.¹³³

Het behoren tot een concreet priestercollege¹³⁴ geschiedt altijd binnen het kader van een particuliere Kerk, van een ordinariaat of een persoonlijke prelatuur - dat wil zeggen, van een “bisschoppelijke zending”, niet alleen op grond van de incardinatie -, hetgeen niet wegneemt dat de priester, in zover ook hij is gedoopt, direct behoort tot de universele Kerk: in de Kerk is niemand vreemdeling; heel de Kerk en ieder bisdom is familie, de familie van God.¹³⁵

Priesterlijke broederschap en behoren tot het priestercollege zijn daarom kenmerkende elementen van de priester. Bijzonder veelbetekenend is, wat dit betreft, bij de priesterwijding het opleggen van de handen door de bisschop, waaraan alle aanwezige priesters deelnemen om zowel de deelname aan dezelfde graad van het ambt aan te geven, als dat de priester niet op zich kan handelen, maar altijd binnen het priestercollege door medebroeder van allen te worden die het vormen.¹³⁶

“De bisschoppen en de priesters ontvangen de zending en de bevoegdheid (de ‘gewijde macht’) te handelen *in persona Christi Capitis*, de diakens

132. Johannes Paulus II, postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 17; vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, dogm. Const. *Lumen gentium*, 28; Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 8; C.I.C., can. 275, § 1.

133. Vgl. Johannes Paulus II, postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 74; Congregatie voor de Evangelisering van de Volkeren, *Guida pastorale per i sacerdoti diocesano delle Chiese dipendenti dalla Conhgregazione per l'Evangelizzazione dei Popoli*, 6.

134. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 8; C.I.C., cann. 369; 498; 499.

135. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, dogm. Const. *Lumen gentium*, 6; Benedictus XVI, *Angelus* (19 juni 2005): *Insegnamenti* I (2005), 255-256; Johannes Paulus II, postsynodale apost. exhort. *Ecclesia in Africa* (14 september 1995): AAS 88 (1996), 63.

136. Vgl. *Pontificale Romanum, De Ordinatione Episcopi, Presbyterorum et Diaconorum*, cap. II, 105; 130; Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, *Presbyterorum Ordinis*, 8.

de kracht om het Volk van God te dienen in de “diakonia” van de liturgie, van het woord en de naastenliefde, in gemeenschap met de bisschop en zijn priestercollege”.¹³⁷

De incardinatie, een authentieke juridische band met geestelijke waarde

35. De incardinatie in een bepaalde “particuliere Kerk of personele prelatuur, ofwel in een instituut van gewijd leven of sociëteit welke over deze bevoegdheid beschikken”,¹³⁸ vormt een authentieke juridische band¹³⁹, die ook een geestelijke waarde heeft, aangezien daaruit voortkomt “de verhouding met de bisschop in het ene priestercollege, het delen van zijn kerkelijke zorgen, de toewijding aan de evangelische zorg voor het Volk van God in de concrete historische en plaatselijke omstandigheden”.¹⁴⁰

Wat dit betreft, dient men niet te vergeten dat seculiere priesters die niet in het bisdom zijn geïncardineerd, en priesters die lid zijn van een religieus instituut of een sociëteit van apostolisch leven en die in het bisdom verblijven en voor het welzijn ervan enig ambt uitoefenen, ook al zijn zij ondergeschikt aan hun wettige ordinarissen, ten volle of op een andere titel tot dit bisdom behoren,¹⁴¹ waar “zij actief, zowel als passief kiesrecht hebben voor de samenstelling van een priesterraad”.¹⁴² De priesterreligieuzen delen in het bijzonder in eenheid van krachten de pastorale zorg door de bijdrage van bijzondere charisma’s aan te bieden en “door hun aanwezigheid de particuliere Kerk te stimuleren om haar universele openheid meer intens te beleven”.¹⁴³

De priesters dienen vervolgens, wanneer zij in een bisdom zijn geïncardineerd, maar voor de dienst aan enige, door het bevoegde kerkelijke gezag goedgekeurd kerkelijke beweging of nieuwe gemeenschap,¹⁴⁴ zich ervan

137. *Catechismus van de Katholieke Kerk*, 875.

138. *C.I.C.*, can. 265.

139. Cfr. Johannes Paulus II, *Discorso nella Cattedrale di Quito ai Vescovi, ai Sacerdoti, ai Religiosi e ai Seminaristi* (Toespraak in de kathedraal van Quito tot de bisschoppen, priesters, religieuzen en seminaristen) (29 januari 1985): *Insegnamenti VIII/1* (1985), 247-253.

140. Johannes Paulus II, postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 31.

141. Vgl. *ibid.*, 17; 74.

142. *C.I.C.*, can. 498, § 1, 2o.

143. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 31.

144. *Ibid.*, 31; 41; 68.

bewust te zijn dat zij leden zijn van het priestercollege van het bisdom waarin zij hun ambt vervullen, en oprecht een medewerker hiervan moeten zijn. De bisschop die incardineert, dient op zijn beurt positief het recht te bevorderen op de eigen spiritualiteit die de wet voor alle gelovigen erkent,¹⁴⁵ de levensstijl, vereist door het lidmaatschap van de beweging, te respecteren, en volgens het recht bereid te zijn, toe te staan dat de priester zijn eigen dienst kan verlenen in andere locale Kerken, als dit deel zou moeten uitmaken van het charisma van de beweging zelf,¹⁴⁶ waarbij hij zich in ieder geval inspant de kerkgemeenschap te verstevigen.

Het priestercollege, een plaats van heiliging

36. Het priestercollege is de bevoorrechte plaats waar de priester de specifieke middelen voor vorming, heiliging en evangelisatie zou moeten kunnen vinden en worden geholpen om de beperktheden en zwakheden te overwinnen die eigen zijn aan de menselijke natuur.

Daarom zal hij er alles aan doen om te vermijden dat hij zijn priesterschap geïsoleerd en subjectivistisch beleeft, en trachten de broederlijke gemeenschap te bevorderen door - van priester tot priester - de warmte van de vriendschap, liefdevolle bijstand, hartelijkheid, broederlijke vermaning te geven en te ontvangen,¹⁴⁷ zich goed ervan bewust dat de genade van de wijding “de menselijke, psychologische, affectieve, vriendschappelijke en geestelijke banden tussen de priesters opneemt en verheft [...] en zich in de meest verschillende vormen van wederzijdse hulp, niet alleen materiële, maar ook geestelijke, concretiseert”.¹⁴⁸

Dit alles wordt behalve in de chrismanis - een blijk van de gemeenschap van de priester met hun bisschop - uitgedrukt in de liturgie van de mis *In Coena Domini* van Witte Donderdag, die laat zien dat de priesters vanuit de eucharistische gemeenschap - ontstaan bij het Laatste

145. Vgl. C.I.C., cann. 214-215.

146. Vgl. C.I.C., can. 271.

147. Vgl. Benedictus XVI, *Messaggio per la Quaresima 2012* (3 november 2011): AAS 104. (2012), 199-204 (*Vastenboodschap 2012 van paus Benedictus XVI*, in “Kerkelijke Documentatie, 2012(nummer 1, 58-64)..

148. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 74.

Avondmaal - het vermogen ontvangen om elkaar lief te hebben, zoals de Meester hen liefheeft.¹⁴⁹

De broederlijke priesterlijke vriendschap

37. De diepe en kerkelijke betekenis van het priestercollege vormt niet alleen geen belemmering voor de persoonlijke verantwoordelijkheden van iedere priester, maar vergemakkelijkt deze bij de uitvoering van het hem door de bisschop toevertrouwde ambt.¹⁵⁰ Het vermogen om rijpe en diepe priesterlijke vriendschappen te koesteren en te beleven blijkt een bron van rust en vreugde te zijn bij de uitoefening van het ambt, een beslissende steun bij moeilijkheden en een kostbare hulp voor het toenemen van de pastorale liefde, die de priester op bijzondere wijze moet beoefenen juist jegens medebroeders die begrip, hulp en steun nodig hebben.¹⁵¹ Priesterlijke broederschap, een uitdrukking van de wet van de liefde, beperkt zich geenszins tot een eenvoudig gevoel, maar wordt voor de priesters een existentiële herinnering aan Christus en een apostolisch getuigenis van kerkgemeenschap.

Het gemeenschappelijk leven

38. Een uiting van deze gemeenschap is ook het *gemeenschappelijk leven*, door de Kerk altijd al begunstigd,¹⁵² kort geleden door de documenten zelf van het Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie¹⁵³ en van het leergezag hierna¹⁵⁴ warm aanbevolen en in niet weinig bisdommen met positieve

149. Johannes Paulus II, *Udienza generale* (Algemene audiëntie) (4 augustus 1993), 4: *Insegnamenti XVI/2*, 139-140.

150. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 12-14.

151. Vgl. *ibid.*, 8.

152. Vgl. de heilige Augustinus, *Sermones*, 355, 356, *De vita et moribus clericorum: PL* 39, 1568-1581.

153. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, dogm. Const.. *Lumen gentium*, 28;

Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 8; Decr. *Christus Dominus*, 30.

154. Vgl. Congregatie voor de Bisschoppen, *Directorium Ecclesiae Imago* (22 februari 1973), 112; Congregatie voor de Bisschoppen, *Directorium Apostolorum Successores* voor het pastoraal ambt van de bisschoppen (22 februari 2004), LEV, Città del Vaticano 2004, 2011; C.I.C., cann. 280; 245, § 2; 550, § 1; Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 81.

resultaten toegepast. “Het gemeenschappelijke leven brengt een hulp tot uitdrukking die Christus aan ons bestaan geeft door ons middels de aanwezigheid van onze broeders tot een steeds diepere gelijkvormigheid aan zijn persoon op te roepen. Met anderen leven betekent de noodzaak accepteren van een voortdurende eigen bekering en vooral de schoonheid ontdekken van deze weg, de vreugde van de nederigheid, van berouw, maar ook van de bekering, van wederzijdse vergeving, van onderlinge steun. *Ecce quam bonum et quam iucundum habitare fratres in unum* (Ps. 133, 1)”.¹⁵⁵

Om het hoofd te bieden aan een van de belangrijkste huidige problemen van het priesterleven, dat wil zeggen de eenzaamheid van de priester, “zal men nooit genoeg de priesters een zeker gemeenschappelijk leven kunnen aanbevelen dat geheel gericht is op het werkelijk geestelijk ambt; de praktijk van veelvuldige ontmoetingen met een broederlijke uitwisseling onder medebroeders van ideeën, adviezen en ervaring, de stimulans tot verenigingen die de priesterlijke heiligheid bevorderen”.¹⁵⁶

39. Onder de verschillende vormen van gemeenschappelijk leven (huis, gemeenschappelijke maaltijden etc.) dient men het deelnemen als gemeenschap aan het liturgisch gebed te beschouwen als de vorm die alle andere overtreft.¹⁵⁷ De verschillende wijzen moeten worden bevorderd overeenkomstig de praktische mogelijkheden en voordelen zonder noodzakelijkerwijze de voorbeelden die eigen zijn aan het religieuze leven, hoe prijzenswaardig ook, te kopiëren. In het bijzonder zijn de verenigingen te prijzen die de broederlijke vriendschap onder priesters, de heiligheid in het uitoefenen van het ambt, de gemeenschap met de bisschop en heel de Kerk bevorderen.¹⁵⁸

Rekening houdend met het belang dat de priesters in de omgeving wonen

155. Benedictus XVI, *Udienza privata ai sacerdoti della Fraternità san Carlo in occasione del XXV anniversario di fondazione* (Privé-audiëntie voor de priesters van de heilige Carolusbroederschap ter gelegenheid van de 25ste verjaardag van de stichting) (12 februari 2011); *L'Isservatore Romano*, 13 februari 2011, 8.

156. Paulus VI, Encycl. *Sacerdotalis caelibatus* (24 juni 1967), 80.

157. Vgl. Tweede Vaticaanse Oecumenisch Concilie, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 26; 99; *Institutio generalis Liturgiae Horarum*, 25.

158. Vgl. C.I.C., can. 278, §2: Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 31; 68; 81.

van de mensen die zij dienen, is het wenselijk dat de pastoors bereid zijn het gemeenschappelijk leven met hun vicarissen in de pastorie te bevorderen,¹⁵⁹ door hen daadwerkelijk als hun medewerkers en deelnemers aan de pastorale zorg te stimuleren; van hun kant moeten de vicarissen om de priestergemeenschap op te bouwen het gezag van de pastoor erkennen en respecteren.¹⁶⁰ In de gevallen dat er in een parochie niet meer dan één priester is, wordt dringend aangeraden een gemeenschappelijk leven met andere priesters van aangrenzende parochies mogelijk te maken.¹⁶¹

Op veel plaatsen is de ervaring met dit gemeenschappelijk leven zeer positief geweest, omdat het een ware hulp is gebleken voor de priester: men schept een huiselijke kring, men kan - na toestemming van de ordinaris¹⁶² - op gepaste wijze een kapel hebben met het Allerheiligste, men kan samen bidden enz. Bovendien "kan", zoals blijkt uit de ervaring en het onderricht van de heiligen, "niemand vernieuwende kracht putten uit het gemeenschappelijk leven zonder het gebed [...] zonder een trouw sacramenteel leven. Als men niet in de eeuwige dialoog treedt die de Zoon onderhoudt met de Vader in de Heilige Geest, is er geen authentiek gemeenschappelijk leven mogelijk. Men moet bij Jezus zijn om bij de anderen te kunnen zijn".¹⁶³ Er zijn talrijke gevallen van priesters die in het kiezen voor geschikte vormen van gemeenschappelijk leven een belangrijke hulp zowel voor hun persoonlijke behoeften, als voor het uitoefenen van hun pastoraal dienstwerk hebben gevonden.

40. Het gemeenschappelijk leven is een beeld van de *apostolica vivendi forma* van Jezus met zijn apostelen. Met de gave van het heilige celibaat omwille van het Rijk der hemelen heeft de Heer ons op een bijzondere wijze lid doen worden van zijn familie. In een maatschappij die sterk wordt getekend door individualisme, heeft de priester een diepere persoonlijke relatie en een levensruimte nodig die wordt gekenmerkt door broederlijke

159. Vgl. C.I.C., can. 550, § 2.

160. Vgl. *ibid.*, can. 545, § 1.

161. Vgl. *ibid.*, can. 533, § 1.

162. Vgl. *ibid.*, cann. 1226; 1228.

163. Benedictus XVI, *Udienza privata ai sacerdoti della Fraternità san Carlo in occasione del XXV di fondazione* (Privé-audiëntie voor de priesters van de heilige Carolusbroederschap ter gelegenheid van de 25ste verjaardag van de stichting) (12 februari 2011): l.c., 8.

vriendschap en waar hij als christen en priester kan leven: “de gemeenschappelijke ogenblikken van gebed en studie, het samen delen van de noden van het leven en het priesterlijk werk zijn een noodzakelijk onderdeel van uw leven”.¹⁶⁴

Zo vindt in deze atmosfeer van wederzijdse hulp de priester het geschikte terrein om te volharden in de roeping van dienst aan de Kerk: “in het gezelschap van Christus en de medebroeders kan iedere priester de noodzakelijke energie vinden om te zorgen voor de mensen, om zich met de geestelijke en materiële behoeften te belasten die hij ontmoet, om met steeds nieuwe, door de liefde ingegeven woorden de eeuwige waarheden van het geloof te verkondigen, waarnaar ook onze tijdgenoten dorsten”.¹⁶⁵

In het priesterlijk gebed van het Laatste Avondmaal heeft Jezus gebeden voor de eenheid onder zijn leerlingen: “Opdat zij allen één mogen zijn, zoals Gij, Vader, in Mij en Ik in U” (Joh. 17, 21). Iedere gemeenschap in de Kerk “komt voort uit de eenheid van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest”.¹⁶⁶ De priesters moeten ervan overtuigd zijn dat hun broederlijke gemeenschap, vooral in het gemeenschappelijk leven, een getuigenis is overeenkomstig hetgeen de Heer Jezus heeft verduidelijkt in zijn gebed tot de Vader: de leerlingen moeten één zijn, opdat de wereld “gelove dat Gij mij gezond hebt” (Joh. 17, 21) en weet “dat Gij hen hebt liefgehad, zoals Gij Mij hebt liefgehad” (Joh. 17, 23). “Jezus vraagt dat de priestergemeenschap een weerspiegeling is van en een deelname aan de trinitaire gemeenschap: als verheven ideaal!”.¹⁶⁷

164. Benedictus XVI, *Omelia in occasione della celebrazione dei Vespri* (Homilie ter gelegenheid van de viering van de vespers) (Fatima, 12 mei 2010): *Insegnamenti VI/1* (2010), 685-688.

165. Benedictus XVI, *Udienza privata ai sacerdoti della Fraternità san Carlo in occasione del XXV di fondazione* (Privé-audiëntie voor de priesters van de heilige Carolusbroederschap ter gelegenheid van de 25ste verjaardag van de stichting) (12 februari 2011): *l.c.*, 8.

166. De heilige Cyprianus, *De Oratione Domini*, 23: *PL* 4, 553: vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, dogm. *Const.. Lumen gentium*, 4.

167. Johannes Paulus II, *Udienza generale* (Algemene audiëntie) (4 augustus 1993), 4: *Insegnamenti XVI/2*, 139-140.

De gemeenschap met de lekgelovigen

41. Als een man van de gemeenschap zal de priester zijn liefde voor de Heer en de Kerk niet kunnen uitdrukken zonder deze te vertalen in daadwerkelijke en onvoorwaardelijke liefde voor het christenvolk, dat het onderwerp is van zijn pastorale zorg.¹⁶⁸

Evenals Christus moet hij “Hem als het ware uitstralen te midden van de Hem toevertrouwde kudde”¹⁶⁹ door de lekgelovigen positief tegemoet te treden; door hun waardigheid van kinderen van God te erkennen bevordert hij hun eigen rol in de Kerk en stelt heel zijn dienst en pastorale liefde in hun dienst.¹⁷⁰ Deze houding van liefde en naastenliefde staat ver af van de zogenaamde “laïcisering van de priesters”, die er integendeel toe leidt in de priester juist dat te doen verwateren wat zijn identiteit vormt: de gelovigen vragen van hun priesters dat zij als zodanig zijn, zowel in het uiterlijk aspect, als in de innerlijke dimensie, op elk ogenblik, overal en in elke omstandigheid. Een kostbare gelegenheid voor de evangeliserende zending van een zielenherder blijkt het traditionele jaarlijkse bezoek en de zegening van de gezinnen met Pasen te zijn.

Een bijzondere uiting van deze dimensie in het opbouwen van de christelijke gemeenschap bestaat in het overwinnen van iedere particularistische houding; priesters moeten zich immers nooit ten dienste stellen van een bijzondere ideologie, iets dat hun ambt aan doeltreffendheid zou doen inboeten. De relatie van de priester met de gelovigen moet altijd wezenlijk priesterlijk zijn.

In het bewustzijn van de diepe gemeenschap die hem met de gelovigen en religieuzen verbindt, zal de priester er alles aan doen om “de medeverantwoordelijkheid op te wekken en te ontwikkelen in de gemeenschappelijke en enige heilszending door bereidwillig en hartelijk alle charisma’s en taken die de Geest aan de gelovigen geeft voor de opbouw van de Kerk naar waarde te schatten”.¹⁷¹

168. Vgl. Johannes Paulus II, *Udienza generale* (7 juli 1993): *Insegnamenti* XVI, 2, 34–44; Tweede Vaticans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 15.

169. Johannes Paulus II, postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 15.

170. Vgl. Tweede Vaticans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 9; C.I.C., cann. 275, § 2: 529, § 2.

171. Johannes Paulus II, postsynodale apost.exhort. *Pastores dabo vobis*, 74.

Concreter gesteld, de pastoor zal, daar hij altijd het gemeenschappelijk goede in de Kerk zoekt, de verenigingen van gelovigen en de bewegingen en de nieuwe gemeenschappen bevorderen die zich religieuze doeleinden stellen,¹⁷² door hen allen op te nemen en de helpen om onder elkaar een eenheid in doelstellingen, gebed en apostolische werkzaamheid te vinden.

Een van de taken die een bijzondere aandacht vraagt, is de vorming van de leken. De priester mag zich er niet mee tevreden stellen dat de gelovigen een oppervlakkige kennis van het geloof hebben, maar moet trachten hun een degelijke vorming te geven, daarbij volhardend in zijn inspanning door middel van lessen theologie, cursussen in de christelijke leer, vooral met het bestuderen van de *Catechismus van de Katholieke Kerk* en het *Compendium* ervan. Deze vorming zal de leken helpen ten volle de eigen rol van christelijke bezieling van de (politieke, culturele, economische, maatschappelijke) tijdelijke orde te vervullen.¹⁷³ Bovendien kunnen in bepaalde gevallen aan leken die een voldoende vorming en het oprechte verlangen hebben de Kerk te dienen, - overeenkomstig de wetten van de Kerk - taken worden toevertrouwd die niet uitsluitend behoren tot het priesterambt en die zij kunnen uitoefenen op grond van hun professionele en persoonlijke ervaring. Zo zal de priester meer vrij zijn in het nog beter verzorgen van zijn primaire verplichtingen, zoals de prediking, de viering van de sacramenten en de geestelijke leiding. In deze zin is een van de belangrijke taken van pastoors onder de gelovigen mensen te ontdekken met de bekwaamheid, de deugden en een consequent christelijk leven - bijvoorbeeld wat het huwelijk betreft -, die doeltreffend kunnen helpen bij de verschillende pastorale activiteiten: de voorbereiding van de kinderen op de eerste communie en de eerste biecht of van de jongeren op het vormsel, de gezinspastoraal, de catechese voor hen die gaan trouwen enz. De zorg voor de vorming van deze mensen - die model staan voor zoveel anderen - en het feit dat zij hen helpen op hun weg, zal een van de belangrijkste zorgen moeten zijn van de priesters.

In zoverre als de priester de familie van God verenigt en de Kerk als gemeenschap verwezenlijkt, wordt de priester - zich bewust van de grote gave van zijn roeping - de "pontifex" (bruggenbouwer), hij die de mens

172. Vgl. C.I.C., can. 529, § 2.

173. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const.. *Lumen gentium*, 31.

met God verenigt door een broeder te worden van de mensen in de daad zelf waarmee hij hun herder, vader en leraar wil zijn.¹⁷⁴ Voor de mens van vandaag, die naar de zin van zijn bestaan zoekt, is hij de Goede Herder en leidsman, die naar de ontmoeting met Christus brengt, een ontmoeting die wordt verwezenlijkt als verkondiging en reeds aanwezige realiteit, ook al is deze niet definitief, in de Kerk. Zo zal de priester, ten dienste gesteld van het Volk van God, zich een deskundige in menselijkheid betonen, een man van waarheid en gemeenschap, getuige van de zorg van de Ene Herder voor al zijn schapen en ieder van hen. De gemeenschap zal met zekerheid kunnen rekenen op zijn beschikbaarheid, zijn werk van evangelisatie en vooral op zijn trouwe en onvoorwaardelijke liefde. Een uiting van deze liefde zal vooral zijn toewijding zijn in de prediking, de viering van de sacramenten, in het bijzonder de eucharistie en het boetesacrament, en de geestelijke leiding, als middel om te helpen de tekenen van Gods wil te onderscheiden.¹⁷⁵ Daarom zal hij zijn geestelijke zending met beminnelijkheid en vastberadenheid, nederigheid en een geest van dienstbaarheid uitvoeren, waarbij hij zich op ieder ogenblik een priester betoont,¹⁷⁶ en daarbij toegeven aan medelijden, deelnemen aan het leed dat voor de mensen voortkomt uit de verschillende oude en nieuwe vormen van geestelijke en materiële armoede. Hij zal zich ook barmhartig weten te buigen over de moeilijke en onzekere weg van bekering van de zondaars, aan wie hij de gave van de waarheid en de geduldige en bemoedigende welwillendheid van de Goede Herder zal voorbehouden, die het verdwaalde schaap niet berispt, maar het op zijn schouders legt en feest viert om zijn terugkeer naar de schaapsstal (vgl. Luc. 15, 4-7).¹⁷⁷

Het gaat erom de liefde van Christus als oorsprong en volmaakte verwezenlijking van de nieuwe mens (vgl. Ef. 2, 15) te bevestigen, ofwel van wat de mens in zijn volle waarheid is. Deze liefde wordt vertaald in het leven

174. Vgl. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 74; Paulus VI, Encycl. *Ecclesiam suam* (6 augustus 1964), III: AAS 56 (1964), 647.

175. Vgl. Congregatie voor de Clerus, *Il sacerdote ministro della Misericordia Divina, Sussidio per Confessori e Direttori spirituali* (De priester als bedienaar van de goddelijke barmhartigheid, Hulp voor biechtvaders en spirituaals) (9 maart 2011): brochure, LEV, Città del Vaticano 2011.

176. Vgl. Johannes Paulus II, *Udienza generale* (Algemene audiëntie) (7 juli 1993): *l.c.*, 34-44.

177. Vgl. C.I.C., can. 529, § 1.

van de priester in een authentieke hartstocht die zijn ambt in de functie van de voortplanting van het christenvolk gestalte geeft.

De gemeenschap met de leden van de instituten van gewijd leven

42. Een bijzondere aandacht zal hij voorbehouden aan de relaties met de broeders en zusters die betrokken zijn bij een leven van bijzondere toewijding aan God in al zijn vormen door hun een oprechte waardering en een daadwerkelijke geest van apostolische samenwerking te tonen en hun specifieke charisma's te respecteren en te bevorderen. Bovendien zal hij eraan meewerken dat het gewijde leven steeds helderder zichtbaar wordt ten voordele van heel de Kerk en steeds overtuigender en aantrekkelijker voor de nieuwe generaties.

In deze geest van achting voor het gewijde leven zal de priester bijzondere zorg besteden aan de gemeenschappen die om verschillende redenen het meest behoefte hebben aan een goede leer, bijstand en bemoediging in de trouw en in het zoeken naar roepingen.

De roepingenpastoraal

43. Iedere priester zal zich in het bijzonder wijden aan de roepingenpastoraal en daarbij niet nalaten aan te sporen tot het gebed voor roepingen, zich in te zetten voor de catechese, te zorgen voor de vorming van de ministranten, gepaste initiatieven te bevorderen door een persoonlijke relatie die talenten weet te ontdekken en de wil van God voor een moedige keuze in het navolgen van Christus weet te herkennen.¹⁷⁸ Bij dit werk zijn de gezinnen van fundamenteel belang, die optreden als huiskerken waar de jongeren van kleins af aan leren bidden, leren groeien in de deugden, edelmoedig leren zijn. De priesters moeten de christelijke echtelieden bemoedigen de huiselijke haard gestalte te geven als een ware school van christelijk leven, samen met de kinderen te bidden, aan God te vragen iemand te roepen om Hem van nabij te volgen met een onverdeeld hart (1 Kor. 7, 32-34), steeds vreugdevol te zijn te opzichte van roepingen die in het eigen gezin kunnen ontstaan.

178. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 11; C.I.C., can. 233, § 1.

Deze pastoraal zal allereerst gebaseerd moeten zijn op de grootsheid van de roeping - een goddelijke uitverkiezing ten gunste van de mensen -: het is noodzakelijk de jongeren op de eerste plaats de kostbare en zeer mooie gave voor ogen te stellen die het volgen van Christus met zich meebrengt. Daarom vervult de gewijde bedienaar een belangrijke rol door het voorbeeld van zijn geloof en zijn leven: het helder bewustzijn van zijn identiteit, het consequent leven, de transparante vreugde en de missionaire ijver van de priester vormen even zovele onontbeerlijke elementen van de roepingpastoraal die in de organische en gewone pastoraal moeten worden geïntegreerd. Daarom stralen de vreugdevolle uiting van zijn zich aansluiten bij het mysterie van Jezus, zijn houding van gebed, de zorg en toewijding waarmee hij de heilige mis en de sacramenten viert, een voorbeeld uit dat de jongeren fascineert.

Bovendien heeft de lange ervaring van het leven van de Kerk duidelijk gemaakt dat men geduldig en voortdurend, zonder moedeloos te worden, voor de vorming van de jongeren van kindsbeen af zorg moet dragen; zo zullen zij de noodzakelijke geestelijke bronnen hebben om te antwoorden op een eventuele roeping van God. Daarom is het onontbeerlijk - en dat zou deel moeten uitmaken van welke roepingpastoraal dan ook - in hen het gebedsleven en het innig contact met God, de toevlucht tot de sacramenten, de geestelijke leiding als hulp om te vorderen in het innerlijk leven aan te wakkeren. De priesters zullen zo op adequate en edelmoedige wijze bij jongeren die daar zeer voor open staan, de vraag opwekken of zij geroepen zijn; hoewel deze inzet constant moet zijn, zal hij echter in enkele omstandigheden bijzonder geïntensiveerd moeten worden, zoals bijvoorbeeld bij gelegenheid van een retraite of de voorbereiding van de vormelingen of de zorg voor de kinderen die aan het altaar dienen.

Met het seminarie, de wieg van de eigen roeping en de leerschool van de eerste ervaring met het gemeenschapsleven, zal de priester steeds banden onderhouden van hartelijke samenwerking en oprechte genegenheid.

Het is "een onontkoombare eis van de herderlijke liefde",¹⁷⁹ van de liefde voor het eigen priesterschap dat iedere priester - toegevend aan de genade van de Heilige Geest - zich erom bekommert priesterroepingen op te wekken die het ambt ten dienste van de Heer en ten gunste van de mensen kunnen voortzetten.

179. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 74.

De inzet op politiek en maatschappelijk gebied

44. De priester, dienaar van de Kerk, die zich op grond van haar universaliteit en katholiciteit aan geen enkele historische contingentie mag binden, zal boven welke politieke partij dan ook staan. Hij mag geen actief aandeel hebben in politieke partijen of in het bestuur van vakbonden spelen, tenzij naar het oordeel van de bevoegde kerkelijke overheid de bescherming van de rechten van de Kerk en de bevordering van het algemeen welzijn dit eisen.¹⁸⁰ Immers, ook al zijn deze dingen op zich goed, zij zijn echter vreemd aan de klerikale staat, daar zij een ernstig gevaar kunnen vormen van een breuk met de kerkgemeenschap.¹⁸¹

Evenals Jezus (vgl. Joh. 6, 15 vv.) “moet” de priester “ervan afzien zich bezig te houden met vormen van actieve politiek, vooral wanneer dit partijpolitiek is, zoals bijna onvermijdelijk gebeurt, om vanuit de optiek van geestelijke broederschap de man van allen te blijven”.¹⁸² Iedere gelovige moet daarom altijd de priester kunnen benaderen zonder zich om een of andere reden buitengesloten te voelen.

De priester zal zich herinneren dat “het niet de taak van de herders van de Kerk is om rechtstreeks in te grijpen in het politiek bestel en in de organisatie van het maatschappelijk leven. Dit is een onderdeel van de roeping van de *gelovige leken* die uit eigen initiatief optreden, samen met hun medeburgers”,¹⁸³ hij mag volgens de criteria van het leergezag echter niet nalaten “zich op de juiste wijze in te zetten voor de vorming van hun geweten”.¹⁸⁴ De priester heeft derhalve een bijzondere verantwoordelijkheid

180. Vgl. C.I.C., can. 287, § 2; Congregatie voor de Clerus, Decr. *Quidam Episcopi* (8 maart 1982): AAS 74 (1982), 642-645.

181. Vgl. Congregatie voor de Evangelisatie van de Volkeren, *Guida pastorale per i sacerdoti diocesani delle Chiese dipendenti dalla Congregazione per l'Evangelizzazione dei Popoli* (Pastorale gids voor de diocesane priesters die ressorteren onder de Congregatie voor de Evangelisatie van de Volkeren), 9: l.c., 1604-1607; Congregatie voor de Clerus, Decr. *Quidam Episcopi* (8 maart 1982): l.c., 642-645.

182. Johannes Paulus II, *Udienza generale* (Algemene audiëntie) (28 juli 1993), 3: *Insegnamenti XVI/2*, 109-110; vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Past. const. *Gaudium et spes*, 43; Bisschoppensynode, Document over het ambtelijk priesterschap *Ultimis temporibus* (30 november 1971), II, I, 2: l.c., 912-913; C.I.C., cann. 285, § 3; 287, § 1.

183. *Catechismus van de Katholieke Kerk*, 2442; C.I.C., can. 227.

184. Bisschoppensynode, Document over het ambtelijk priesterschap *Ultimis temporibus* (30 november 1971), II, I, 2: l.c., 913.

om - steeds de richtlijnen van het recht en het leergezag van de Kerk volgend - de godsdienstige en morele waarheden te verdedigen, ook ten overstaan van de publieke opinie en zelfs, als hij de noodzakelijke specifieke vorming daarvoor heeft, op het ruime terrein van de massamedia. In een steeds meer geseculariseerde cultuur, waarin godsdienst vaak wordt verwaarloosd en beschouwd wordt als irrelevant of onwettig in het maatschappelijk debat of hoogstens als alleen maar beperkt tot de innerlijkheid van het geweten, is de priester geroepen de openbare en gemeenschappelijke betekenis van het christelijk geloof door het duidelijk en overtuigend bij iedere gelegenheid te pas en te onpas (vgl. 2 Tim.. 4, 2) te ondersteunen, door te geven en rekening te houden met het erfgoed van onderricht dat de sociale leer van de Kerk uitmaakt. Het *Compendium van de sociale leer van de Kerk* is een doeltreffend instrument dat hem zal helpen dit maatschappelijk onderricht naar voren te brengen en de rijkdom ervan in de huidige culturele context te laten zien.

Het terugbrengen van zijn zending tot tijdelijke, louter maatschappelijke of politieke of in ieder geval aan zijn identiteit vreemde opdrachten zou niet een aanwinst, maar een zeer ernstig verlies betekenen voor de evangelische vruchtbaarheid van de hele Kerk.

II. De priesterlijke spiritualiteit

De spiritualiteit van de priester bestaat in hoofdzaak in een diepe relatie van vriendschap met Christus, aangezien Hij geroepen is om “bij Hem te komen” (Marc. 3, 13). In deze zin zal Jezus in het leven van de priester altijd de voorrang hebben op alles. Iedere priester handelt in een bijzondere historische context met zijn verschillende uitdagingen en vereisten. Juist daarom wortelt de waarborg voor de vruchtbaarheid van het ambt in een diep innerlijk leven. Als de priester niet rekent op het primaat van de genade, zal hij nooit kunnen beantwoorden aan de uitdagingen van de tijd en zou ieder pastoraal plan, hoe uitgewerkt ook, tot mislukken gedoemd zijn.

2.1. DE HUIDIGE HISTORISCHE CONTEXT

De tekenen van de tijd weten te interpreteren

45. Het leven en het ambt van de priesters ontwikkelen zich altijd in de historische context, die soms vol nieuwe problemen en ongekende middelen is en waarin de in de wereld pelgrimerende Kerk leeft.

Het priesterschap wordt niet uit de geschiedenis geboren, maar uit de onveranderlijke wil van de Heer. Het heeft echter wel te maken met historische omstandigheden en krijgt - ook al blijft het altijd hetzelfde - in de concreetheid van de keuzes ook gestalte door een evangelische beoordeling van de “tekenen van de tijd”. Daarom hebben de priesters de plicht deze “tekenen” te interpreteren in het licht van het geloof en deze te onderwerpen aan een wijs onderscheidingsvermogen. Zij zullen deze in ieder geval niet kunnen negeren, vooral als men op een doeltreffende en terzake doende wijze richting wil geven aan het eigen leven om hun dienst en hun getuigenis voor het Rijk van God vruchtbaar te maken.

In de huidige fase van het leven van de Kerk, in een maatschappelijke context die wordt gekenmerkt door een sterk secularisme, zijn de priesters,

nadat aan allen opnieuw een “hoge mate” van gewoon christelijk leven, een leven van heiligheid is voorgehouden,¹⁸⁵ geroepen hun ambt ten diepste te beleven als getuigen van hoop en transcendentie, rekening houdend met de steeds talrijkere en delicate eisen van niet alleen pastorale, maar ook maatschappelijke en culturele orde, die zij het hoofd moeten bieden.¹⁸⁶

Daarom zijn zij vandaag actief op de verschillende gebieden van het apostolaat, die edelmoedigheid en volledige toewijding vereisen, een intellectuele vorming en vooral een rijp en diep geestelijk leven, geworteld in de pastorale liefde, dat hun specifieke weg naar de heiligheid is en ook een authentieke dienst aan de gelovigen vormt. Als zij zich zullen inspannen om hun eigen wijding ten volle te beleven - waarbij zij met Christus verbonden blijven en zich laten doordringen van zijn Geest -, zullen zij zo ondanks hun beperkingen het eigen ambt kunnen verwezenlijken, geholpen door de genade waarop zij hun vertrouwen zullen stellen. Hiertoe moeten zij hun toevlucht nemen, “in de wetenschap dat zij zo kunnen streven naar de volmaaktheid met de hoop steeds meer te vorderen in heiligheid”.¹⁸⁷

De eis van de bekering voor de evangelisatie

46. Hieruit volgt dat de priester op een heel bijzondere wijze betrokken is bij de inzet van heel de Kerk voor de evangelisatie. Uitgaande van het geloof in Jezus Christus, de Verlosser van de mens, heeft hij de zekerheid dat er in Hem “de ondoorgrondelijke rijkdom” is die geen enkele cultuur en geen enkel tijdperk kan uitputten en waaruit de mensen steeds kunnen putten”.¹⁸⁸

Dit is daarom het uur van een vernieuwing van ons geloof in Jezus Christus, die dezelfde is “gisteren, vandaag en tot in eeuwigheid” (Heb. 13,

185. Vgl. Johannes Paulus II, Apost. brief *Novo millennio ineunte* (6 januari 2001): AAS 93 (2001), 266-309; Benedictus XVI, *Udienza generale* (Algemene audiëntie) (13 april 2011), “L'Osservatore Romano”, 14 april 2011, 8.

186. Vgl. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 5.

187. Johannes Paulus II, *Udienza generale* (Algemene audiëntie) (26 mei 1993): *Insegnamenti* XVI/1 (1993), 1328-1340.

188. Vgl. Johannes Paulus II, *Discorso inaugurale alla IV Conferenza Generale dell'Episcopato Latinoamericano* (Openingstoespraak tot de 4e algemene conferentie van het Latijns-Amerikaans episcopaat) (Santo Domingo, 12-28 oktober 1972), 24: AAS 85 (1993), 826.

8). Daarom “is de oproep tot de nieuwe evangelisatie vóór alles een oproep tot bekering”.¹⁸⁹ Tegelijkertijd is het “een oproep tot de hoop “die steunt op de beloften van God, op de trouw aan zijn Woord, en die als onwankelbare zekerheid de *verrijzenis van Christus* heeft, zijn definitieve overwinning op zonde en dood, de eerste verkondiging en wortel van iedere evangelisatie, fundament van iedere menselijke vooruitgang, principe van iedere authentieke christelijke cultuur”.¹⁹⁰

In deze context moet de priester vóór alles zijn geloof, zijn hoop en zijn oprechte liefde voor de Heer opnieuw zo tot leven brengen dat hij het de gelovigen en alle mensen ter overweging kan aanreiken als wat Hij werkelijk is: een levende, boeiende Persoon die ons meer dan allen liefheeft, omdat Hij zijn leven heeft gegeven voor ons: “Geen grotere liefde kan iemand hebben dan deze, dat hij zijn leven geeft voor zijn vrienden” (Joh. 15, 13).

Tegelijkertijd zou de priester moeten handelen, bewogen door een gastvrije en blijde geest, de vrucht van zijn vereniging met God door gebed en offer, die een wezenlijk element is van zijn evangeliserende zending om alles voor allen te worden (vgl. 1 Kor. 9, 19-23) en hen zo voor Christus te winnen. Tegelijkertijd moet hij, zich bewust van de onverdiende barmhartigheid van God in zijn eigen leven en in het leven van zijn medebroeders, de deugden beoefenen van nederigheid en barmhartigheid jegens heel het Volk van God, vooral ten opzichte van de mensen die zich niet betrokken voelen bij de Kerk. Zich ervan bewust dat ieder op een andere wijze op zoek is naar een liefde die in staat is hem over de nauwe grenzen van de eigen zwakheid, het eigen egoïsme en vooral de eigen dood heen te brengen, zal de priester verkondigen dat Jezus Christus het antwoord is op al deze verlangens.

Bij de nieuwe evangelisatie is de priester geroepen de *heraut van de hoop* te zijn,¹⁹¹ wat ook voortkomt uit het bewustzijn dat hijzelf het eerste door de Heer is geraakt: hij beleeft in zichzelf de vreugde van het heil dat Jezus hem heeft aangereikt. Het betreft niet alleen een verstandelijke hoop, maar ook een hoop van het hart, omdat de priester door de liefde van Christus is geraakt: “niet gij hebt Mij uitgekozen, maar Ik u” (Joh. 15, 16).

189. *Ibid.*, 1.

190. *Ibid.*, 25.

191. Vgl. *ibid.*

De uitdaging van sektes en nieuwe cultussen

47. Het zich verspreiden van sektes en nieuwe cultussen vormt, evenals de verbreiding ervan ook onder katholieke gelovigen, een bijzondere uitdaging voor het pastorale ambt. Aan dit verschijnsel liggen complexe redenen ten grondslag. In ieder geval wordt het dienstwerk van de priesters ertoe aangezet snel en doortastend te antwoorden op het zoeken naar het sacrale en in het bijzonder naar de tegenwoordig opkomende authentieke spiritualiteit. Dientengevolge is het noodzakelijk dat de priester een man Gods en een leraar in het gebed is. Tegelijkertijd dringt zich de noodzaak op ervoor te zorgen dat de aan zijn pastorale zorgen toevertrouwde gemeenschap werkelijk gastvrij is, zodat niemand die daartoe behoort, zich anoniem of een object van onverschilligheid hoeft te voelen. Het betreft een verantwoordelijkheid die zeker op iedere gelovige neerkomt, maar heel in het bijzonder op de priester, die een man van gemeenschap is. Als hij met achting en respect ieder die hem benadert zal weten te ontvangen en zijn persoonlijkheid zal weten te waarderen, dan zal hij een stijl scheppen van authentieke liefde die aanstekelijk zal worden en zich geleidelijk zal uitbreiden binnen de gemeenschap.

Om de uitdaging van de sektes en de nieuwe cultussen het hoofd te bieden is behalve het verlangen naar het eeuwig heil van de gelovigen, dat klopt in het hart van iedere priester een rijpe en volledige catechese bijzonder belangrijk, die een bijzondere krachtsinspanning van de dienaar Gods vraagt, opdat al zijn gelovigen werkelijk de betekenis kennen van de christelijke roeping en het katholiek geloof. In deze zin bestaat “de eenvoudigste, meest voor de hand liggende en urgente maatregel die moet worden genomen en die ook de meest doeltreffende zou kunnen blijken, erin het beste te halen uit de rijkdom van het christelijke geestelijke erfgoed”.¹⁹²

De gelovigen moeten in het bijzonder ertoe worden opgevoed om goed de relatie te leren kennen die er bestaat tussen hun specifieke roeping in Christus en het behoren tot zijn Kerk, die zij kinderlijk en vasthoudend moeten leren liefhebben. Dit alles zal zich verwezenlijken, als de priester

192. Pauselijke Raad voor de Interreligieuze Dialoog, Document *Gesù Cristo portatore dell'Acqua viva. Una riflessione cristiana sulla "New Age"* (Jezus Christus, drager van het levende water. Een christelijke reflectie over "New Age"), § 6.2 (3 februari 2003): *EV* 22, 54-137.

in zijn leven en in zijn dienstwerk alles vermijdt wat lauwheid, onverschilligheid of een gedeeltelijk aanvaarden van de leer en de normen van de Kerk zou kunnen veroorzaken. Ongetwijfeld “zal” voor hen die onder het grote religieuze aanbod naar antwoorden zoeken, “de aantrekkingskracht van het christendom zich vóór alles doen gevoelen in het getuigenis van de leden van de Kerk, in hun vertrouwen, kalmte, geduld en genegenheid en in hun concrete liefde voor de naaste, allemaal vruchten van hun geloof, die door een authentiek persoonlijk gebed worden gevoed.”¹⁹³

Licht- en schaduwzijden van de ambtelijke werkzaamheid

48. Het is zeer bemoedigend vast te stellen dat tegenwoordig de overgrote meerderheid van de priesters van alle leeftijden en met een vreugdevolle inzet, die dikwijls de vrucht is van stilzwijgende heldhaftigheid, het heilig ambt vervult, waarbij zij vaak werken tot aan de grens van hun krachten zonder soms de vruchten van hun werk te zien.

Door deze inzet vormen zij tegenwoordig een levende verkondiging van de goddelijke genade die, geschonken op het ogenblik van de wijding, hem steeds voor zijn werken in het ambt”.

Tegelijk met deze lichtzijden, die het leven van de priester verlichten, ontbreken er geen schaduwzijden die ertoe neigen om de schoonheid ervan te verzwakken en de uitoefening van het ambt minder doeltreffend te maken: “Omdat er in de huidige wereld zoveel taken zijn die mensen op zich moeten nemen en omdat er zo’n grote verscheidenheid van problemen is waardoor zij worden benauwd en die heel vaak snel voor hen dienen te worden opgelost, verkeren zij niet zelden in het gevaar dat zij zich in tegenstellingen verliezen. De priesters echter die in de zeer vele verplichtingen van hun ambt zijn verwickeld en daardoor verdeeld, kunnen er angstig mee bezig zijn hoe zij hun innerlijk leven in harmonie kunnen brengen met hun uiterlijke activiteit”.¹⁹⁴

Het herderlijk ambt is een boeiende, maar zware onderneming, altijd blootgesteld aan onbegrip en marginalisering, en vooral vandaag aan vermoeidheid, wantrouwen, isolement en soms eenzaamheid.

193. *Ibid.*

194. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 14.

Om de uitdagingen het hoofd te bieden die de secularistische mentaliteit voortdurend biedt, zal de priester er zorg voor dragen dat hij absoluut voorrang geeft aan het geestelijk leven, aan het altijd bij Christus zijn en aan het edelmoedig beleven van de herderlijke liefde, waarbij hij de gemeenschap met allen en op de eerste plaats met de andere priesters intensiveert. Zoals Benedictus XVI de priesters eraan herinnerde, “is de relatie met Christus, het persoonlijk gesprek met Christus een fundamentele pastorale prioriteit, het is een voorwaarde voor ons werk voor anderen! En het gebed is niet iets marginaals: het is nu juist het “beroep” van de priester te bidden, ook als vertegenwoordiger van de mensen die niet weten te bidden of niet de tijd vinden om te bidden”.¹⁹⁵

2.2. BIJ CHRISTUS ZIJN IN HET GEBED

De voorrang van het geestelijk leven

49. De priester is om zo te zeggen *geconcipieerd* in dat lange gebed waarin de Heer Jezus tot de Vader over zijn apostelen heeft gesproken en zeker over al degenen die in de loop van de eeuwen deelgenoot zouden worden gemaakt aan zijn zending zelf (vgl. Luc. 6, 12; Joh. 17, 15-29).¹⁹⁶ Het gebed zelf van Jezus in Getsemani (vgl. Mat. 26, 36-44), dat geheel gericht is op het priesterlijk offer van Golgota, laat op paradigmatische wijze zien “hoe ons priesterschap ten diepste verbonden moet zijn met het gebed: geworteld in het gebed”.¹⁹⁷

Uit deze gebeden geboren en geroepen om op sacramentele en onbloedige wijze een offer te hernieuwen dat daarvan niet te scheiden is, zullen de priesters hun ambt levend houden met een geestelijk leven waaraan zij de absolute voorrang zullen geven, en vermijden dit te verwaarlozen op grond van de verschillende werkzaamheden.

195. Benedictus XVI, *Veglia in occasione della Conclusione dell'Anno sacerdotale* (10 juni 2010) (Vigilie ter gelegenheid van de afsluiting van het Jaar van de Priester): *l.c.*, 397-406.

196. Vgl. Benedictus XVI, *Omelia sulla Santa Messa del Crisma* (Homilie over de chris-mamsis)(9 april 2009): *Insegnamenti V/1* (2009), 578-583.

197. Johannes Paulus II, *Lettera ai Sacerdoti per il Giovedì Santo* (Brief aan de priesters voor Witte Donderdag) (13 april 1987): AAS 79 (1987), 1285-1295.

Om nu juist met vrucht het herderlijk ambt te kunnen vervullen heeft de priester er behoefte aan om in een bijzondere en diepe harmonie met Christus, de Goede Herder, te treden, die alleen de belangrijkste hoofdrolspeler blijft bij iedere pastorale handeling: “Hij [Christus] blijft altijd het begin en de bron van de eenheid in hun leven. De priesters zullen dus de eenheid in hun leven bereiken, wanneer zij zich verenigen met Christus in de erkenning van de wil van de Vader en in de gave van zichzelf voor de hun toevertrouwde kudde. Door zo de rol van de Goede Herder te vervullen zullen zij in de beoefening van de pastorale liefde zelf de band van de priesterlijke volmaaktheid vinden die hun leven en activiteit tot eenheid brengt”.¹⁹⁸

Middelen voor het geestelijk leven

50. Onder de grote tegenstrijdigheden van de relativistische cultuur wordt in feite een authentieke desintegratie van de persoonlijkheid zichtbaar, die wordt veroorzaakt door de verduistering van de waarheid over de mens. Het risico van dualisme in het leven van de priester ligt altijd op de loer.

Dit geestelijk leven moet worden belichaamd in het bestaan van elke priester door de liturgie, het persoonlijk gebed, de levensstijl en de praktijk van de christelijke deugden, die bijdragen tot de vruchtbaarheid van het ambtelijk handelen. De gelijkvormigheid zelf met Christus vraagt van de priester door een persoonlijke ontmoeting met de Heer Jezus te ervaren een klimaat van vriendschap met Hem te onderhouden en zich ten dienste te stellen van de Kerk, zijn Lichaam, en juist door een trouw en onvermoeibaar vervullen van de plichten van het herderlijk ambt zal hij laten zien dat hij haar liefheeft.¹⁹⁹

Daarom is het noodzakelijk dat het in het gebedsleven van de priester nooit ontbreekt aan de dagelijkse eucharistieviering²⁰⁰ met de gepaste

198. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 14.

199. Vgl. *C.I.C.*, can. 276, § 2, 1o.

200. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 5; 18; Johannes Paulus II, postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 23; 26; 38; 46; 48; *C.I.C.*, can. 246, § 1: 276, § 2, 2o.

voorbereiding en aansluitende dankbetuiging; de geregelde biecht²⁰¹ en de reeds op het seminarie en vaak eerder gepraktiseerde geestelijke leiding;²⁰² de integrale en ijverige viering van het getijdengebed,²⁰³ waaraan hij dagelijks is gehouden,²⁰⁴; het eigen gewetensonderzoek²⁰⁵; het eigenlijke inwendige gebed;²⁰⁶ de *lectio divina*,²⁰⁷ de voortgezette ogenblikken van stilte en gesprek, vooral in periodieke retraites en recollecties;²⁰⁸ de kostbare uitdrukkingen van de Mariadevotie, zoals de rozenkrans;²⁰⁹ de kruisweg en andere oefeningen van godsvrucht;²¹⁰ de vruchtbare lezing van heiligenlevens,²¹¹ enz. Een goed gebruik van de tijd uit liefde voor God en de Kerk zal het zonder meer de priester mogelijk maken gemakkelijker een hecht gebedsleven te handhaven. De priester wordt in feite aangeraden met de hulp van zijn geestelijke leidsman te trachten standvastig zich te houden aan dit levensprogramma dat het hem mogelijk moet maken inner-

201. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*; 5; 18; C.I.C., cann. 246, § 4; 276, § 2, 5o; Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 26; 48.

202. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 18; C.I.C., can. 239; Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 40; 50; 81.

203. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 18; C.I.C., cann. 246, § 2; 276, § 2, 3o; Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 26; 72; Congregatie voor de Goddelijke Eredienst en de Regeling van de Sacramenten, antwoorden *Celebratio integra* op kwesties omtrent de verplichting van het bidden van het getijdengebed (15 november 2000), in *Notitiae* 37 (2001), 190-194.

204. Vgl. C.I.C., can. 1174, § 1.

205. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 18, Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 26; 37-38; 47; 51; 53; 72.

206. Vgl. C.I.C., can. 276, § 2, 5o.

207. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 4; 13; 18; Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 26; 47; 53; 70; 72.

208. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 18; C.I.C., can. 276, § 2, 4o; Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 80.

209. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 18; C.I.C. cann. 246, § 3; 276, § 2, 5o; Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 36; 38; 45; 82.

210. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 18; Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 26; 37-38; 47; 51; 53; 72.

211. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 18.

lijk te groeien in een context waarin de talrijke eisen van het leven hem meermaals zouden kunnen verleiden tot activisme en het verwaarlozen van de geestelijke dimensie.

Ieder jaar dienen de priesters als teken van het voortdurende verlangen naar trouw tijdens de chrismamis voor de bisschop en samen met hem de geloften te hernieuwen die zij op het ogenblik van de wijding hebben gedaan.²¹²

De zorg voor het geestelijk leven, dat de vijand van de lauwheid verwijderd, moet door de priester zelf worden gevoeld als een vreugdevolle plicht, maar ook als een recht van de gelovigen, die in hem bewust of onbewust de *man Gods* zoeken, de raadsman, de bemiddelaar van vrede, de trouwe en verstandige vriend, de zekere gids, aan wie men zich in de moeilijkste ogenblikken van het leven kan toevertrouwen om troost en zekerheid te vinden.²¹³

Benedictus XVI reikt in zijn magisterium een heel veelbetekenende tekst aan over de strijd tegen de geestelijke lauwheid, die ook degenen die dicht bij de Heer zijn, om redenen van het ambt moeten voeren: “Niemand is zo dicht bij de Heer als de dienaar die toegang heeft tot de meest private dimensie. In deze zin betekent “dienen” nabijheid, vereist het vertrouwelijkheid. Deze vertrouwelijkheid brengt ook een gevaar met zich mee: dat het sacrale dat wij voortdurend ontmoeten, voor ons gewoonte wordt. Zo dooft in ons het ontzag. Beïnvloed door alle gewoonten, nemen wij niet meer het grootse, nieuwe, verrassende feit waar dat Hij zelf aanwezig is, tot ons spreekt, zich aan ons geeft. Tegen deze gewenning aan de buitengewone werkelijkheid, tegen deze onverschilligheid van hart moeten wij onophoudelijk vechten door steeds opnieuw onze ontoereikendheid en de genade te erkennen die is gelegen in het feit dat Hij zich in onze handen overlevert”.²¹⁴

212. Vgl. Johannes Paulus II, Brief aan de priesters voor Witte Donderdag (1979 (8 april 1979), 1: *l.c.*, 394; Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 80.

213. Vgl. Possidius, *Vita Sancti Aurelii Augustini*, 31: *PL* 32, 63-66.

214. Benedictus XVI, *Omelia sulla Santa Messa del Crisma* (Homilie over de chrismamis) (20 maart 2008); *Insegnamenti* IV/1 (2008), 442-446.

Christus die bidt, navolgen

51. Op grond van de talrijke verplichtingen die in hoge mate voortkomen uit de pastorale werkzaamheid, wordt vandaag meer dan ooit het leven van de priesters blootgesteld aan een reeks prikkels die het zouden kunnen brengen tot een groeiend *activisme* door het te onderwerpen aan een soms koortsachtig en overweldigend ritme.

Bij een dergelijke verleiding moet men niet vergeten dat de eerste bedoeling van Jezus was rondom zich apostelen bijeen te roepen “om Hem te vergezellen” (Marc. 3, 14).

De Zoon van God zelf heeft ook aan ons een getuigenis van zijn gebed willen nalaten. Met grote regelmaat laten de evangeliën ons immers Christus in gebed zien: bij de openbaring van zijn zending door de Vader (vgl. Luc. 3, 21-22), voor het roepen van de apostelen (vgl. Luc. 6, 12), in het danken van God bij de broodvermenigvuldiging (vgl. Mat. 14, 19; 15, 36; Marc. 6, 41; 8, 7; Luc. 9, 16; Joh. 6, 11), bij de gedaanteverandering op de berg (vgl. Luc. 9, 28-29), wanneer hij de doofstomme geneest (vgl. Marc. 7, 34) en Lazarus opnieuw ten leven wekt (vgl. Joh. 11, 41 vv.), vóór de belijdenis van Petrus (vgl. Luc. 9, 18), wanneer Hij de leerlingen leert bidden (vgl. Luc. 11, 1) en wanneer dezen terugkeren na hun zending te hebben volbracht (vgl. Mat. 11, 25 vv.; Luc. 10, 21 vv.), bij het zegenen van de kinderen (vgl. Mat. 19, 13), bij het bidden voor Petrus (vgl. Luc. 22, 32) enz.

Heel zijn dagelijkse werkzaamheid kwam voort uit het gebed. Zo trok Hij zich terug in de woestijn of op de berg om te bidden (vgl. Marc. 1, 35; Luc. 5, 16; Mat. 4, 1; Mat. 14, 23), stond Hij 's morgens vroeg op (vgl. Marc. 1, 35) of bracht Hij de hele nacht in gebed met God door (vgl. Mat. 14, 23.25; Mat. 6, 46.48; Luc. 6, 12).

Tot aan het einde van zijn leven, bij het Laatste Avondmaal (vgl. Joh. 17, 1-26), in de doodstrijd (vgl. Mat. 26, 36-44) en op het kruis (vgl. Luc. 23, 34.46; Mat. 27, 46; Marc. 15, 34) liet de goddelijke Meester zien dat het gebed zijn Messiaans dienstwerk en zijn uittocht met Pasen bezielde. Uit de doden opgewekt, leeft Hij voor altijd en bidt Hij voor ons (vgl. Heb. 7, 25).²¹⁵

Daarom is de fundamentele prioriteit van de priester zijn persoonlijke

215. Vgl. *Institutio Generalis Liturgiae Horarum*, 3-4; *Catechismus van de Katholieke Kerk*, 2598-2606.

relatie met Christus door een overvloed aan ogenblikken van stilte en gebed, waarin hij zijn eigen betrekking met de levende persoon van de Heer Jezus moet koesteren en verdiepen. Naar het voorbeeld van de heilige Jozef “laat” de stilte van de priester “niet een innerlijke leegte zien, maar integendeel de volheid van geloof die hij in zijn hart draagt en die iedere gedachte en elk handelen van hem leidt”.²¹⁶ Een stilte die, zoals die van de heilige patriarch, “het Woord van God bewaart, dat hij heeft leren kennen door de Heilige Schrift, waarbij hij het voortdurend met de gebeurtenissen vergeelijkt in het leven van Jezus; een absolute stilte van voortdurend gebed, een gebed van zegening van de Heer, van aanbidding van zijn heilige wil en van onvoorwaardelijk toevertrouwen aan zijn voorzienigheid”.²¹⁷

In de gemeenschap van de Heilige Familie van Nazareth was de stilte van Jozef in overeenstemming met de inkeer van Maria, “de meest volmaakte verwezenlijking” van de gehoorzaamheid van het geloof,²¹⁸ “die alle ‘wonderwerken van de Almachtige’ in haar hart bewaarde en bij zichzelf overwoog”.²¹⁹

Op deze wijze zullen de gelovigen in de priester een man zien met een hartstocht voor Christus, die in zich het vuur van zijn liefde draagt; een man die zich door de Heer geroepen weet en vol liefde is voor de zijnen.

De Kerk die bidt, navolgen

52. Om trouw te blijven aan de plicht “bij Jezus te zijn” is het noodzakelijk dat de priester de Kerk die bidt, weet na te volgen.

Bij het uitdelen van het Woord van God, dat hijzelf met vreugde heeft ontvangen, dient de priester te denken aan de aansporing die door de bisschop tot hem is gericht op de dag van zijn wijding: “”. Eveneens met betrekking tot de viering van de sacramenten en in het bijzonder van de eucharistie: “”. En tenslotte met betrekking tot de herderlijke leiding van het volk van God, opdat hij het naar de Vader leidt: “”.²²⁰

216. Benedictus XVI, *Angelus* (18 december 2005); *Insegnamenti* 1 (2005), 1003.

217. *Ibid.*

218. *Catechismus van de Katholieke Kerk*, 144.

219. *Ibid.* 2599; vgl. Luc. 2, 19.51.

220. *Pontificale Romanum, De ordinatione Episcopi, Presbyterorum et Diaconorum*, II, 151, l.c., 87-88.

Het gebed als gemeenschap

53. Sterk door de bijzondere band met de Heer zal de priester de ogenblikken onder ogen weten te zien waarop hij zich alleen zou kunnen voelen te midden van de mensen, door zijn bij Christus zijn krachtig te hernieuwen in de eucharistie, de werkelijke plaats van de aanwezigheid van zijn Heer.

Evenals Jezus, die, terwijl Hij alleen was, voortdurend bij de Vader was (vgl. Luc. 3, 21; Marc. 1, 35), moet ook de priester de man zijn die in de inkeer, in de stilte en in de eenzaamheid de gemeenschap met God vindt,²²¹ waardoor hij met de heilige Ambrosius zal kunnen zeggen: “Ik ben immers nooit minder alleen dan wanneer ik alleen schijn te zijn.”²²²

Naast de Heer zal de priester de kracht en de instrumenten vinden om de mensen dicht bij God te brengen, om hun geloof te ontsteken, om op te wekken zich in te zetten en samen te delen.

2.3. DE HERDERLIJKE LIEFDE

De uiting van de liefde van Christus

54. De herderlijke liefde, die ten nauwste verbonden is met de eucharistie, is het innerlijke en dynamische principe dat in staat is de talrijke en verschillende pastorale werkzaamheden van de priester te verenigen en de mensen te brengen tot het genadeleven.

De ambtelijke werkzaamheid moet een uiting zijn van de liefde van Christus, waarvan de priester houdingen en gedragingen tot uitdrukking zal weten te brengen tot aan de totale zelfgave ten gunste van de kudde die hem is toevertrouwd.²²³ Hij zal in het bijzonder de lijdenden, de kleinen, de

221. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 18; Bisschoppensynode, Document over het ambtelijk priesterschap *Ultimis temporibus* (30 november 1971), II, I, 3: *l.c.*, 913-915; Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 46-47; *Udientia generale* (Algemene audiëntie) (2 juni 1993), 3: *Insegnamenti XVI/1*, 1389.

222. “Numquam enim minus solus sum, quam cum solus esse videor”: *Epist.* 33 (Maur. 49), 1: *CSEL* 82, 229.

223. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 14; Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 23.

kinderen, de mensen in moeilijkheden, de gemarginaliseerden en de armen nabij zijn en aan allen de liefde en de barmhartigheid van de Goede Herder brengen.

Zich de herderlijke liefde van Christus zodanig eigen maken dat hij het tot een vorm van eigen leven laat worden, is een doel dat van de priester een intens eucharistisch leven vraagt, evenals voortdurende inspanningen en offers, aangezien deze liefde niet wordt geïmproviseerd, geen pauzes kent, noch beschouwd kan worden als eens en voor altijd bereikt. De dienaar van Christus zal zich verplicht voelen deze werkelijkheid te beleven en ervan te getuigen, altijd en overal, ook wanneer hij op grond van zijn leeftijd ontslagen zou zijn van pastorale plichten.

Meer dan functionalisme

55. De herderlijke liefde loopt vooral vandaag gevaar ontdaan te worden van haar betekenis door het zogenaamde *functionalisme*. Het is immers niet zelden dat men ook bij sommige priesters de invloed kan waarnemen van een mentaliteit die onterecht ernaar streeft het ambtelijk priesterschap te reduceren tot alleen maar functionele aspecten. De priester “spelen”, afzonderlijke diensten verrichten en enkele werkprestaties waarborgen zou het geheel van het priesterlijk bestaan zijn. De priester oefent echter niet alleen maar een “werk” uit waarna hij vrij voor zichzelf zou kunnen zijn zijn: deze beperkende opvatting over de identiteit en het ambt van de priester dreigt de priester naar een leegte toe te drijven die dikwijls wordt gevuld met vormen van leven die niet overeenkomen met het eigen ambt.

De priester, die weet dat hij een dienaar van Christus en de Kerk is, die als iemand met een hartstochtelijke liefde voor Christus met al de krachten van zijn leven werkt voor de dienst aan God en de mensen, zal in het gebed, de studie en de geestelijke lectuur de noodzakelijke kracht vinden om ook dit gevaar te overwinnen.²²⁴

224. Vgl. *C.I.C.*, can. 279, § 1.

225. Paulus VI, Encycl.. *Sacerdotalis caelibatus* (24 juni 1867): *l.c.*, 693-694.

2.4 DE GEHOORZAAMHEID

Het fundament van de gehoorzaamheid

56. De gehoorzaamheid is een deugd van primair belang en is nauw verbonden met de liefde. Zoals de Dienaar Gods Paulus VI leert, kan men in de “herderlijke liefde de juridische gehoorzaamheid” overstijgen, opdat de gehoorzaamheid zelf bereidwilliger, oprechter en duurzamer wordt”.²²⁵ Het offer zelf van Jezus aan het kruis kreeg een heilzame betekenis op grond van zijn gehoorzaamheid en trouw aan de wil van de Vader. Hij was “gehoorzaam tot de dood, tot de dood aan een kruis” (Fil. 2, 8). De Brief aan de Hebreeëën onderstreept ook dat Jezus “in de school van het lijden gehoorzaamheid heeft geleerd” (Heb. 5, 8). Men kan dus zeggen dat gehoorzaamheid aan de Vader de kern vormt van het Priesterschap van Christus.

Evenals voor Christus brengt ook voor de priester gehoorzaamheid de totale en blijve beschikbaarheid tot uitdrukking om de wil van God te vervullen. Daarom erkent de priester dat die Wil zich ook openbaart door middel van de aanwijzingen van de wettelijke oversten. De beschikbaarheid jegens deze laatsten dient te worden verstaan als een ware verwezenlijking van de persoonlijke vrijheid, een gevolg van een keuze die voortdurend voor het aanschijn van God in het gebed is gerijpt. De deugd van de gehoorzaamheid, die intrinsiek door het sacrament en de hiërarchische structuur van de Kerk is vereist, wordt door de clericus uitdrukkelijk beloofd, eerst in de ritus van de diakenwijding en vervolgens in die van de priesterwijding. Hiermee versterkt de priester zijn wil tot gemeenschap en treedt zo binnen in de dynamiek van de gehoorzaamheid van Christus, die een slaaf is geworden, gehoorzaam tot de dood aan het kruis (vgl. Fil. 2, 7-8).²²⁶

In de hedendaagse cultuur wordt het belang onderstreept van de subjectiviteit en de autonomie van de individuele persoon, als intrinsiek aan zijn waardigheid. Deze op zich positieve werkelijkheid krijgt een negatieve waarde, als zij wordt verabsoluteerd en buiten de juiste context wordt

226. Vgl. *ibid.*, 15: *l.c.*, 662-663; Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 27.

opgeëist.²²⁷ Dit kan ook in kerkelijke kring zichtbaar en in het leven zelf van de priester zich manifesteren, indien de activiteiten die hij verricht ten gunste van de gemeenschap, gereduceerd zouden worden tot een louter subjectief iets.

In werkelijkheid is de priester op grond van de aard zelf van zijn ambt in dienst van Christus en de Kerk. Hij zal daarom bereid zijn aan te nemen wat hem terecht door zijn oversten wordt aangegeven en hij moet in het bijzonder, tenzij er een wettelijk beletsel is, de taak aanvaarden en trouw vervullen die hem door zijn ordinaris wordt toevertrouwd.²²⁸

Het decreet *Presbyterorum Ordinis* beschrijft de grondslagen van de gehoorzaamheid van de priesters te beginnen bij het goddelijk werk waartoe zij zijn geroepen, en laat vervolgens het kader van deze gehoorzaamheid zien:

- het mysterie van de Kerk: “het priesterlijk dienstwerk, dat het dienstwerk is van de Kerk zelf, kan alleen worden volbracht in hiërarchische gemeenschap met heel het lichaam”;²²⁹

- de christelijke broederschap: “de herderlijke liefde dringt de priester dus om, optredend in deze gemeenschap, eigen wil door gehoorzaamheid op te offeren aan de dienst van God en van de broeders en zusters, terwijl zij in de geest van geloof alles aanvaarden en uitvoeren wat door de paus en de eigen bisschop en ook andere oversten wordt opgedragen of aanbevolen; en terwijl zij graag alles inzetten en opofferen bij iedere opdracht, ook de nederigste en armzaligste, die hun wordt toevertrouwd. Want op deze wijze bewaren en versterken zij de noodzakelijke eenheid met hun broeders in het ambt, vooral echter met hen die de Heer als zichtbare leiders van zijn Kerk heeft aangesteld, en werken zij voor de opbouw van het lichaam van Christus, dat ‘door allerlei stuttende geledingen’ tot wasdom komt”.²³⁰

227. Vgl. Johannes Paulus II, Encycl.. *Veritatis splendor* (6 augustus 1993), 31; 32: 106: AAS 85 (1993), 1158-1159; 1159-1160; 1216.

228. Vgl. *C.I.C.*, can. 274, § 2.

229. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 15.

230. *Ibid.*

De hiërarchische gehoorzaamheid

57. De priester is gehouden aan een “bijzondere verplichting” de paus en de eigen ordinaris “eerbied en respect te betonen”.²³¹ Daar hij tot een bepaald priestercollege behoort, is hij toegewezen aan de dienst van een particuliere Kerk, waarvan het beginsel en het fundament van eenheid de bisschop is,²³² die hierover de gewone, eigen en onmiddellijke macht heeft, noodzakelijk voor het uitoefenen van zijn herderlijke taak.²³³ De hiërarchische ondergeschiktheid, die door het wijdingssacrament is vereist, vindt haar ecclesiologisch-structurele verwezenlijking met verwijzing naar de eigen bisschop en de paus van Rome, die het primaatschap heeft (*principatus*), de gewone macht over alle particuliere Kerken.²³⁴

De plicht om inzake geloof en moraal zich aan te sluiten bij het leergezag is intrinsiek verbonden met alle functies die de priester in de Kerk moet uitoefenen.²³⁵ Verschil van mening op dit gebied moet als ernstig worden beschouwd, in zoverre het aanstoot geeft en verwarring scheidt onder de gelovigen. Oproep tot ongehoorzaamheid, vooral aan de definitieve leer van de Kerk, is geen weg om de Kerk te vernieuwen.²³⁶ Haar onuitputtelijke levendigheid kan alleen maar voortkomen uit het volgen van de Meester, die gehoorzaam was tot aan het kruis en aan wiens zending men meewerkt “met de vreugde van het geloof, de radicaliteit van de gehoorzaamheid, de dynamiek van de hoop en de kracht van de liefde”.²³⁷

Niemand is meer dan de priester zich bewust van het feit dat de Kerk normen nodig heeft die ertoe dienen om op de juiste wijze de gaven van de Heilige Geest die aan de Kerk zijn toevertrouwd, te beschermen: aangezien immers haar hiërarchische en organische structuur zichtbaar is, moet het uitoefenen van de aan haar van Godswegen toevertrouwde functies, vooral

231. Vgl. C.I.C., can. 273.

232.. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const.. *Lumen gentium*, 23.

233. Vgl. *ibid.* 27: C.I.C., can. 381, § 1.

234. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Christus Dominus*, 2; Dogm. const.. *Lumen gentium*, 22; C.I.C., can. 333, § 1.

235. Vgl. over de *Professio fidei*, C.I.C., can. 833 en Congregatie voor de Geloofsleer, de te gebruiken formule voor de geloofsbelijdenis en het zweren van trouw bij het op zich nemen van een namens de Kerk uit te oefenen taak met de leerstellige illustratieve Nota betreffende de slotformule van de *Professio fidei* (29 juni 1998): AAS 90 (1998), 542-551.

236. Vgl. Benedictus XVI, *Omelia nella Santa Messa del Crisma* (Homilie in de christmamis) (5 april 2012), “L'Osservatore Romano”, 6 april 2012, 7.

237 *Ibid.*

die van het leiding geven en het vieren van de sacramenten, op de juiste wijze worden georganiseerd.²³⁸

Als dienaar van Christus en zijn Kerk, neemt de priester edelmoedig de verplichting op zich trouw alle en de afzonderlijke normen in acht te nemen en daarbij die vormen van het gedeeltelijk volgen hiervan te vermijden die verdeeldheid scheppen en met aanzienlijke pastorale schade ook op de leken gelovigen en de publieke opinie hun weerslag hebben. Immers, “de canonieke wetten vragen van nature om gehoorzaamheid” en vereisen “dat wat wordt opgedragen door het hoofd, in de ledematen wordt nageleefd”.²³⁹

Door aan het ingestelde gezag te gehoorzamen zal de priester onder andere de wederzijdse liefde binnen het priestercollege en de eenheid die haar fundament in de waarheid heeft, bevorderen.

Het gezag dat met liefde wordt uitgeoefend

58. Opdat het betrachten van gehoorzaamheid wordt vergemakkelijkt en de kerkgemeenschap kan voeden, moeten allen die in het gezag zijn aange-steld - ordinarissen, religieuze oversten, moderatoren van sociëteiten van apostolisch leven -, behalve dat zij het noodzakelijke en voortdurende persoonlijke voorbeeld geven, met liefde het eigen institutionele charisma uitoefenen door het volgen van ieder voorschrift *op leerstellig en disciplinair gebied* op de juiste wijze en tijd hetzij te voorzien, hetzij daarom te vragen.²⁴⁰

Dit volgen is een bron van vrijheid, in zoverre het de volwassen spontaneïteit van de priester niet verhindert, maar stimuleert en deze zal een rustige en evenwichtige pastorale houding weten aan te nemen door een harmonie te scheppen waarbij een persoonlijke genialiteit opgaat in een hogere eenheid.

238. Vgl. Johannes Paulus II, Apost. const.. *Sacrae disciplinae leges* (25 januari 1983): AAS 75 (1983), Pars II, XIII; *Discorso ai partecipanti al Symposium internazionale “Ius in vita et in missione Ecclesiae”* (Toespraak tot de deelnemers aan het *Symposium internationale “Ius in vita et missione Ecclesiae”* (23 april 1993): “L’Osservatore Romano”, 25 april 1993, 4.

239. Vgl. Johannes Paulus II, Apost. const.. *Sacrae disciplinae leges* (25 januari 1983): l.c., Pars II, III.

240. Vgl. C.I.C., cann. 392; 619.

Het respect voor de liturgisch normen

59. Onder de verschillende, vandaag meest gevoelde aspecten van het probleem verdient dat van de overtuigde liefde en het respect voor de liturgische normen het onder de aandacht te worden gebracht.

De liturgie is het uitoefenen van het priesterschap van Jezus Christus,²⁴¹ “het hoogtepunt waarnaar de Kerk in al haar handelen streeft, en tevens de bron waaruit al haar kracht voortvloeit”.²⁴² Zij vormt een omgeving waarin de priester zich bijzonder bewust ervan moet zijn dat hij een bedienaar, dat wil zeggen, dienaar is en dat hij trouw moet gehoorzamen aan de Kerk. “De leiding van de heilige liturgie komt alleen toe aan het gezag van de Kerk; zij berust namelijk bij de Apostolische Stoel en, volgens het recht, bij de diocesane Bisschop”.²⁴³ Hij zal daarom op dit gebied “niets op eigen initiatief toevoegen, weglaten of veranderen.”²⁴⁴

Dit geldt in het bijzonder voor de viering van de sacramenten, die bij uitstek handelingen van Christus en de Kerk zijn en die de priester toedient in de persoon van Christus, het Hoofd, en in naam van de Kerk voor het heil van de gelovigen.²⁴⁵ Dezen hebben werkelijk recht erop deel te nemen aan de liturgievieringen, zoals de Kerk die wil, en niet volgens de persoonlijke smaak van de individuele bedienaar en evenmin volgens niet goedgekeurde rituele particularismen, uitdrukkingvormen van individuele groeperingen die ernaar neigen zich af te sluiten voor de universaliteit van het Volk van God.

De eenheid in pastorale plannen

60. Het is noodzakelijk dat de priesters in het uitoefenen van hun ambt niet alleen op een verantwoordelijke wijze deelnemen aan het bepalen van de pastorale plannen waartoe de bisschop - in samenwerking met het priestercollege²⁴⁶ - besluit, maar ook de praktische verwezenlijking

241. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Const.. *Sacrosanctum Concilium*, 7.

242. *Ibid.*, 10.

243. C.I.C., can. 838, § 1..

244. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Const.. *Sacrosanctum Concilium*, 22.

245. Vgl. C.I.C., 846, § 1.

246. Vgl. Congregatie voor de Clerus, Circulaire *Omnes Christifideles* (25 januari 1973), 9: EV 5, 1207-1208.

hiervan in de eigen gemeenschap hierop afstemmen.

De wijze creativiteit en geest van initiatief, eigen aan de rijpheid van de priesters, zullen niet alleen niet worden gefrustreerd, maar zullen ook geheel ten voordele van de vruchtbaarheid van de pastoraal passend op hun juiste waarde geschat kunnen worden. Gescheiden wegen gaan op dit gebied kan immers een verzwakking betekenen van het werk van de evangelisatie zelf.

Het belang en de verplichting van kerkelijke kleding

61. In een gesecculariseerde maatschappij, die neigt naar materialisme en waar ook de uiterlijke tekenen van sacrale en bovennatuurlijke werkelijkheden ernaar tenderen te verdwijnen, wordt bijzonder de noodzaak gevoeld dat de priester – een man Gods, de uitdeler van zijn mysteries – in de ogen van de gemeenschap herkenbaar is, ook door de kleding die hij draagt, als onmiskenbaar teken van zijn toewijding en zijn identiteit van iemand die een openbaar ambt bekleedt.²⁴⁷ De priester moet vóór alles herkenbaar zijn door zijn gedrag, maar ook door de wijze waarop hij zich kleedt, zodat hij onmiddellijk zijn identiteit en toebehoren aan God en de Kerk voor iedere gelovige, ja zelfs voor iedere mens,²⁴⁸ waarneembaar maakt.

De kerkelijke kleding is het uiterlijke teken van een innerlijke werkelijkheid: “de priester behoort immers niet meer aan zichzelf toe, maar door het ontvangen sacramentele merkteken (vgl. *Catechismus van de Katholieke Kerk*, 1563, 1582) is hij ‘eigendom’ van God. Dit ‘van een Ander zijn’ van hem moet herkenbaar worden voor allen door middel van een helder getuigenis [...]. In de wijze van denken, spreken, het beoordelen van de gebeurtenissen in de wereld, dienen en liefhebben, relaties met mensen hebben, ook in de kleding, moet de priester profetische kracht putten uit zijn sacramenteel toebehoren”²⁴⁹

247. Vgl. Johannes Paulus II, *Lettera al Card. Vicario di Roma* (Brief aan de kardinaal vicaris van Rome) (8 september 1982): *Insegnamenti* V/2 (1982), 847-849.

248. Vgl. Paulus VI, *Allocuzioni al clero* (Toespraken tot de clerus) (17 februari 1969; 17 februari 1972; 10 februari 1978): *AAS* 61 (1969), 190; 64 (1972), 223; 70 (1978), 191; Johannes Paulus II, *Lettera ai Sacerdoti in occasione del Giovedì Santo* (Brief aan de priesters ter gelegenheid van Witte Donderdag) (8 april 1979), 7: *l.c.*, 403-405; *Allocuzioni al clero* (Toespraken tot de clerus) (9 november 1978; 19 april 1979): *Insegnamenti* I (1978), 116; II (1979), 929.

249. Benedictus XVI, *Discorso ai partecipanti al Convegno Teologico promosso dalla Congregazione per il Clero* (Toespraak tot de deelnemers aan het theologisch congres, georganiseerd door de Congregatie voor de Clerus) (12 maart 2010): *l.c.*, 241.

Daarom moet de priester, evenals de transeunte diaken:

a) of een soutane dragen of “een passende kerkelijke kleding volgens de normen door de bisschoppenconferentie uitgevaardigd en volgens de wettige plaatselijke gewoonten”;²⁵⁰ wanneer het niet de soutane is, moet de kleding anders zijn dan waarop de leken zich kleden en overeenkomstig de waardigheid en sacraliteit van het ambt; de snit en de kleur moeten worden vastgesteld door de bisschoppenconferentie;

b) doordat tegengestelde praktijken niet met deze voorschriften overeenkomen, bevatten zij niet de noodzakelijke redelijkheid om gewoonten met kracht van wet te worden²⁵² en moet daaraan door het bevoegd gezag absoluut een einde worden gemaakt.²⁵³

Met uitzondering van specifieke situaties kan het niet dragen van kerkelijke kleding een blijk zijn van een zwak gevoel voor de eigen identiteit van een herder die geheel is toegewijd aan de dienst van de Kerk.²⁵⁴

Bovendien is de soutane - ook qua vorm, kleur en waardigheid - bijzonder geschikt, omdat zij de priesters duidelijk onderscheidt van de leken en beter het sacrale karakter van hun ambt doet begrijpen, terwijl zij de priester zelf tegelijkertijd eraan herinnert dat hij altijd en op ieder ogenblik priester is, gewijd om de zielen te dienen, te onderrichten, te leiden en te heiligen, hoofdzakelijk door de viering van de sacramenten en de prediking van het Woord van God. Het dragen van de kerkelijke kleding fungeert bovendien als een waarborg voor armoede en zuiverheid.

250. Vgl. Pauselijke Raad voor de Wetsteksten, *Chiarimenti circa il valore vincolante dell'art. 66 del Directorio per il ministero e la vita dei presbiteri* (Verhelderingen omtrent de bindende waarde van art. 66 van het Directorium voor het ambt en het leven van de priesters) (22 oktober 1994): “Communicaciones” 27 (1995), 192-194.

251. C.I.C., can. 284.

252. Vgl. *ibid.*, can. 24, § 2.

253. Vgl. Paulus VI, *Motu proprio Ecclesiae Sanctae*, I, 25, § 2: AAS 58 (1966), 770; Congregatie voor de Bisschoppen, Circulaire aan alle pauselijke vertegenwoordigers *Per venire incontro* (27 januari 1976): EV 5, 1162-1163; Congregatie voor de Katholieke Opvoeding, Circulaire *The document* (6 januari 1980): “L'Osservatore Romano”, suppl., 12 april 1980.

254. Vgl. Paulus VI, *Udienza generale* (Algemene audiëntie) (17 september 1969); *Allocuzione al clero* (Toespraak tot de clerus) (1 maart 1973); *Insegnamenti* VII (1969), 1065; XI (1973), 176.

2.5 DE PREDIKING VAN HET WOORD

De trouw aan het Woord

62. Christus heeft aan de apostelen en de Kerk de zending toevertrouwd om de Blijde Boodschap aan alle mensen te verkondigen.

Het geloof doorgeven is een volk voorbereiden voor de Heer, de christelijke roeping openbaren, verkondigen en verdiepen, dat wil zeggen de roepstem die God richt tot iedere mens, wanneer Hij hem het heil laat zien en tegelijkertijd de plaats die hij moet innemen, wat dat mysterie betreft, als aangenomen kind in de Zoon.²⁵⁵ Dit dubbele aspect komt als synthese tot uitdrukking in de geloofsbelijdenis, een van de meest gezaghebbende uitdrukkingen van het geloof waarmee de Kerk altijd heeft geantwoord op de oproep van God.²⁵⁶

Er worden dus twee eisen gesteld aan het priesterambt. Op de eerste plaats is daar het missionaire karakter van de overdracht van het geloof. De dienst van het Woord mag niet abstract zijn of ver van het leven van de mensen staan; integendeel, hij moet direct verwijzen naar de zin van het leven van de mens, van iedere mens, en dus zal hij moeten ingaan op de meest levende kwesties waarmee het menselijk geweten te maken krijgt.

Anderzijds is daar een eis van authenticiteit en overeenkomst met het geloof van de Kerk, bewaakster van de waarheid over God en de mens. Dat moet worden gedaan met gevoel van uiterste verantwoordelijkheid, in het bewustzijn dat het een kwestie betreft van het hoogste belang, aangezien het gaat om het leven van de mens en de zin van zijn bestaan.

Voor een vruchtbare dienst van het Woord zal de priester, rekening houdend met deze context, de voorrang geven aan het getuigenis van het leven dat de kracht van de liefde van God doet ontdekken en zijn woord overtuigend maakt. Bovendien zal hij niet de uitdrukkelijke prediking van het mysterie van Christus aan de niet-christenen en de niet-gelovigen verwaarlozen; de catechese, die de geordende en organische uitdrukking is

255. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const.. *Dei Verbum*, 5; *Catechismus van de Katholieke Kerk*, 1-2, 142.

256. Vgl. *ibid.*, 150-152, 185-187.

van de leer van de Kerk; de toepassing van de geopenbaarde waarheid op de oplossing van concrete gevallen.²⁵⁷

Het bewustzijn van de absolute noodzaak trouw te “blijven” aan en verankerd te zijn in het Woord van God en de overlevering om werkelijk leerlingen te zijn van Christus en de waarheid te kennen (vgl. Joh. 8, 31-32), is altijd samengegaan met de geschiedenis van de priesterlijke spiritualiteit en is op gezagvolle wijze ook opnieuw bevestigd door het Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie.²⁵⁸ Daarom blijkt “de oude praktijk van de *lectio divina* of “geestelijke lezing” van de Heilige Schrift van groot nut te zijn. Zij bestaat eruit lange tijd te blijven stilstaan bij een Bijbelse tekst door deze te lezen en weer opnieuw te lezen, als het ware te “herkauwen”, zoals de Vaders zeggen, en om zo te zeggen er al het “sap” uit te persen, opdat zij de meditatie en contemplatie voedt en uiteindelijk als water het concrete leven besproeit”.²⁵⁹

Het is vooral voor de huidige maatschappij, die in veel landen wordt gekenmerkt door een theoretisch en praktisch materialisme, door een cultureel subjectivisme en relativisme, noodzakelijk dat het evangelie wordt gepresenteerd als “een goddelijke kracht tot heil van ieder die erin gelooft” (Rom. 1, 16). Als de priesters zich herinneren dat “het geloof door de prediking ontstaat en de prediking geschiedt in opdracht van Christus” (Rom. 10, 17), zullen zij al hun energie inzetten om aan deze zending te beantwoorden, die in hun ambt primair is. Zij zijn immers niet alleen de getuigen, maar ook de verkondigers en de doorgevers van het geloof.²⁶⁰

Dit ambt - vervuld in de hiërarchische gemeenschap - maakt hen bevoegd om met gezag het katholieke geloof in naam van de Kerk tot uitdrukking te brengen en getuigenis af te leggen van het geloof. Het Volk van God “wordt” feitelijk “op de allereerste plaats bijeengebracht door het woord van de levende God. Dit mag men dan ook vóór alles uit de mond van de priesters verwachten”.²⁶¹

Om authentiek te zijn moet het Woord worden doorgegeven zonder

257. Vgl. Johannes Paulus II, *Udienza generale* (Algemene audiëtie) (21 april 1993), 6; *Insegnamenti XVI/1 (1993)*, 936-947.

258. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const., *Dei Verbum*, 25.

259. Benedictus XVI, *Angelus* (6 november 2005): *Insegnamenti I/1 (2005)*, 759-762.

260. Vgl. C.I.C., cann. 757; 762; 776.

261. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 4.

dubbelzinnigheid en zonder enige vervalsing, maar door vrijmoedig de waarheid voor het aanschijn van God kenbaar te maken (vgl. 2 Kor. 4, 2). De priester zal met verantwoordelijke rijpheid vermijden de inhoud van de goddelijke boodschap te vervalsen, te beperken of af te zwakken. Immers, zijn taak “is niet zijn eigen wijsheid, maar het Woord van God te onderwijzen en iedereen met klem op te roepen tot bekering en tot heiligheid”.²⁶² “Dientengevolge moeten zijn woorden, zijn keuzes en zijn gedragingen steeds meer het evangelie laten doorschijnen, verkondigen en tonen: alleen als de priester in het woord ‘blijft’, zal hij een volmaakte leerling van de Heer worden, de waarheid kennen en werkelijk vrij zijn”.²⁶³

De prediking kan zich daarom niet beperken tot het meedelen van eigen gedachten, tot het uiten van de persoonlijke ervaring, tot een eenvoudige uitleg van psychologische, sociologische of menslievende aard,²⁶⁴; evenmin mag zij overdreven toegeven aan de aantrekkingskracht van de retoriek die zo vaak aanwezig is in de massacommunicatie. Het gaat erom het Woord te verkondigen, waarover men niet mag beschikken, aangezien het aan de Kerk is gegeven om het te bewaren, te bestuderen en het trouw door te geven.²⁶⁵ In ieder geval is het noodzakelijk dat de priester op gepaste wijze zijn prediking voorbereidt door gebed, serieuze en aan de tijd aangepaste studie en de inzet deze concreet toe te passen op de omstandigheden van hen voor wie zij bestemd is. In het bijzonder “acht men het gepast”, zoals Benedictus XVI in herinnering heeft gebracht, “om uitgaande van het driejarig lectionarium met wijze onderscheiding voor de gelovigen thematische homilieën te houden, die in de loop van het liturgisch jaar de grote thema’s van het christelijk geloof behandelen en die daarbij putten uit wat door het leergezag op gezagvolle wijze is voorgehouden in de vier ‘pijlers’ van de *Catechismus van de Katholieke Kerk*” en in het recente *Compendium*: de geloofsbelijdenis, de viering van het christelijk mysterie, het leven in Christus en het christelijk

262. *Ibid.*: vgl. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 26.

263. Benedictus XVI, Postsynodale apost. exhort. *Verbum Deo* (30 september 2010), 80: AAS 102 (2010), 751-752.

264. Vgl. Johannes Paulus II, *Udienza generale* (Algemene audiëntie) (12 mei 1993): *Insegnamenti XVI/1*, 1194-1204.

265. Vgl. Tweede Vaticans Oecumenisch Concilie, Dogm. const.. *Dei Verbum*, 10L Johannes Paulus II, *Udienza generale* (Algemene audiëntie) (12 mei 1993): *l.c.*, 1194-1204.

gebed”.²⁶⁶ Zo kunnen homilieën, catecheses enz. voor de gelovigen een ware hulp zijn voor een verbetering van hun leven in relatie tot God en de ander.

Woord en leven

63. Het bewustzijn van de eigen zending als verkondiger van het evangelie, als instrument van Christus en de Heilige Geest zal zich pastoraal steeds meer zo moeten concretiseren dat de priester in het licht van het Woord van God de verschillende situaties en de verschillende omgevingen waarin hij zijn ambt vervult, kan bezielen.

Om doeltreffend en geloofwaardig te zijn is het daarom belangrijk dat de priester - in het perspectief van het geloof en van zijn ambt - met een constructieve kritische zin de ideologieën, de taal, de culturele verbanden, de door de communicatiemiddelen verspreide typologieën kent die in grote mate de mentaliteit bepalen.

Aangespoord door de apostel die uitriep “Wee mij, als ik het evangelie niet verkondig” (1 Kor. 9, 16), zal hij al de middelen weten te gebruiken die de wetenschappen en de moderne technologie hem bieden.

Zeker, alles hangt niet af van deze middelen of van de menselijke vermogens, aangezien de goddelijke genade haar uitwerking kan hebben onafhankelijk van het werk van mensen; maar in Gods plan is de prediking van het Woord gewoonlijk het bevoorrechte kanaal voor het doorgeven van het geloof en de evangeliserende zending.

Voor de zovelen die vandaag buiten de verkondiging van Christus staan of daar ver van af zijn, zal de priester de dramatische vraag als bijzonder dringend en actueel ervaren: “Maar hoe kan men Hem aanroepen zonder in Hem te geloven? Hoe in Hem geloven zonder van Hem te hebben gehoord? Hoe kan men van Hem horen, als niemand Hem verkondigt?” (Rom. 10, 14).

Om op dergelijke vragen te antwoorden zal hij zich persoonlijk verplicht voelen op een bijzondere wijze de Heilige Schrift te koesteren met de bestuering van een gezonde, vooral patristische exegese en de meditatie volgens

266. Benedictus XVI, Postsynodale apost. exhort. *Sacramentum caritatis* (22 februari 2007), 46: *l.c.*, 141.

de verschillende methoden die door de geestelijke traditie van de Kerk zijn goedgekeurd, zodat hij een door de liefde bezield begrip ervan krijgt.²⁶⁷ Het is bijzonder belangrijk dit persoonlijk contact met het Woord van God reeds in de jaren op het seminarie te leren koesteren, waar de aspiranten voor het priesterschap geroepen zijn de Schrift te bestuderen om “bij te dragen tot een grotere bewustwording van het mysterie van de goddelijke openbaring en een houding te voeden van een biddend antwoord aan de Heer die spreekt. Overigens kan een authentiek gebedsleven alleen maar in de ziel van de kandidaat het verlangen doen groeien om God, die zich in zijn Woord als oneindige liefde heeft geopenbaard, steeds meer te leren kennen”.²⁶⁸

64. De priester zal de plicht voelen bijzondere aandacht voor te behouden aan de voorbereiding, zowel lang als zeer kort van tevoren, van de liturgische homilie, aan de inhoud ervan door daarin de liturgische teksten, vooral het evangelie, te laten doorklinken, aan het evenwicht tussen het verklarende en toepassende gedeelte, aan de pedagogie en de techniek van het aanreiken, tot en met een goede dictie, die rekening houdt met de actualiteit en met hen voor wie zij bestemd is.²⁶⁹ In het bijzonder “moet men algemene of abstracte homilieën vermijden die de eenvoud van het Woord verbergen, evenals nutteloze uitwijdingen die het risico in zich hebben meer de aandacht te richten op de predikant dan op de kern van de evangelische boodschap. Het moet de gelovigen duidelijk zijn dat het de predikant erom gaat Christus te tonen, die in het middelpunt moet staan van iedere homilie”.²⁷⁰

Het Woord en de catechese

65. Wanneer vandaag in veel kringen zich een religieus analfabetisme verspreidt, waarin de fundamentele elementen van het geloof steeds minder bekend zijn, blijkt de catechese een fundamenteel onderdeel van de

267. Vgl. Thomas van Aquino, *Summa theologiae*, I, q. 43, a. 5.

268. Benedictus XVI, Postsynodale apost. exhort. *Verbum Dei* (30 september 2010), 82: l.c., 753-754.

269. Vgl. C.I.C, can. 769.

270. Benedictus XVI, Postsynodale apost. exhort. *Verbum Dei* (30 september 2010), 59: l.c., 738-739.

evangeliserende zending van de Kerk, daar zij een bevoorrecht instrument is van het onderricht en de rijping van het geloof.²⁷¹

De priester heeft als medewerker en met mandaat van de bisschop de verantwoordelijkheid om de catechetische activiteit van de hem toevertrouwde gemeenschap te bezielen, te coördineren en te leiden. Het is belangrijk dat hij deze activiteiten weet te integreren in een organisch project van evangelisatie, waarbij hij vóór alles de gemeenschap van de catechese van de eigen gemeenschap met de persoon van de bisschop, met de particuliere Kerk en de universele Kerk waarborgt.²⁷²

In het bijzonder zal hij de juiste en gepaste verantwoordelijkheid en samenwerking weten te doen ontstaan met betrekking tot de catechese, zowel bij de op de juiste wijze voorbereide leden van de instituten van gewijd leven en de sociëteiten van apostolisch leven, als bij lekengelovigen²⁷³ door hun erkenning en achting voor hun catechetische taak te laten blijken.

Hij zal in het bijzonder aandacht schenken aan de eerste en permanente vorming van de catechisten, de verenigingen en bewegingen. In de mate van het mogelijke zal de priester de *catechist van de catechisten* moeten zijn door met dezen een ware gemeenschap van leerlingen van de Heer te zijn, die als referentiepunt dient voor de catechisanten. Zo zal hij hun leren dat de dienst aan het dienstwerk van het onderricht zich moet meten aan het Woord van Jezus Christus en niet aan privé-theorieën en -meningen: het is “het geloof van de Kerk, waarvan wij dienaars zijn”.²⁷⁴

Als leraar²⁷⁵ en als opvoeder in het geloof²⁷⁶ zal de priester ervoor zorgen dat de catechese een bevoorrecht onderdeel is in de christelijke opvoeding in het gezin, in het godsdienstonderwijs, in de vorming van de apostolische bewegingen enz. en dat deze is gericht op alle categorieën van de gelovigen: kinderen en jongeren, adolescenten, volwassenen, ouderen. Hij

271. Vgl. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Catechesi tradendae* (16 oktober 1979), 18: AAS 71 (1979), 1291-1292.

272. Vgl. C.I.C., can. 768.

273. Vgl. C.I.C., cann. 528, § 1 en 776.

274. Benedictus XVI, *Omelia nella Santa Messa del Crisma* (Homilie in de chrismamis) (5 april 2012): *l.c.*, 7.

275. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 9.

276. Vgl. *ibid.*, 6.

zal bovendien het catecheseonderricht weten over te dragen door gebruik te maken van alle hulpmiddelen, didactische ondersteuning en communicatieinstrumenten die doeltreffend kunnen zijn, opdat de gelovigen op een wijze die past bij hun aard, vermogen, leeftijd en praktische levensomstandigheden, in staat zijn de christelijke leer vollediger te begrijpen en deze beter in praktijk te brengen.²⁷⁷

Met het oog daarop zal de priester als belangrijkste referentiepunt de *Catechismus van de Katholieke Kerk* en het *Compendium* ervan hebben. Deze teksten vormen immers een zekere en authentieke norm voor het onderricht van de Kerk²⁷⁸ en daarom moet hij de lectuur en de bestudering ervan aanmoedigen. Zij moeten altijd het zekere en onvervangbare steunpunt zijn voor het onderricht in de “fundamentele inhoud van het geloof, die zijn systematische en organische synthese vindt in de *Catechismus van de Katholieke Kerk*”.²⁷⁹ Zoals de Heilige Vader Benedictus XVI in herinnering heeft gebracht, “komt” in de *Catechismus* “immers de rijkdom van het onderricht naar voren gebracht dat de Kerk heeft ontvangen, behoed en aangereikt gedurende haar tweeduizendjarige geschiedenis. Van de Heilige Schrift tot de kerkvaders, van de leraren in de theologie tot de heiligen door alle eeuwen heen biedt de *Catechismus* een voortdurende herinnering aan de vele manieren waarop de Kerk heeft gemediteerd over het geloof en in de leer vooruitgang heeft geboekt om zekerheid aan de gelovigen in hun geloof ervan te geven”.²⁸⁰

277. Vgl. *C.I.C.*, can. 779.

278. Vgl. Johannes Paulus II, Apost. const.. *Fidei Depositum* (11 oktober 1992): AAS 86 (1992), 113-118.

279. Benedictus XVI, Apost. brief in de vorm van een *Motu proprio Porta fidei* (11 oktober 2011), 11: AAS 103 (2011), 730 in “Kerkelijke Documentatie”, jaargang 39, nummer 9, december 2011, 9-18).

280. *Ibid.*

2.6. HET SACRAMENT VAN DE EUCHARISTIE

Het eucharistisch mysterie

66. Als de dienst van het Woord een fundamenteel element van het priesterambt is, dan wordt het hart en de vitale kern ervan ongetwijfeld gevormd door de eucharistie, die vooral de werkelijke aanwezigheid in de tijd is van het ene en eeuwige offer van Christus.²⁸¹

Als sacramentele gedachtenis van de dood en verrijzenis van Christus, een werkelijk en doeltreffend opnieuw tegenwoordig stellen van het ene verlossende offer, bron en hoogtepunt van het christelijk leven en heel de evangelisatie²⁸² is de eucharistie beginsel, middel en doel van het priesterambt, aangezien “alle kerkelijke ambten en de werken van apostolaat nauw verbonden zijn met de heilige eucharistie en daarop zijn gericht”.²⁸³ Gewijd om het heilig offer te doen voortleven toont de priester zo het duidelijkst zijn identiteit.²⁸⁴

Er bestaat immers een innige band tussen de centraliteit van de eucharistie, de herderlijke liefde en de eenheid van leven van de priester,²⁸⁵ die daarin de beslissende aanwijzingen vindt voor de weg van de heiligheid waartoe hij specifiek is geroepen.

Als de priester Christus, de eeuwige Hogepriester, verstand, wil, stem en handen leent om door zijn eigen dienstwerk aan de Vader het sacramentele offer van de verlossing aan te kunnen bieden, zal hij de voorschriften van de Meester tot de zijne moeten maken en evenals Hij als een *gave* voor zijn eigen broeders en zusters moeten leven. Hij zal daarom moeten leren zich innig te verenigen met de offergave en daarbij op het offeraltaar zijn hele leven te leggen als teken dat de belangeloze en anticiperende liefde van God laat zien.

281. Vgl. Johannes Paulus II, *Udienza generale* (Algemene audiëntie) (12 mei 1993), 3: l.c., 1195-1196.

282. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 5; Benedictus XVI, Postsynodale apost. exhort. *Sacramentum caritatis* (22 februari 2007), 78; 84-88: l.c., 165; 169-173.

283. *Ibid.*

284. “Sacerdos habet duos actus: unum principale, supra corpus Christi verum: et alium secundarium, supra corpus Christi mysticum. Secundus autem actus dependet a primo, sed non convertitur” (de heilige Thomas, *Summa theologiae, Suppl.*, q. 36, a. 2, ad 1),

De eucharistie goed vieren

67. De priester is geroepen om het heilig eucharistisch offer te vieren, voortdurend te mediteren over wat dit betekent, en zijn leven in een eucharistie te veranderen, hetgeen duidelijk wordt in de liefde voor het dagelijks offer, vooral in het vervullen van de eigen plichten van staat. De liefde voor het kruis brengt de priester ertoe dat hijzelf een offergave wordt die aangenaam is aan de Vader door middel van Christus (vgl. Rom. 12, 1). Het kruis liefhebben in een hedonistische maatschappij is een aanstoot, maar het is, gezien vanuit het perspectief van het geloof, een bron van innerlijk leven. De priester moet de verlossende waarde van het kruis prediken met zijn levensstijl.

Het is noodzakelijk te herinneren aan de onvervangbare waarde die de dagelijkse viering van de heilige Mis - "bron en hoogtepunt"²⁸⁶ van het priesterleven - voor de priester heeft, ook wanneer er geen enkele gelovige aan deelneemt.²⁸⁷ Wat dit betreft, leert Benedictus XVI: "Samen met de synodevaders beveel ik de priesters de 'dagelijkse viering van de heilige mis' aan, 'ook als er geen gelovigen aan zouden deelnemen'. Deze aanbeveling is op de eerste plaats in overeenstemming met de objectief oneindige waarde van elke eucharistieviering en vindt vervolgens haar reden in haar bijzondere geestelijke werkzaamheid, want als de heilige mis met aandacht en geloof wordt beleefd, is zij in de diepste zin van het woord vormend, in zoverre zij het gelijkvormig worden aan Christus bevordert en de priester in zijn roeping sterkt".²⁸⁸

Hij zal haar beleven als het centrale ogenblik van de dag en van het dagelijks dienstwerk, vrucht van een oprecht verlangen en gelegenheid

285. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 5; 13; de heilige Justinus, *Apologie*, 67: PG 6, 429-432; de heilige Augustinus, *In Iohannis Evangelium Tractatus*, 26, 13-15: CCL 36, 266-268; Benedictus XVI, Postsynodale apost. exhort. *Sacramentum caritatis* (22 februari 2007), 80: *l.c.*, 166-167; Congregatie voor de Goddelijke Eredienst en de Regeling van de Sacramenten, Instructie *Redemptionis Sacramentum* over enkele zaken die men moet in acht nemen en vermijden imtrent de heilige eucharistie (25 maart 2004), 110: AAS 96 (2004), 581

286. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const.. *Lumen gentium*, 11; vgl. ook Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 18.

287. Vgl. C.I.C., can. 904.

288. Benedictus XVI, Postsynodale apost. exhort. *Sacramentum caritatis* (22 februari 2007), 80: *l.c.*, 166-167.

voor een diepgaande en doeltreffende ontmoeting met Christus. In de eucharistie leert de priester zich iedere dag te geven, niet alleen in ogenblikken van grote moeilijkheden, maar ook in de dagelijkse kleine tegenspoed. Dit leren weerspiegelt zich in de liefde om zich voor te bereiden op de viering van het heilig offer, om het met godsvrucht, zonder haast te beleven, daarbij zorg dragend voor de liturgische normen en rubrieken, opdat de gelovigen op deze wijze een authentieke catechese gewaarworden.²⁸⁹

In een beschaving die steeds gevoeliger is voor de communicatie door middel van tekens en beelden, zal de priester gepaste aandacht schenken aan hetgeen de waardigheid en de sacraliteit van de eucharistieviering kan versterken. Het is belangrijk dat men bij deze viering de eigenheid en het schoon zijn van de plaats, de architectuur van het altaar en het tabernakel op de juiste wijze duidelijk laat uitkomen,²⁹⁰ het verheven karakter van de paramenten,²⁹¹ het gezang,²⁹² de muziek,²⁹³ de heilige stilte,²⁹⁴ het gebruik van wierook bij de plechtigere vieringen enz., waarbij men dat liefdevolle gebaar van Maria jegens de Heer herhaalt, toen “zij een pond nardusbalsem nam, echte en heel kostbare, daarmee Jezus’ voeten droogde en ze met haar haren afdroogde. Het huis hing vol balsemgeur” (Joh. 12, 3). Dit zijn allemaal elementen die kunnen bijdragen aan een betere deelname aan het eucharistisch offer. Weinig aandacht voor de symbolische aspecten van de liturgie en nog meer verwaarlozing en haast, oppervlakkigheid en wanorde, hollen hun betekenis uit en verzwakken hun functie van het

289. Vgl. *ibid.*, 64: l.c., 166-167.

290. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 128; Johannes Paulus II, Encycl. *Ecclesia de Eucharistia* (17 april 2003), 49-50: l.c., 465-467; Benedictus XVI, Postsynodale apost. exhort. *Sacramentum caritatis* (22 februari 2007), 80: l.c., 166-167.

291. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 122-124; Congregatie voor de Goddelijke Eredienst en de Regeling van de Sacramenten, Instructie *Redemptionis Sacramentum* (25 maart 2004), 121-128: l.c., 583-585.

292. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 112, 114, 116; Johannes Paulus II, Encycl. *Ecclesia de Eucharistia* (17 april 2003), 49: l.c., 465-466; Benedictus XVI, Postsynodale apost. exhort. *Sacramentum caritatis* (22 februari 2007), 42: l.c., 138-139.

293. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 120.

294. Vgl. *ibid.*, 30; Benedictus XVI, Postsynodale apost. exhort. *Sacramentum caritatis* (22 februari 2007): l.c., 147-148.

vermeerderen van het geloof.²⁹⁵ Wie de eucharistie slecht viert, toont de zwakte van zijn geloof en voedt de ander niet op tot geloof. De eucharistie goed vieren vormt integendeel een eerste belangrijke catechese over het heilig offer.

Op een bijzondere wijze dienen bij een eucharistieviering de liturgische normen met edelmoedige trouw in acht genomen te worden. “De normen zijn een concrete uitdrukking van de authentieke kerkelijke natuur van de eucharistie; zulks vormt hun diepste zin. Liturgie is nooit privé-bezit van iemand, niet van de celebrant en evenmin van de gemeenschap waarin de geheimen worden gevierd. [...] Ook in onze tijd zou de gehoorzaamheid aan de liturgische normen opnieuw moeten ontdekt en op haar waarde moeten worden geschat als weerspiegeling en getuigenis van de ene en universele Kerk, die bij iedere viering van de eucharistie tegenwoordig wordt gesteld. De priester die trouw de mis viert volgens de liturgische normen, en de gemeenschap die zich hieraan conformeert, tonen op stilzwijgende, maar veelzeggende wijze hun liefde voor de Kerk”²⁹⁶

Ofschoon de priester al zijn talenten in dienst stelt van de eucharistieviering om haar in de deelname van de gelovigen gestalte te geven, moet hij zich dus houden aan de rite, zoals die is vastgesteld in de door het bevoegd gezag goedgekeurde liturgisch boeken zonder iets toe te voegen, weg te laten of te veranderen.²⁹⁷ Zo wordt zijn vieren werkelijk een vieren van en met de Kerk: hij doet niet “iets van zichzelf”, maar is met de Kerk in gesprek met God. Dat bevordert ook een passende actieve deelname van de gelovigen aan de heilige liturgie: “De *ars celebrandi* is de beste voorwaarde voor de *actuosa participatio*. De *ars celebrandi* komt voort uit de trouwe gehoorzaamheid aan de liturgische normen in hun geheel, want het is juist deze wijze van vieren die sinds tweeduizend jaar het geloofsleven zeker stelde van alle gelovigen, die geroepen zijn om de viering te beleven

295. Vgl. C.I.C. can. 899, § 3.

296 Johannes Paulus II, Encycl. *Ecclesia in Eucharistia* (17 april 2003): l.c., 467-468. Vgl. Congregatie voor de Goddelijke Eredienst en de Regeling van de Sacramente, Instructie *Redemptionis Sacramentum* (25 maart 2004): l.c., 549-601.

297. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Const.. *Sacrosanctum Concilium*, 22; C.I.C., can. 846, § 1; Benedictus XVI, Postsynodale apost. exhort. *Sacramentum caritatis* (22 februari 2007), 40: l.c., 137.138.

als Volk van God, een koninklijk priesterschap, een heilige natie (vgl. 1 Petr. 2, 4-5.9)”.²⁹⁸

De ordinarissen, de oversten van de instituten van gewijd leven en de moderatoren van de sociëteiten van apostolisch leven hebben, behalve dat zij het voorbeeld dienen te geven, de zware plicht ervoor te waken dat de liturgische normen betreffende de viering van de eucharistie door allen en overall trouw worden nageleefd.

De priesters die celebreren of ook concelebreren, zijn gehouden de door de liturgisch normen voorgeschreven gewijde gewaden te dragen.²⁹⁹

De eucharistische aanbidding

68. De centrale plaats van de eucharistie zal niet alleen moeten blijken uit de waardige en doorleefde viering van het offer, maar ook door de veelvuldige aanbidding van het sacrament van het altaar, zodat de priester ook in de devote aandacht en de veelvuldige meditatie in tegenwoordigheid van de Heer in het tabernakel zich een voorbeeld voor de kudde toont. Het is wenselijk dat de priesters die belast zijn met het leiden van een gemeenschap, ruime tijd besteden aan de gemeenschappelijke verering - bijvoorbeeld iedere donderdag, de gebedsdagen voor roeping en - en voor het heilig sacrament van het altaar, ook buiten de heilige mis, aandacht en eer voorbehouden die iedere andere rite en ieder ander gebaar te boven gaan. “Het geloof en de liefde voor de eucharistie kunnen niet toelaten dat de in het tabernakel aanwezige Christus eenzaam blijft”.³⁰⁰ Aangespoord door het voorbeeld van geloof van hun herders, zullen de gelovigen gedurende

298. Benedictus XVI, Postsynodale apost. exhort. *Sacramentum caritatis* (22 februari 2007), 38: *l.c.*, 136.

299. Vgl. C.I.C., can. 929; *Institutio Generalis Missalis Romani* (2002), 61; 298; Congregatie voor de Goddelijke Eredienst en de Regeling van de Sacramenten, Instructie *Liturgiae instaurationes* 5 september 1970), 8: AAS 62 (1970), 701; instructie *Redemptionis Sacramentum* (25 maart 2004), 121-128; *l.c.*, 583-585.

300. Johannes Paulus II, *Udienza generale* (9 augustus 1993), 6; *Insegnamenti XVI/1* (1993), 1459-1461; vgl. postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 48; *Caatechismus van de Katholieke Kerk*, 1418; Johannes Paulus II, Encycl. *Ecclesia in Eucharistia* (17 april 2003), 25: *l.c.*, 449-450; Congregatie voor de Goddelijke Eredienst en de Regeling van de Sacramenten, Instructie *Redemptionis Sacramentum* (25 maart 2004), 134: *l.c.*, 587; Benedictus XVI, Postsynodale apost. exhort. *Sacramentum caritatis* (22 februari 2007), 67-68: *l.c.*, 156-157.

de week gelegenheden zoeken om zich naar de kerk te begeven om onze Heer, aanwezig in het tabernakel, te aanbidden.

Een bevoorrecht ogenblik van eucharistische aanbidding kan de viering van het getijdengebed zijn, dat gedurende de dag een verlenging is van het offer van lof en dank dat in de heilige mis zijn middelpunt en sacramentele bron heeft. Het getijdengebed, waarin de priester, verenigd met Christus, de stem van de Kerk is voor de hele wereld, zal ook in gemeenschap zo worden gevierd “dat het vertolker en vervoermiddel is van de universele stem die Gods heerlijkheid zingt en het heil van de mens vraagt”.³⁰¹

Een voorbeeldige plechtigheid zal door de kapittels van kanunniken aan deze viering worden voorbehouden.

Men zal altijd moeten trachten dat de gemeenschappelijke of individuele viering met liefde en verlangen naar eerherstel wordt uitgevoerd zonder te vervallen in een puur “moeten”, dat dan mechanisch moet worden gerealiseerd als een eenvoudig en gehaast lezen zonder de noodzakelijke aandacht voor de betekenis van de tekst.

De misintenties

69. “De eucharistie is een offer, omdat zij het kruisoffer *tegenwoordig stelt*, omdat zij er de *gedachtenis* van is en er de vruchten van *toepast*”.³⁰² Iedere eucharistieviering actualiseert het ene, volmaakte en definitieve offer van Christus, die eens en voor altijd de wereld heeft gered aan het kruis. De eucharistie wordt vóór alles gevierd ter verheerlijking van God en als dankzegging voor de redding van de mensheid. Volgens een zeer oude traditie vragen de gelovigen aan de priester de heilige mis te vieren, opdat “zij ook wordt opgedragen als eerherstel voor de zonden van de levenden en de doden, en om van God geestelijke en tijdelijke gunsten te verkrijgen”.³⁰³ “De priesters wordt dringend aanbevolen de mis te celebreren voor de intenties van de gelovigen”.³⁰⁴

301. Johannes Paulus II, *Udienza generale* (Algemene audiëntie) (2 juni 1993), 5: *l.c.*, 1390-1391; vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Const.. *Sacrosanctum Concilium*, 99-100.

302. *Catechismus van de Katholieke Kerk*, 1366.

303. *Ibid.*, 1414; vgl. *C.I.C.*, can. 901.

304. *C.I.C.*, can. 945, § 2.

Om op hun manier deel te nemen aan het offer van de Heer verenigen de gelovigen niet alleen met de gave van zichzelf, maar ook met een gedeelte van hetgeen zij bezitten, een, gewoonlijk geldelijke, offergave met de intentie waarvoor zij wensen dat de mis wordt bestemd. Het betreft op geen enkele wijze een *vergoeding*, daar het eucharistisch offer absoluut kosteloos is. “Laten de gelovigen, daartoe aangezet door hun religieus en kerkelijk gevoel, voor een actieve deelname aan de eucharistieviering een persoonlijke bijdrage willen toevoegen en zo voorzien in de noden van de Kerk en vooral aan de ondersteuning van haar dienaren”.³⁰⁵ De offergave voor het vieren van heilige missen kan worden beschouwd als “een uitstekende vorm” van een misstipendium.³⁰⁶

Dit gebruik wordt “niet alleen goedgekeurd, maar ook aangemoedigd door de Kerk, die het beschouwt als een soort teken van eenheid van de gedoopte met Christus, alsook van de gelovige met de priester, die nu juist ten gunste van hem zijn ambt uitoefent”.³⁰⁷ De priesters moeten derhalve het aanmoedigen met een gepaste catechese en de gelovigen de geestelijke betekenis en de vruchtbaarheid ervan uitleggen. Zelf zullen zij ervoor zorgen de eucharistie te vieren in het levende bewustzijn dat zij in Christus en met Christus voorsprekers zijn ten overstaan van God, niet alleen om in het algemeen het offer van het kruis op te dragen voor het heil van de mensheid, maar ook om aan de goddelijke welwillendheid de aan hem toevertrouwde intentie voor te leggen. Voor hen is het een uitstekende manier om actief deel te nemen aan de viering van de gedachtenis van de Heer,

De priesters moeten ook ervan overtuigd zijn dat “iedere ook maar geringste schijn van winstbejag of simonie aanstoot zou verwekken, daar deze zaak het hoogverheven sacrament raakt”.³⁰⁸ Daarom heeft de Kerk in deze precieze regels uitgevaardigd³⁰⁹ en straft met een juiste straf “wie op onwettige wijze winst maakt uit een misstipendium”.³¹⁰ Iedere priester die de verplichting aanvaardt om een heilige mis te vieren voor de

305. Paulus VI, Motu proprio *Firma in Traditione* (13 juni 1974): AAS 66 (1974), 308.

306. Congregatie voor de Clerus, Decreet *Mos iugiter* (22 februari 1991), art. 7: AAS 83 (1991), 446.

307. Paulus VI, Motu proprio *Firma in Traditione* (13 juni 1974): *l.c.*, 308.

308. Congregatie voor de Clerus, Decreet *Mos iugiter* (22 februari 1991): *l.c.*, 443-446.

309. Vgl. *C.I.C.*, cann. 945-958.

310. *Ibid.*, can. 1385.

intenties van degene die een stipendium aanbiedt, dient hieraan te voldoen uit plicht van gerechtigheid en daarbij evenveel missen op te dragen als er intenties zijn.³¹¹

Het is de priester niet geoorloofd een bedrag te vragen dat hoger is dan het bedrag dat per decreet door het wettige gezag is vastgesteld of, indien dit niet mocht bestaan, overeenkomt met de in het bisdom van kracht zijnde gewoonte. Het is hem echter wel toegestaan een spontaan aangeboden stipendium te aanvaarden dat hoger is dan het vastgestelde, en ook een dat lager is.³¹²

“Iedere priester moet nauwkeurig de Missen aantekenen die hij aanvaard heeft om te celebreren en die waaraan hij reeds voldaan heeft”.³¹³ De pastoor moet, evenals de rector van een kerk, deze optekenen in een bijzonder register.³¹⁴

Men kan alleen maar stipendia aanvaarden voor missen waaraan hij binnen het jaar kan voldoen.³¹⁵ “De priesters die in groten getale misstipendia ontvangen voor bijzondere intenties [...] moeten in plaats van deze af te wijzen – zo stellen zij immers de godvruchtige wil van degenen die het stipendium aanbieden, teleur en weerhouden hen van een goed voorneemen – ze aan andere priesters overdragen (vgl. *C.I.C.*, can. 955) of aan de eigen ordinaris (vgl. *C.I.C.* can. 956)”.³¹⁶

“In geval dat degenen die het stipendium aanbieden, tevoren en uitdrukkelijk verwittigd, er vrijelijk in toestemmen dat van hun stipendia samen met andere één stipendium wordt gemaakt, dan kan men daaraan voldoen met één heilige mis, die dan wordt gevierd voor één “collectieve” intentie. In dit geval is het noodzakelijk dat publiek dag, plaats en tijd dat de mis zal worden gevierd, wordt aangegeven, niet meer dan twee maal per week”.³¹⁷ Mocht deze uitzondering op de van kracht zijnde canonieke wet zich buitensporig verspreiden, dan zou dit een laakbaar misbruik zijn.³¹⁸

311. Vgl. *ibid.*, cann. 948-949; 199, 50.

312. Vgl. *C.I.C.*, can. 952.

313. *Ibid.*, can. 955, 4.

314. Vgl. *ibid.*, can. 958, § 1.

315. Vgl. *ibid.*, can. 953.

316. Congregatie voor de Clerus, Decreet *Mos iugiter* (22 februari 1991), art. 5, § 1: *l.c.*, 443-446.

317. *Ibid.*, art. 2, §§ 1-2, 443-446.

318. Vgl. *ibid.*, art. 2, § 3, 443-446.

Als de priester meerdere malen per dag celebreert, behoudt hij het stipendium van één mis voor zichzelf en stort de andere voor de door de ordinarius voorgeschreven doeleinden.³¹⁹

Iedere pastoor “is gehouden aan de verplichting om elke zondag en elke in zijn bisdom verplichte feestdag een Mis tot intentie van het hem toevertrouwde volk op te dragen”.³²⁰

2.7. HET BOETESACRAMENT

De bedienaar van de verzoening

70. De Heilige Geest voor de vergeving van de zonden is een gave van de Verrezene aan de apostelen: “Ontvangt de Heilige Geest. Aan wie ge de zonden vergeeft, zijn ze vergeven, en aan wie ge ze niet vergeeft, zijn ze niet vergeven” (Joh. 20, 22). Christus heeft het sacramentele werk van de verzoening van de mens met God uitsluitend toevertrouwd aan zijn apostelen en aan hen die hen in dezelfde zending opvolgen. De priesters zijn dan ook overeenkomstig de wil van Christus de enige bedienaars van het sacrament van de verzoening.³²¹ Evenals Christus zijn zij uitgenodigd om de zondaars op te roepen tot bekering en hen terug te brengen naar de Vader door het oordeel van de barmhartigheid.

De sacramentele verzoening herstelt de vriendschap met God de Vader en met alle kinderen in zijn familie, die de Kerk is, die daarom jonger wordt en in al haar dimensies wordt gesticht: universeel, diocesaan, parochieel.³²²

Ondanks de droevige constatering van het verlies van het gevoel voor de zonde, dat op grote schaal aanwezig is in de culturen van onze tijd, moet de priester met vreugde en toewijding de dienst van de vorming van de gewetens, van de vergeving en van de vrede in praktijk brengen.

319. Vgl. *C.I.C.*, can. 951,

320. *Ibid.*, can. 534, § 1.

321. Vgl. Oecum. Concilie van Trente, zitting VI, *De Iustificazione*, c. 14; zitting XIV, *De Paenitentia*, c. 1, 2, 5-7, can. 10; zitting XXIII, *De Ordine*, c. 1: Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 2; 5; *C.I.C.*, can. 965.

322. Vgl. *Catechismus van de Katholieke Kerk*, 1443-1445.

Daarom is het noodzakelijk dat hij zich in zekere zin weet te identificeren met dit sacrament en, de houding van Christus aannemend, zich als een barmhartige Samaritaan met mededogen weet te buigen over de gewonde mensheid en daarbij het christelijk nieuwe van de geneeskrachtige dimensie van de boetedoening, die uitzicht geeft op genezing en vergeving, laat doorschijnen.³²³

De toewijding aan het dienstwerk van de verzoening

71. Zowel op grond van zijn ambt,³²⁴ als ook op grond van de sacramentele wijding zal de priester, ook per dag, vaste uren en energie moeten wijden aan het horen van de biecht van christengelovigen,³²⁵ die, zoals de ervaring laat zien, graag dit sacrament daar gaan ontvangen waar zij weten en zien dat er priesters beschikbaar zijn. Bovendien dient men de mogelijkheid niet te verwaarlozen om het voor de individuele gelovigen gemakkelijker te maken ook gedurende de viering van de heilige mis hun toevlucht te nemen tot het sacrament van boete en verzoening.³²⁶ Dat geldt overal, maar vooral voor de kathedrale kerken, voor de kerken van de drukst bezochte gebieden, de geestelijke centra en de heiligdommen waar een broederlijke en verantwoorde samenwerking mogelijk is met de priesterreligieuzen en de oudere priesters.³²⁷

Wij mogen niet vergeten dat “de trouwe en edelmoedige beschikbaarheid

323. Vgl. C.I.C., cann. 966, § 1; 978, § 1; 981; Johannes Paulus II, *Discorso alla Penitenzieria Apostolica* (Toespraak tot de Apostolische Penitentiarie) (27 maart 1993): *Insegnamenti XVI/1* (1993), 761-766.

324. Vgl. C.I.C., can. 986.

325. Vgl. Johannes Paulus II, Apost. brief in de vorm van een Motu proprio *Misericordia Dei* (7 april 2002), 1-2: *l.c.*, 455.

326. “De plaatselijke ordinarissen moeten, evenals de pastoors en de rectoren van kerken en heiligdommen periodiek controleren of er werkelijk de grootst mogelijke gelegenheid bestaat voor de biecht van de gelovigen. In het bijzonder wordt de zichtbare aanwezigheid van biechtvaders aanbevolen op de plaatsen van de eredienst gedurende de voorziene tijden, de aanpassing van deze tijden aan de werkelijke situatie van de boetelingen en de bijzondere beschikbaarheid om de biecht af te nemen vóór de missen en, om aan de behoefte van de gelovigen tegemoet te komen, ook gedurende de viering van de heilige missen, als andere priesters beschikbaar zijn”: Johannes Paulus II, Apost. brief *Misericordia Dei* (7 april 2002), 2: *l.c.*; 455.

327. Vgl. Congregatie voor de Clerus, *Lettera circolare ai Rettori dei Santuari* (Circulaire aan de rectoren van heiligdommen)(15 augustus 2011): “L'Osservatore Romano”, 12 augustus 2011, 7.

van de priesters voor het biechtthoren naar het voorbeeld van de grote heiligen uit de geschiedenis, van de heilige Jean Marie Vianney tot de heilige Johannes Bosco, van de heilige Josemaría Escrivá tot de heilige Pius van Pietralcino, van de heilige Giuseppe Cafasso tot de heilige Leopold Mandic, ons allen erop wijst hoe de biechtstoel een werkelijke ‘plaats’ van heiliging kan zijn”.³²⁸

Iedere priester zal zich houden aan de kerkelijke norm die de waarde van de persoonlijke biecht, de volledige bekentenis van de zonden in een direct gesprek met de biechtvader, verdedigt en bevordert.³²⁹ “De persoonlijke en volledige belijdenis en de absolutie zijn de enige gewone wijze waarop de gelovige die zich van zware zonde bewust is, met God en de Kerk wordt verzoend” en daarom “zijn allen die krachtens hun ambt met de zielzorg zijn belast, gehouden aan de verplichting erin te voorzien dat de biecht van de aan hen toevertrouwde gelovigen wordt gehoord”.³³⁰ Sacramentele absoluties die collectief worden gegeven, zonder dat de vastgestelde normen in acht worden genomen, zijn zonder meer te beschouwen als een ernstig misbruik.³³¹

De normen betreffende de biechtstoel worden door de bisschoppenconferentie vastgesteld; “daarbij moet echter verzekerd zijn dat op een open en toegankelijke plaats steeds biechtstoelen voorhanden zijn, voorzien van een vast vlechtwerk tussen de boeteling en de biechtvader, zodat de gelovigen die dit wensen, hiervan vrij gebruik kunnen maken”.³³² De

328. Benedictus XVI, *Discorso ai partecipanti al Corso promosso dalla Penitenzieria Apostolica* (Toespraak tot de deelnemers aan de cursus, georganiseerd door de Apostolische Penitentiërie) (25 maart 2011): “L'Osservatore Romano”, 26 maart 2011, 7.

329. Vgl. C.I.C., can. 960: Johannes Paulus II, Encycl. *Redemptor hominis*. 20: AAS 64 (1979), 257-324; Past. brief *Misericordia Dei* (7 april 2002), 3: l.c., 456.

330. Johannes Paulus II, Apost. brief *Misericordia Dei* (7 april 2002), 1: l.c., 455.

331. Het gebruik van de gemeenschappelijke belijdenis en absolutie is alleen voorbehouden aan bijzondere gevallen en op de vereiste voorwaarden, de geldende richtlijnen in aanmerking genomen: vgl. C.I.C., cann. 961-963; Paulus VI, Toespraak (20 maart 1978): AAS 70 (1978), 328-332; Johannes Paulus II, Toespraak (30 januari 1981): AAS 73 (1981), 201-204; Postsynodale apost. exhort. *Reconciliatio et paenitentia* (2 december 1984), 33: AAS 77 (1985), 270; Apost. brief *Misericordia Dei* (7 april 2002), 4-5: l.c., 457.

332. C.I.C., can. 964, § 2. Bovendien kan de bedienaar van het sacrament om een goede reden en uitgesloten een geval van nood gewettigd besluiten, ook als de boeteling eventueel anders vraagt, dat de sacramentele biecht wordt ontvangen in een biechtstoel die van een vast vlechtwerk is voorzien (vgl. Pauselijke Raad voor Wetsteksten, *Responsio ad propositum dubium: de loco excipiendi sacramentales confessiones*: AAS [1978], 711).

biechtvader zal de gelegenheid hebben om het geweten van de boeteling te verlichten met een woord dat, hoe kort ook, past bij zijn concrete situatie om zo een vernieuwde persoonlijke oriëntatie op bekering te begunstigen en ook door het opleggen van een gepaste genoegdoening diepgaand invloed uit te oefenen op zijn geestelijke weg.³³³ Zo zal de biecht ook als een ogenblik van geestelijke leiding kunnen worden beleefd.

In ieder geval zal de priester de viering van de verzoening op sacramenteel niveau weten te houden door het verdriet om de zonden, het vertrouwen in de genade enz. te stimuleren en door tegelijkertijd het gevaar te overwinnen haar te beperken tot een louter psychologische of eenvoudigweg formalistische activiteit.

Dit wordt onder andere zichtbaar in het trouw beleven van de geldende leer, ook waar dit de plaats voor het horen van de biecht betreft, die niet “buiten de biechtstoel, tenzij om een goede reden” mag worden gehoord.³³⁴

De noodzaak om te biechten

72. Evenals iedere gelovige heeft de priester het nodig om de eigen zonden en zwakheden te biechten. Hij is de eerste die moet weten dat het regelmatig ontvangen van dit sacrament hem sterkt in het geloof en de liefde jegens God en de broeders en zusters.

Om het beste in staat te zijn de schoonheid van de boetedoening doeltreffend te tonen is het essentieel dat de bedienaar van het sacrament een persoonlijk getuigenis geeft door de andere gelovigen voor te gaan in het ervaren van de vergeving. Dat is ook de eerste voorwaarde voor een pastorale herwaardering van het sacrament van de verzoening: in de geregelde biecht leert de priester de anderen begrijpen en naar het voorbeeld van de heiligen wordt hij ertoe aangezet “het weer in het middelpunt van

333. Vgl. C.I.C., cann. 978, § 1: 981.

334. *Ibid.*, can. 964; vgl. Johannes Paulus II, Apost. brief *Misericordia Dei* (7 april 2002), 9: *I.c.*, 459.

de [...] pastorale zorg te stellen”.³³⁵ In deze zin is het een goede zaak dat de gelovigen weten en zien dat ook hun priesters regelmatig biechten.³³⁶ “Heel het priesterlijk bestaan lijdt onherroepelijk schade, als het daaraan door nalatigheid of om een andere reden komt te ontbreken aan een regelmatige toevlucht tot het boetesacrament, geïnspireerd door een authentiek geloof en een authentieke devotie. In een priester die niet meer of slecht zou biechten, zouden zijn priester zijn, zijn handelen als priester hiervan zeer snel de gevolgen ondervinden en ook de gemeenschap waarvan hij de herder is, zou dit voelen.”³³⁷

De geestelijke leiding voor zichzelf en voor anderen

73. Parallel aan het sacrament van de verzoening zal de priester niet nalaten het dienstwerk van de *geestelijke leiding* uit te oefenen.³³⁸ De herontdekking en de verspreiding van deze praktijk is ook op andere ogenblikken dan het toedienen van het sacrament van de boetedoening een grote weldaad voor de Kerk in de huidige tijd.³³⁹ De edelmoedige en actieve houding van de priesters in het in praktijk brengen hiervan vormt ook een belangrijke gelegenheid om roepingen tot het priesterschap en de verschillende vormen van gewijd leven te ontdekken en te ondersteunen.

335. Benedictus XVI, *Lettera per l'indizione dell'anno sacerdotale in occasione del 150o anniversario del "Dies Natalis" di Giovanni Maria Vianney*, (*Lettera per l'indizione dell'anno sacerdotale in occasione del 150o anniversario del "Dies natalis" di Giovanni Maria Vianney* (16 juni 2009): AAS 101 (2009), 569-579 (*Brief van Paus Zijne Heiligheid Benedictus XVI aan het begin van het jaar van de priesters naar aanleiding van de 150ste "Dies Natalis" van de heilige pastoor van Ars*) 16 juni 2009 (Brief : l.c., 569-579).

336. Vgl. C.I.C., can. 276, § 2, 5o; Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 18.

337. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Reconciliatio et paenitentia* (2 december 1984), 31: l.c., 257-266; Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 26.

338. Vgl. Benedictus XVI, *Messaggio al Card. James Francis Stafford, Penitenziere Maggiore, e ai partecipanti alla XX edizione del Corso per il Foro interno, promosso dalla Penitenziaria Apostolica* (Boodschap aan hoofdpenitentiaris kard. James Francis Stafford en aan de deelnemers aan de 20e editie van de cursus voor het forum internum, georganiseerd door de Apostolische Penitentiarie) (12 maart 2009); l.c., 374-377; Congregatie voor de Clerus, *Il sacerdote ministro della Misericordia Divina. Sussidio per Confessori e Direttori Spirituali* (De priester als bedienaar van de goddelijke barmhartigheid. Hulp voor biechtvaders en spirituaals) (9 maart 2011), 64-134: l.c., 28-53.

339. Vgl. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Reconciliatio et paenitentia* (2 december 1984), 32: l.c., 257-266.

Om bij te dragen tot een verbetering van hun spiritualiteit is het noodzakelijk dat de priesters zelf de geestelijke leiding in praktijk brengen, omdat “met behulp van de geestelijke begeleiding of raad [...] het gemakkelijker is het handelen van de Heilige Geest in het leven van ieder te onderscheiden”.³⁴⁰ Door de vorming van hun ziel in de handen te leggen van een wijze medebroeder - instrument van de Heilige Geest - zullen zij vanaf de eerste stappen in het ambt het bewustzijn doen rijpen van het belang dat zij niet alleen zijn op de wegen van het geestelijk leven en de pastorale inzet. Bij het gebruik maken van dit doeltreffende, in de Kerk zo beproefde middel van vorming zullen de priesters de volledige vrijheid hebben in de keuze van de persoon die hen kan begeleiden.

2.8 HET GETIJDENGEBED

74. Een fundamentele wijze voor de priester om voor de Heer te staan is het getijdengebed: daarin bidden wij als mensen die behoefte hebben aan de dialoog met God, waarbij wij een stem geven aan al degenen die misschien niet kunnen of willen bidden of de tijd daarvoor niet vinden, of hen vervangen.

Het Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie brengt in herinnering dat de gelovigen “die dit gebed verrichten enerzijds een taak van de Kerk vervullen en anderzijds delen in de hoogste eer die aan de bruid van Christus toekomt; want bij de vervulling van hun taak om God te loven staan zij voor de troon van God in naam van onze moeder de Kerk”.³⁴¹ Dit gebed is “de stem van de bruid zelf die zich tot haar Bruidegom richt, ja zelfs het gebed van Christus samen met zijn lichaam tot de Vader”.³⁴² In deze zin verlegt en actualiseert de priester het gebed van Christus de Hogepriester.

340. Congregatie voor de Clerus, *Il sacerdote ministro della Misericordia Divina. Sussidio per Confessori e Direttori Spirituali* (De priester als bedienaar van de goddelijke barmhartigheid. Hulp voor biechtvaders en spirituaals)(9 maart 2011), 98: *l.c.*, 39; vgl. *ibid.*, 110-111: *l.c.*, 42-43.

341. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 85.

342. *Ibid.*, 84.

75. De dagelijkse plicht om het brevier (het getijdengebed) te bidden is ook een van de plechtige verplichtingen die men publiek bij de diakenwijding op zich heeft genomen en die men zonder een ernstige reden niet mag verwaarlozen. Het is een verplichting van liefde, waaraan in iedere omstandigheid, de vakantietijd inclusief, zorg moet worden besteed. De priester heeft de plicht “het getijdengebed iedere dag in zijn geheel te voltrekken”,³⁴³ dat wil zeggen de lauden en de vespers, evenals ook het officie van de lezingen, minstens één van de delen van het middaggebed en de completen.

76. Opdat de priesters de betekenis van het getijdengebed kunnen verdiepen, “is het vereist dat men het gebed van het hart in overeenstemming brengt met de stem, maar ook “dat men zich een rijkere kennis van de liturgie en van de Bijbel eigen maakt, vooral van de psalmen”.³⁴⁴ Zo is het noodzakelijk het goddelijk Woord te verinnerlijken, te letten op wat de Heer “mij” zegt met dit Woord, vervolgens te luisteren naar het commentaar van de kerkvaders of ook van het Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, het leven der heiligen en ook de toespraken van de pausen uit te diepen in de tweede lezing van het getijdengebed en met de grote aanroeping te bidden die de psalmen zijn en waarmee wij in het gebed van de Kerk zijn opgenomen. “In de mate waarin wij deze structuur hebben verinnerlijkt, deze structuur hebben begrepen, de woorden van de liturgie ons eigen hebben gemaakt, kunnen wij in deze innerlijke eenstemmigheid binnentreden en zo niet alleen met God spreken als individuele personen, maar ook binnentreden in het “ons” van de Kerk die bidt. En zo ook ons “ik” veranderen door binnen te treden in het “ons” van de Kerk en daarbij dit “ik” verrijken, verruimen, samen met de Kerk met de woorden van de Kerk bidden en werkelijk in gesprek met God zijn”.³⁴⁵ Meer dan om het bidden van het brevier gaat het er hier om een houding te begunstigen van

343. Benedictus XVI, Postsynodale apost. exhort. *Verbum Domini* (30 september 2010), 62: l.c., 740-741; vgl. *Institutio Generalis Liturgiae Horarum*, 29; C.I.C., cann. 276, § 3; 1174, § 1.

344. *Catechismus van de Katholieke Kerk*, 1176, daarbij het Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 90 citerend.

345. Benedictus XVI, *Incontro con i sacerdoti della Diocesi di Albano* (Ontmoeting met de priesters van het bisdom Albano), Castel Gandolfo (31 augustus 2006) : *Insegnamenti* II/2 (2006), 163-179.

luisteren, ook om “ervaring met de stilte”³⁴⁶ op te doen. Het Woord kan immers alleen in de stilte worden uitgesproken en gehoord. Maar tegelijkertijd weet de priester dat onze tijd inkeer niet begunstigt.

Zeer vaak heeft men de indruk dat er bijna angst is om zich, ook al was het maar een ogenblik, los te maken van de instrumenten van de massacommunicatie.³⁴⁷ Daarom moet de priester opnieuw de zin ontdekken van de inkeer en de innerlijke rust “om in het hart de volledige weerklank te ontvangen van de stem van de Heilige Geest en om het persoonlijk gebed nauwer te verenigen met de Woord van God en de publieke stem van de Kerk”;³⁴⁸ hij moet de eigen natuur van voorspreker steeds meer verinnerlijken.³⁴⁹ Met de eucharistie, waarvoor hij is “gewijd”, wordt de priester de geschikte voorspreker om met God met een grote eenvoud van hart (*simpliciter*) te spreken over de problemen van zijn mensenbroeders en -zusters. Paus Johannes Paulus II herinnerde hieraan in zijn toespraak ter gelegenheid van de 30e verjaardag van *Presbyterorum Ordinis*: “De priesterlijke identiteit is een kwestie van trouw aan Christus en het Volk van God, waarnaar wij zijn gezonden. Het priesterlijk geweten beperkt zich niet tot iets persoonlijks. Het is een werkelijkheid die voortdurend wordt onderzocht en gevoeld door de mensen, omdat de priester onder de mensen wordt “genomen” en aangesteld om in hun relaties met God te bemiddelen. [...] Aangezien de priester een middelaar is tussen God en de mensen, wenden talrijke mensen zich tot hem en vragen hem om zijn gebed. Het gebed “schept” in zekere zin iedere priester, vooral als herder. Tegelijkertijd “schept” de priester “zichzelf” dankzij het gebed. Ik denk aan het schitterende gebed in het brevier, het *Officium Divinum*, waarin heel de Kerk bij monde van haar bedienaren bidt met Christus”.³⁵⁰

346. Johannes Paulus II, Apost. brief *Spiritus et Sponsa*, 13: AAS 96 (2004), 425.

347. Vgl. Benedictus XVI, Postsynodale apost. exhort. *Verbum Domini*, 66: l.c., 743-744.

348. *Institutio Generalis Liturgiae Horarum*, 202.

349. Vgl. *Catechismus van de Katholieke Kerk*, 2634-2636.

350. Johannes Paulus II, *Discorso ai partecipanti al Simposio Internazionale in occasione del XXX anniversario della promulgazione del Decreto conciliare Presbyterorum Ordinis* (Toespraak tot de deelnemers aan het internationaal congres ter gelegenheid van de 30ste verjaardag van het promulgeren van het conciliaire Decreet *Presbyterorum Ordinis*), 27 oktober 1995, nr. 5.

2.9 LEIDSMAN VAN DE GEMEENSCHAP

Priester voor de gemeenschap

77. De priester is geroepen zich behalve met de aspecten die wij tot hiertoe hebben onderzocht, te meten met de typische eisen van een ander aspect van zijn ambt. Het betreft de zorg voor het leven van de gemeenschap die hem is toevertrouwd, en deze komt vooral tot uitdrukking in het getuigenis van de liefde.

Als herder van de gemeenschap - naar het beeld van Christus, de Goede Herder, die zijn hele leven geeft voor de Kerk -, bestaat en leeft de priester voor haar; voor haar bidt, studeert, werkt hij en offert hij zich op: voor haar is hij bereid zijn leven te geven, hij heeft haar lief zoals Christus, hij geeft al zijn liefde en achting aan haar,³⁵¹ hij zet er zich met al zijn krachten en zonder tijdslimiet voor in om haar naar het beeld van de Kerk-Bruid van Christus mooier en het welbehagen van de Vader en de liefde van de Heilige Geest steeds meer waardig te maken.

Deze huwelijksdimensie van het leven van de priester als herder zal ervoor zorgen dat hij zijn gemeenschap zal leiden door met toewijding allen en ieder van haar leden te dienen, hun gewetens te verlichten met het licht van de geopenbaarde waarheid, door op gezagvolle wijze de evangelische authenticiteit van het christelijke leven te bewaken, door fouten te verbeteren, door te vergeven, door de wonden te genezen, door verdriet te troosten en de broederschap te bevorderen.³⁵²

Behalve dat dit geheel van verschillende soorten van aandacht borg zal staan voor een steeds doorzichtiger en doeltreffendere liefde, zal het ook de diepe eenheid laten zien die tot stand moet komen tussen de priester en zijn gemeenschap, als verlenging en verwezenlijking van de gemeenschap met God, met Christus en de Kerk.³⁵³ In navolging van Christus is de

351. Vgl. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 22-23; vgl. Apost. brief *Mulieris dignitatem* (15 augustus 1988), 26: AAS 80 (1988), 1715-1716.

352. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 6; C.I.C., can. 529, § 1.

353. De heilige Johannes Chrysostomus, *De sacerdotio*, III, 6: PG 48, 643-644: "De geestelijke geboorte van de zielen is het voorrecht van de priesters: zij doen ze geboren worden tot het leven van de genade door middel van het doopsel; door middel van hen

priester niet geroepen om gediend te worden, maar om te dienen (vgl. Mat. 10, 28). Hij moet voortdurend worden gewaarschuwd tegen de verleiding met het oog op persoonlijk gewin misbruik te maken van het grote respect en de eerbied die de gelovigen voor het priesterschap en de Kerk tonen.

“Sentire cum Ecclesia”

78. Om een goede leidsman van zijn volk te zijn zal de priester ook erop letten de tekenen van de tijd te kennen: van die welke de universele Kerk en haar gang in de geschiedenis van de mensen betreffen, tot die welke dichter bij de concrete situatie van de gemeenschap afzonderlijk staan.

Deze onderscheiding vraagt om een voortdurende en juiste bijscholing in de studie van de gewijde wetenschappen wat de verschillende theologische en pastorale problemen betreft, evenals om een wijs reflecteren over de maatschappelijke, culturele en wetenschappelijke problemen die onze tijd kenmerken.

In de uitoefening van hun ambt zullen de priesters dit vereiste weten te vertalen in een voortdurende en oprechte houding van *sentire cum Ecclesia*, zodat zij steeds zullen werken in verbondenheid met de paus, de bisschoppen, de andere medebroeders in het priesterschap, de diakens, de andere, door het belijden van de evangelische raden gewijde gelovigen, en alle gelovigen.

De priesters dienen een vurige liefde te tonen voor de Kerk, die de moeder is van ons christelijk bestaan, en de vreugde van het tot de Kerk behoren te beleven als een kostbaar getuigenis voor het hele Volk van God.

Bovendien zullen zij niet nalaten overeenkomstig de gewettigde vormen en rekening houdend met de capaciteiten van ieder de medewerking te vragen van gewijde leken en leken gelovigen bij het uitoefenen van hun werkzaamheid.

bekleden wij ons met Christus, worden wij samen met de Zoon van God begraven en worden wij leden van dat gelukzalige lichaam (vgl. Rom. 6, 1; Gal. 3, 27). Daarom moeten wij hen niet alleen meer respecteren dan vorsten en koningen, maar hen meer eren dan onze ouders. Dezen hebben ons immers voortgebracht uit het bloed en de wil van het vlees (vgl. Joh. 1, 13); zij daarentegen doen ons geboren worden als kinderen van God; zij zijn de instrumenten van onze wedergeboorte, van onze vrijheid en onze aanname in de orde van de genade”.

2.10 HET PRIESTERCELIBAAT

De vaste wil van de Kerk

79. Overtuigd van de diepe theologische en pastorale beweegredenen die aan het verband tussen celibaat en priesterschap ten grondslag liggen, en verlicht door het getuigenis dat ook vandaag nog de geestelijke en evangelische waarde ervan in zoveel priesterlevens bevestigd, heeft Kerk op het Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie en daarna in de leer van de pausen herhaaldelijk “de vaste wil” opnieuw bevestigd “om de wet te handhaven die het vrij gekozen en blijvende celibaat eist van de kandidaten voor de priesterwijding in de Latijnse ritus”.³⁵⁴

Het celibaat is immers een vreugdevolle gave die de Kerk heeft ontvangen en wil behoeden, ervan overtuigd dat het een goed voor haarzelf en de wereld is.

De theologisch-spirituele beweegredenen van het celibaat

80. Evenals ieder evangelische waarde moet ook het celibaat worden beleefd als een gave van de goddelijke barmhartigheid, iets nieuws dat bevrijdt, een bijzonder getuigenis van radicaliteit in het volgen van Christus en een teken van de eschatologische werkelijkheid: “het celibaat is een vooruitlopen op, mogelijk gemaakt door de genade van de Heer, die ons naar zich “toetrekt”, naar de wereld van de verrijzenis; Hij nodigt ons steeds opnieuw uit boven onszelf, boven dit heden uit te stijgen naar het ware heden van de toekomst, die vandaag tegenwoordigheid wordt”.³⁵⁵

“Niet iedereen kan dit begrijpen, maar alleen zij aan wie het gegeven is. Er zijn onhuwbaren die zo uit de moederschoot zijn voortgekomen; en er zijn onhuwbaren die door de mensen zo gemaakt zijn; maar ook zijn er onhuwbaren die zichzelf onhuwbaar hebben gemaakt omwille van het Rijk

354. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 29; vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 16; Paulus VI, Encycl. *Sacerdotalis caelibatus* (24 juni 1967): AAS, 14: l.c., 662; C.I.C., can. 277, § 1.

355. Benedictus XVI, *Veglia in occasione della Conclusione dell'Anno sacerdotale* (Vigilie ter gelegenheid van de afsluiting van het Jaar van de priester)(10 juni 2010): l.c., 397-406.

der hemelen. Wie bij machte is dit te begrijpen, hij begrijpe het” (Mat. 19, 11-12).³⁵⁶ Het celibaat openbaart zich als een relatie in de liefde van iemand die “zijn vader en moeder verlaat en Jezus volgt, de Goede Herder, in een apostolische gemeenschap, ten dienste van het Volk Gods”.³⁵⁷

Om met liefde en edelmoedigheid de ontvangen gave te beleven is het bijzonder belangrijk dat de priester vanaf de vorming op het seminarie de theologische dimensie en de spirituele beweegredenen begrijpt van de kerkelijke leer over het celibaat.³⁵⁸ Dit vereist als gave en bijzonder charisma van God het in acht nemen van de volmaakte en voortdurende onthouding omwille van het Rijk der hemelen, opdat de gewijde bedienaren zich gemakkelijker met een onverdeeld hart kunnen aansluiten bij Christus en zich vrijer kunnen wijden aan de dienst aan God en de mensen:³⁵⁹ “door de mens in zijn geheel op een hoger plan te brengen draagt het celibaat daadwerkelijk bij aan zijn heiliging”.³⁶⁰ De kerkelijke leer laat eerder nog dan de wil van het subject, die door zijn beschikbaarheid wordt uitgedrukt, de wil van de Kerk zien en vindt haar uiteindelijke beweegredenen in de nauwe band die het celibaat heeft met de heilige wijding, die de priester gelijkvormig maakt met Jezus Christus, Hoofd en Bruidegom van de Kerk.³⁶¹

De Brief aan de Efeziërs brengt het priesterlijke offer van Christus (vgl. 5, 25) in nauw verband met de heiliging van de Kerk (vgl. 5, 26), die wordt bemind met huwelijks liefde. Sacramenteel ingevoegd in dit exclusieve priesterschap van liefde van Christus voor de Kerk, zijn trouwe Bruid, brengt de priester met zijn celibataire inzet deze liefde, die ook een bron van pastorale doeltreffendheid wordt, tot uitdrukking.

356. Vgl. Johannes Paulus II, Encycl. *Veritatis splendor* (6 augustus 1993), 22: l.c., 1150-1151.

357. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 29.

358. Vgl. *Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie*, Decr. *Optatam, totius*, 10; C.I.C., can. 247, § 1; Congregatie voor de Katholieke Opvoeding, *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* (19 maart 1985), 48; *Orientamenti educativi per la formazione al celibato sacerdotale* (Opvoedkundige richtlijnen voor de vorming tot het priestercelibaat) (11 april 1974), 16; *EV* (1974-1976), 200-201.

359. Vgl. *Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie*, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 16; Johannes Paulus II, *Lettera ai Sacerdoti per il Giovedì Santo 1979* (Brief aan de priesters ter gelegenheid van Witte Donderdag 1979) (8 april 1979), 8: l.c., 405-409; Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 29; C.I.C., can. 277, § 1.

360. Paulus VI, Encycl. *Sacerdotalis caelibatus* (24 juni 1967), 55: l.c., 678-679.

361. Vgl. *Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie*, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 16; Paulus VI, Encycl. *Sacerdotalis caelibatus* (24 juni 1967): l.c., 662.

Het celibaat is daarom geen invloed die van buiten af op het priesterambt wordt uitgeoefend, noch kan het eenvoudigweg beschouwd worden als een door wet opgelegde instelling, ook omdat wie het wijdings-sacrament ontvangt, zich in het volle bewustzijn en in volledige vrijheid ertoe verplicht,³⁶² na een voorbereiding van meerdere jaren, een diepgaande reflectie en voortdurend gebed. Nadat hij tot de vaste overtuiging is gekomen dat Christus hem deze *gave* schenkt voor het welzijn van de Kerk en de dienst aan de ander, aanvaardt hij deze voor heel zijn leven en bevestigt hij deze wil van hem in de belofte die hij reeds bij de ritus van de diakenwijding heeft gedaan.³⁶³

Om deze redenen bevestigt de kerkelijke wet enerzijds het charisma van het celibaat door te laten zien hoe dit in zeer nauw verband staat met het gewijde ambt in zijn dubbele dimensie van relatie met Christus en de Kerk; anderzijds beschermt zij de vrijheid van degene dit het op zich neemt.³⁶⁴ De priester, die op een nieuwe en uitmuntende wijze aan Christus is toegewijd,³⁶⁵ moet er zich dus goed van bewust zijn dat hij een gave van God heeft ontvangen die, bekrachtigd door een precieze juridische band, op haar beurt de morele verplichting van de naleving schept. Deze band, die vrijwillig wordt aanvaard, heeft eerder nog dan een juridisch, een theologaal en moreel karakter en is een teken van die huwelijks werkelijkheid die bij de sacramentele wijding wordt verwezenlijkt.

Door de gave van het celibaat verwerft de priester ook het geestelijke, maar werkelijke vaderschap dat een universele dimensie heeft en op bijzondere wijze wordt geconcretiseerd ten opzichte van de gemeenschap die hem is toevertrouwd.³⁶⁶ “Zij zijn kinderen van zijn geest, mensen door de Goede Herder toevertrouwd aan zijn zorg. Deze mensen zijn met velen, talrijker dan een eenvoudige menselijke familie kan omvatten. [...] Om

362. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 16: C.I.C., cann. 1036; 1037.

363. Vgl. *Pontificale Romanum, De ordinatione Episcopi, Presbyterorum et Diaconorum*, III, 228: *l.c.*, 134: Johannes Paulus II, *Lettera ai Sacerdoti per il Giovedì Santo 1979* (Brief aan de priesters ter gelegenheid van Witte Donderdag 1979) (8 april 1979), 9: *l.c.*, 409-411.

364. Vgl. Bisschoppensynode, Document over het ambtelijk priesterschap *Ultimis temporibus* (30 november 1971), II, I, 4: *l.c.*, 916-917.

365. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 16.

366. Vgl. *ibid.*

voor deze dienst, deze zorg en liefde beschikbaar te zijn moet het hart van de priester vrij zijn. Het celibaat is een teken van een vrijheid die er voor de dienst is. Krachtens dit teken is het hiërarchisch, ofwel “ambtelijk” priesterschap - volgens de traditie van onze Kerk - strikter “gericht” op het algemeen priesterschap van de gelovigen.³⁶⁷

Het voorbeeld van Jezus

81. Het celibaat is dus een gave van zichzelf “in” en “met” Christus aan zijn Kerk en is dus een uitdrukking van de dienst van de priester aan de Kerk “in” en “met” de Heer.³⁶⁸

Het voorbeeld is de Heer zelf, die tegen wat men als de heersende cultuur van zijn tijd kan beschouwen, in vrijheid ervoor heeft gekozen om ongehuwd te leven. Bij het volgen van Hem hebben zijn leerlingen “alles” achtergelaten om de hun toevertrouwde zending te vervullen (Luc. 18, 28-30).

Om deze reden heeft de Kerk vanaf de tijd van de apostelen de gave van de voortdurende onthouding van de clerici willen behouden en heeft zich erop gericht de kandidaten voor de heilige orde te kiezen onder de ongehuwden (vgl. 2 Tess. 2, 15; 1 Kor. 7, 5; 1 Tim. 3, 2.12; 5, 9; Tit. 1, 6.8).³⁶⁹

Het celibaat is een gave die men ontvangt van de goddelijke barmhartigheid,³⁷⁰ als een keuze in vrijheid en dankbaar aanvaarden van een bijzondere roeping van liefde voor God en de mensen. Het mag niet worden begrepen en beleefd als was het eenvoudigweg een bijkomend effect van het priesterschap.

367. Johannes Paulus II, *Lettera ai Sacerdoti per il Giovedì Santo* 1979 (8 april 1979) (Brief aan de priesters ter gelegenheid van Witte Donderdag 1979), 8: *Insegnamenti* 11/1 (1979), 841-862.

368. Vgl Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 29.

369. Voor de interpretatie van deze teksten vgl. Conc. van Elvira (305), cann. 27; 33: Bruns Herm, *Canones Apostolorum et Conciliorum saec. IV-VI* II, 5-6; Conc. van Neocaesarea (314), can. 1; *Pont. Commissio ad redigendum CIC Orientalis*, IX, 1/2, 74-82; Oecum. Conc. van Nicea I (325), can. 3; *Conc. Oecum. Decr.*, 6; Conc. van Carthago (390): *Concilia Africae a. 345-525*, CCL, 149, 13. 133vv; Synode van Rome (386): *Conc. Oecum. Decr.*, 58-63; Conc. van Trullo II (691), cann. 3. 6, 12, 13, 26, 30, 48; *Pont. Commissio ad redigendum CIC Orientalis*, IX, 1/1, 125-186; Siridius, decreta *Directa* (386): *PL* 13, 1131-1147; Innocentius I, Brief *Dominus inter* (405): Bruns cit. 274-277; de heilige Leo de Grote, Brief *aan Rusticus*: *PL* 54, 1191; Eusebius van Caesarea, *Demonstratio Evangelica*, 1, 9; *PG*, 22, 82; Epiphanius van Salamis, *Panarion*: *PG* 41, 868. 1024; *Expositio Fidei*: *PG*, 42 vv,

Moeilijkheden en tegenwerpingen

82. In het huidige culturele klimaat, dat vaak wordt bepaald door een mensbeeld zonder waarde en vooral niet in staat is een volledige, positieve en bevrijdende betekenis te geven aan de menselijke seksualiteit, stelt zich opnieuw de vraag naar het belang en de betekenis van het priestercelebaat of tenminste de vraag of de nauwe band en diepe overeenstemming ervan met het ambtelijk priesterambt opportuun is.

“In zekere zin kan deze voortdurende kritiek tegen het celibaat verrassen in een tijd waarin het steeds meer mode wordt niet te trouwen. Maar dit niet trouwen is iets dat geheel, wezenlijk verschilt van het celibaat, omdat het niet trouwen gebaseerd is op de wil om alleen te leven voor zich, geen enkele definitieve band aan te gaan, op ieder moment een leven in volledige autonomie te hebben, op ieder ogenblik te beslissen hoe te handelen, wat te nemen van het leven; en dus een “nee” tegen de band, een “nee” tegen het definitief zijn, een leven alleen voor zichzelf hebben. Terwijl het celibaat nu juist het tegenovergestelde is: het is een definitief “ja”, het is een zich door God bij de hand laten nemen, een zich leggen in de handen van de Heer, in zijn “ik”, en dus is het een daad van trouw en vertrouwen, een daad die ook de huwelijks-trouw veronderstelt; het is juist het tegengestelde van dit “nee”, van deze autonomie die zich niet wil verplichten, die geen band wil aangaan”.³⁷¹

De priester verkondigt niet zichzelf, “maar iedere priester moet binnen en door het eigen mens zijn zich goed ervan bewust zijn dat hij een Ander, God zelf, aan de wereld brengt. God is de enige rijkdom die de mensen uiteindelijk wensen te vinden in een priester”.³⁷² Het priesterlijk voorbeeld is getuige te zijn van het Absolute: het feit dat in veel kringen het celibaat tegenwoordig weinig begrepen of weinig gewaardeerd wordt, moet niet ertoe leiden andere scenario's te veronderstellen, maar vraagt erom om op een nieuwe wijze deze gave van de liefde van God voor de mensen te her-

370. Vgl. Congregatie voor de Katholieke Opvoeding, *Orientamenti educativi per la formazione al celibato sacerdotale* (Opvoedkundige richtlijnen voor de vorming tot het priestercelebaat) (11 april 1974), 16: *l.c.* 200-201.

371. Benedictus XVI, *Veglia in occasione della Conclusione dell'Anno sacerdotale* (10 juni 2010): *l.c.*, 397-406.

372. Benedictus XVI, *Discorso ai partecipanti alla plenaria della Congregazione del Clero* (Toespraak tot de deelnemers aan de plenaire vergadering van de Congregatie voor de Clerus) (16 maart 2009): *l.c.*, 393.

ontdekken. Het priestercelibaat wordt immers ook bewonderd en bemind door vele, niet-christelijke personen.

Men mag niet vergeten dat het celibaat wordt bezielde door het praktiseren van de deugd van de kuisheid, die alleen kan worden beleefd door middel van het onderhouden van de zuiverheid met een bovennatuurlijke en menselijke rijpheid,³⁷³ als wezenlijk voor de doelstelling om de aanleg voor de roeping te ontwikkelen. Het is niet mogelijk Christus en de ander met een onzuiver hart lief te hebben. De deugd van de zuiverheid stelt in staat de aanwijzing van de apostel te beleven: “Eert dan God met uw lichaam” (1 Kor. 6, 20). Anderzijds wordt aan alle andere dimensies schade toegebracht, wanneer deze deugd ontbreekt. Als het waar is dat in de huidige context er verschillende moeilijkheden zijn om de heilige zuiverheid te beleven, dan is het nog meer waar dat de Heer overvloedig zijn genade schenkt en de nodige middelen aanreikt om met vreugde en blijheid deze deugd in praktijk te brengen.

Het is duidelijk dat om deze gave in een klimaat van sereen evenwicht en geestelijke voortgang veilig te stellen en te bewaken alle maatregelen moeten worden getroffen die de priester verhouden van mogelijke moeilijkheden.³⁷⁴

373. Vgl. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 25; 50; Congregatie voor de Katholieke Opvoeding, Instructie *In continuità* over de criteria voor de onderscheiding van roepingen ten opzichte van personen met homoseksuele neigingen met het oog op hun toelating tot het seminarie en de heilige wijdingen (4 november 2005): AAS 97 (2005), 1007-1013; *Orientamenti educativi per la formazione al celibato sacerdotale* (Opvoedkundige richtlijnen voor de vorming tot het priestercelibaat) (11 april 1974): EV 5 (1974-1976), 188-256.

374. Vgl. de heilige Johannes Chrysostomus, *De Sacerdotio*, VI, 2: PG 48, 679: “De ziel van de priester moet zuiverder zijn dan de stralen van de zon, opdat de Heilige Geest hem niet verlaat en opdat hij kan zeggen: “Ikzelf leef niet meer, Christus is het die leeft in mij” (Gal. 2, 20). Als de kluizenaars van de woestijn, ver van de stad en de openbare trefpunten en ieder lawaai, eigen aan die plaatsen, met volle teugen van de haven en de windstilte genietend, zich niet ertoe laten verleiden om te vertrouwen in de zekerheid van dat leven van hen, maar oneindige andere vormen van aandacht toevoegen, zich aan alle kanten beschermend en zich erop toelegend alles te doen en te zeggen met grote nauwgezetheid om vol vertrouwen en ongerepte zuiverheid voor het aanschijn van God te kunnen verschijnen, voor zover het mogelijk is voor de menselijke vermogens, wat voor kracht en geweld zal er dan, dunkt je, noodzakelijk zijn voor de priester om zijn ziel te onttrekken aan iedere smet en de geestelijke schoonheid ervan te bewaren? Voor hem is zeker een grotere zuiverheid nodig dan voor de monniken. En toch is juist hij die er de meeste behoefte aan heeft, aan meer onvermijdelijke gelegenheden blootgesteld waarbij hij besmet kan worden, als hij niet met een voortdurende soberheid en waakzaamheid zijn ziel niet ontoegankelijk maakt voor die hinderlagen”.

Het is daarom noodzakelijk dat de priesters zich met de nodige behoedzaamheid gedragen in de relaties met mensen met wie een geregelde omgang de trouw aan de gave in gevaar kan brengen of aanstoot kan wekken bij de gelovigen.³⁷⁵ In bijzondere gevallen moet men zich onderwerpen aan het oordeel van de bisschop, die de plicht heeft precies omschreven normen in deze te geven.³⁷⁶ Zoals logisch is, moet de priester zich onthouden van ieder dubbelzinnig gedrag en niet de plicht vergeten die hij heeft en die vóór alles gaat, te getuigen van de verlossende liefde van Christus. Ongelukkigerwijze hebben er zich, wat dit betreft, helaas enkele situaties voorgedaan die de Kerk en haar geloofwaardigheid grote schade hebben toegebracht, hoewel er veel meer dergelijke situaties in de wereld zijn geweest. De huidige context eist ook van de priesters een nog groter gevoel en voorzichtigheid ten opzichte van de relaties met kinderen en beschermelingen.³⁷⁷ In het bijzonder moet men situaties vermijden die gelegenheid zouden kunnen geven tot praatjes (wanneer men bijv. kinderen alleen de pastorie laat binnenkomen of minderjarigen in zijn auto meeneemt). Wat de biecht betreft, zou het gepast zijn dat minderjarigen gewoonlijk in de biechtstoel biechten op de tijden dat de kerk voor het publiek is geopend, of dat anders, mocht het om de een of andere reden noodzakelijk zijn anders te handelen, de overeenkomstige normen van prudentie in acht worden genomen.

De priesters dienen vervolgens niet te verzuimen de ascetische regels te volgen die door de ervaring van de Kerk zijn gewaarborgd en nog meer zijn vereist door de huidige omstandigheden. Daarom dienen zij voorzichtigheidshalve het te vermijden plaatsen te bezoeken, toneelvoorstellingen bij te wonen, lectuur te lezen of internetsites te bezoeken die een valstrik vormen voor het in acht nemen van de celibataire kuisheid³⁷⁸ of zelfs een gelegenheid voor en oorzaak van zware zonden tegen de christelijke moraal. Wanneer zij als handelende persoon of als afnemer van middelen van sociale communicatie gebruik maken, moeten zij de nodige discretie

375. Vgl. C.I.C., can. 272, § 1.

376. Vgl. *ibid.*, can 277, § 3.

377. Vgl. Johannes Paulus II, Litterae apostolicae Motu Proprio datae *Sacramentorum sanctitatis tutela* quibus Normae de gravioribus delictis Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis promulgantur (30 april 2001): AAS 93 (2001), 737-739 (veranderd door Benedictus XVI op 21 mei 2019: AAS 102 [2010] 419-439).

378. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 16.

betrachten en alles vermijden wat hun roeping kan schaden.

Om met liefde de ontvangen gave te bewaken in een klimaat van tot het uiterste gedreven seksuele permissiviteit, dienen de priesters hun toevlucht te nemen tot alle natuurlijke en bovennatuurlijke middelen waaraan de traditie van de Kerk rijk is. Enerzijds de priesterlijke vriendschap, de zorg voor goede relaties met de mensen, de ascese en de zelfbeheersing, de versterving; het is ook nuttig een cultuur van schoonheid op de verschillende terreinen van het leven te bevorderen die de strijd ten opzichte van alles wat vernederend en schadelijk is, helpt, een zekere hartstocht te voeden voor het eigen apostolische ambt, sereen een zekere eenzaamheid, een wijze en vruchtbare indeling van de tijd te aanvaarden, opdat het geen nutteloze tijd wordt. Eveneens zijn belangrijk de gemeenschap met Christus, een sterke eucharistische vroomheid, de geregelde biecht, de geestelijke leiding, de retraites en recollecties, een geest van aanvaarding van de kruisen in het dagelijkse leven, de trouw aan en de liefde voor de Kerk, de kinderlijke devotie voor de heilige Maagd Maria en het beschouwen van de voorbeelden van de heilige priesters van alle tijden.³⁷⁹

Moelijkheden en tegenwerkingen hebben altijd alle eeuwen door de keuze van de Latijnse Kerk en enkele oosterse Kerken begeleid om het priesterschap alleen aan die mannen te verlenen die van God de gave hebben ontvangen van de kuisheid in het celibaat. De leer van de andere oosterse Kerken, die het gehuwde priesterschap toestaan, is niet tegengesteld aan die van de Latijnse Kerk. De oosterse Kerken zelf eisen immers hoe dan ook het celibaat van de bisschoppen. Bovendien staan zij het huwelijk van de priesters niet toe en staan aan hen die weduwnaar zijn geworden, geen volgend huwelijk toe. Het betreft altijd en alleen de wijding van gehuwde mannen.

De tegenwerkingen die sommigen ook vandaag nog naar voren brengen tegen het priestercelibaat zijn vaak gebaseerd op argumenten die als een voorwendsel dienen, zoals bijvoorbeeld de er tegenin gebrachte beschuldigingen dat het een onlichamelijk spiritualisme weerspiegelt of wantrouwen of verachting jegens de seksualiteit met zich meebrengt; andere keren gaan zij uit van het beschouwen van droevige en pijnlijke, maar steeds bijzon-

379. Vgl. Paulus VI, Encycl. *Sacerdotalis caelibatus* (24 juni 1967), 79-81; Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 29.

dere gevallen waarbij men de neiging heeft deze te generaliseren. Men vergeet daarentegen het getuigenis dat wordt geboden door de overgrote meerderheid van de priesters die hun eigen celibaat beleven met een innerlijke vrijheid, op grond van rijke evangelische motieven, met geestelijke vruchtbaarheid tegen een horizon van overtuigde en vreugdevolle trouw aan de eigen roeping en zending, om maar niet te spreken over de zovele leken die gelukkig een vruchtbaar apostolisch celibaat op zich nemen.

2.11 DE PRIESTERLIJKE GEEST VAN ARMOEDE

De armoede als beschikbaarheid

88. De armoede van Jezus heeft een heilzaam doeleinde gehad. Christus is, rijk als Hij was, arm geworden voor ons, opdat wij rijk werden door middel van zijn armoede (vgl. 2 Kor. 8, 9).

De Brief aan de Filippenzen laat het verband zien tussen de zelfontleding en de geest van dienstbaarheid die het pastorale ambt moet bezielen. De heilige Paulus zegt immers dat Jezus “zich niet heeft willen vastklampen aan de gelijkheid met God, maar zich van zichzelf heeft ontdaan en het bestaan van een slaaf heeft aangenomen” (Fil., 2, 6-7). In werkelijkheid zal de priester zichzelf moeilijk tot een ware slaaf en dienaar van zijn broeders en zusters maken, als hij bezorgd zal zijn om zijn gemak en een buitensporig welzijn.

Door de toestand van arme laat Christus zien dat Hij alles van eeuwigheid af van de Vader heeft gekregen en Hem alles teruggeeft tot aan het totale offer van zijn leven.

Het voorbeeld van de arme Christus moet de priester ertoe brengen gelijkvormig aan Hem te worden, in een innerlijke vrijheid met betrekking tot alle goederen en rijkdommen van de wereld.³⁸⁰ De Heer leert ons dat het ware goed God is en dat de ware rijkdom is het eeuwige leven te verdienen. Immers, “wat voor nut heeft het voor een mens heel de wereld te winnen, als dit ten koste gaat van eigen leven? Wat zou een mens in

380. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 17; 20-21.

ruil kunnen geven voor zijn leven?” (Marc. 8, 36-37). Iedere priester is geroepen om de deugd van de armoede te beleven die in wezen bestaat in het schenken van zijn hart aan Christus, als ware schat, en niet aan de materiële middelen.

De priester, van wie het erfdeel de Heer is (vgl. Num. 18, 20),³⁸¹ weet dat zijn zending, evenals die van de Kerk, zich afspeelt midden in de wereld en dat de geschapen goederen noodzakelijk zijn voor de persoonlijke ontwikkeling van de mens. Hij zal die goederen echter gebruiken met een gevoel voor verantwoordelijkheid, matiging, de juiste bedoeling en onthechting, eigen aan iemand die zijn schat in de hemel heeft en weet dat alles moet worden gebruikt voor de opbouw van het Rijk van God (vgl. Luc. 10, 7; Mat. 10, 9-10; 1 Kor. 9, 14; Gal. 6, 6).³⁸² Daarom zal hij zich onthouden van die winstgevende activiteiten die niet overeenstemmen met zijn ambt.³⁸³ Bovendien moet de priester het vermijden redenen zelfs voor de geringste insinuatie te geven dat hij het eigen ambt ook kan opvatten als een gelegenheid om daar voordelen uit te halen, de zijnen te begunstigen of bevoorrechte positie te zoeken. Hij moet veeleer midden tussen de mensen staan om de anderen zonder maat te dienen, het voorbeeld volgend van Christus, de Goede Herder (vgl. Joh. 10, 10). Bovendien moet hij eraan denken dat de gave die hij heeft ontvangen, om niet is, moet hij bereid zijn om niet te geven (vgl. Mat. 10, 8; Hand. 8, 18-25)³⁸⁴ en voor het welzijn van de Kerk en voor werken van caritas al wat hij krijgt bij de uitoefening van zijn ambt, te gebruiken, nadat hij heeft voorzien in zijn eigen behoorlijk levensonderhoud en in het nakomen van al zijn verplichtingen van eigen staat.³⁸⁵

Ten slotte is de priester gehouden, ook al neemt hij met een publieke belofte de armoede niet op zich, een eenvoudig leven te leiden en zich te onthouden van wat zweemt naar ijdelheid³⁸⁶ door zo voor de vrijwillige

381. Vgl. Benedictus XVI, *Discorso alla Curia Romana* (Toespraak tot de Romeinse Curie) (22 december 2006: AAS (2006)).

382. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 17; Johannes Paulus II, *Udienza generale* (Algemene audiëntie) (21 juli 1993), 3; *Insegnamenti XVI/2* (1993), 89-90.

383. Vgl. C.I.C., cann. 286; 1392.

384. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 17.

385. Vgl. *ibid.*; C.I.C., cann. 282; 222, § 2; 529, § 1.

386. Vgl. C.I.C., can. 282, § 1.

armoede te kiezen om van meer nabij Christus te volgen.³⁸⁷ In alles (woning, vervoermiddelen, vakantie enz.) dient de priester iedere vorm van verrijfing en luxe te vermijden.³⁸⁸ In deze zin moet de priester iedere dag ervoor vechten om niet tot het consumisme en de weekheid van leven te vervallen waarvan vandaag de maatschappij in vele delen van de wereld doortrokken is. Een ernstig gewetensonderzoek zal hem helpen te controleren hoe zijn levensstijl is, zijn bereidheid om te zorgen voor de gelovigen en de eigen plichten te vervullen; zich af te vragen of de middelen waarvan hij zich bedient, beantwoorden aan een werkelijke noodzaak of dat hij daarentegen het gemak zoekt en daarbij voor het offer vlucht. Juist bij de samenhang tussen wat hij zegt en wat hij doet, in het bijzonder met betrekking tot de armoede, staat de geloofwaardigheid en de apostolische doeltreffendheid van de priester op het spel.

Als vriend van de armsten zal hij aan hen de meest fijngevoelige aandacht van zijn herderlijke liefde voorbehouden met een voorkeur voor alle vormen van oude en nieuwe armoede, op zo tragische wijze aanwezig in de wereld, waarbij hij zich altijd herinnert dat de eerste ellende waarvan de mens moet worden bevrijd, de zonde is, de uiteindelijke wortel van ieder kwaad.

2.12 DE VERERING VAN MARIA

Het navolgen van de deugden van de Moeder

84. Er bestaat “een wezenlijke relatie tussen de Moeder van Jezus en het priesterschap van de dienaren van de Zoon, die voortkomt uit die welke er is tussen het goddelijk moederschap van Maria en het priesterschap van Christus”.³⁸⁹

In deze relatie is de mariale spiritualiteit van iedere priester geworteld. De priesterlijke spiritualiteit kan niet volledig worden genoemd, als zij niet serieus het testament van de gekruisigde Jezus in overweging neemt, die

387. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 17.

388. Vgl. *ibid.*, 17.

389. Vgl. Johannes Paulus II, *Udienza generale* (Algemene audiëntie (30 juni 1993): *Insegnamenti XVI/1* (1993), 1689-1699.

zijn Moeder wilde toevertrouwen aan de geliefde leerling en via hem aan alle priesters, die zijn geroepen om zijn verlossingswerk voort te zetten.

Evenals aan Johannes aan de voet van het kruis, wordt aan iedere priester op een bijzondere wijze Maria toevertrouwd als Moeder (vgl. Joh. 19, 26-27).

De priesters, die onder de meest geliefde leerlingen van de gekruisigde en verreezen Christus zijn, moeten Maria als hun moeder in hun eigen leven ontvangen door haar tot voorwerp te maken van voortdurende aandacht en gebed. Maria, altijd Maagd, wordt dan de Moeder die hen naar Christus leidt, die hen de Kerk authentiek doet liefhebben, die voor hen ten beste spreekt en hen leidt naar het Rijk der hemelen.

85. Iedere priester weet dat Maria, omdat zij Moeder is, ook degene is die op de meest eminente wijze vorm geeft aan zijn priesterschap, aangezien zij het is die zijn priesterhart weet te vormen, hem te beschermen tegen gevaren, vermoeidheid, moedeloosheid en over hem met moederlijke zorg te waken, opdat hij in wijsheid en welgevallen voor God en de mensen kan groeien in wijsheid en genade (vgl. Luc. 2, 40).

Maar men is geen devote zoon, als men de deugden van de Moeder niet weet na te volgen. De priester zal derhalve naar Maria kijken om een nederige, gehoorzame, kuise dienaar te zijn en om in een totale gave aan de Heer en de Kerk te getuigen van de liefde.³⁹⁰

De Eucharistie en Maria

86. Bij iedere eucharistieviering luisteren wij naar dat “Zie daar uw zoon”, gezegd door de Zoon tot zijn Moeder, terwijl Hijzelf tegen ons herhaalt: “Zie daar uw moeder” (Joh. 19, 26-27). De eucharistie beleven houdt ook in voortdurend deze gave ontvangen. “Maria is een vrouw “van wie het hele leven in het teken van de eucharistie staat. Door naar haar als model te kijken wordt de Kerk opgeroepen haar na te volgen in haar relatie tot dit allerheiligste mysterie. [...] Maria is aanwezig, met de Kerk en als Moeder van de Kerk, in iedere viering van de eucharistie. Als de Kerk en de eucharistie onlosmakelijk verbonden zijn, moet hetzelfde gezegd worden van de

390. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 18.

tweeterm Maria en de eucharistie.”³⁹¹ Op deze wijze brengt de ontmoeting met Jezus in het Offer van het altaar onvermijdelijk de ontmoeting met zich mee met Maria, zijn Moeder. In werkelijkheid “mag en kan iedere priester voor zijn eigen identificatie en sacramentele gelijkvormigheid met Jezus, Zoon van God en Zoon van Maria, zich waarlijk een geliefde zoon voelen van deze allerhoogste en allernederigste Moeder”.³⁹²

Als meesterwerk van het priesterlijk offer van Christus vertegenwoordigt Maria, altijd Maagd, de Kerk op de meest zuivere wijze, “zonder vlek of rimpel of fout”, geheel “heilig en onbesmet” (Ef. 5, 27). Deze beschouwing van de heilige Maagd - naast wie ook de heilige Jozef komt staan, leraar van het innerlijke leven - stelt de priester het ideaal voor ogen waarnaar hij moet streven in de dienst aan zijn eigen gemeenschap, opdat ook deze zal zijn “de heerlijke Kerk” (ibid.) door de priesterlijke gave van het eigen leven.

391. Johannes Paulus II, *Encycl. Ecclesia de Eucharistia* (17 april 2003): l.c., 53; 57.

392. Benedictus XVI, *Udienza generale* (Algemene audiëntie) (12 mei 2009): *Insegnamenti* V/2 (2009), 94.

III. De permanente vorming

De priester heeft er voortdurend behoefte aan zijn vorming te verdiepen. Ook als hij op de dag van wijding het eeuwig merkteken heeft ontvangen dat hem in aeternum aan Christus, Hoofd en Herder, gelijkvormig heeft gemaakt, hij is geroepen tot een voortdurende verbetering om doeltreffender te zijn in zijn ambt. In deze zin is het fundamenteel dat de priesters zich bewust zijn van het feit dat hun vorming niet afgelopen is met de jaren op het seminarie. Integendeel, vanaf de dag van zijn wijding moet de priester de noodzaak voelen om zich voortdurend te vervolmaken, om steeds meer van Christus de Heer te zijn.

3.1 DE PRINCIPES

De noodzaak van de permanente vorming vandaag

87. Zoals Benedictus in herinnering heeft gebracht “is het thema van de identiteit van de priester [...] bepalend voor de uitoefening van het ambtelijk priesterschap in het heden en in de toekomst”.³⁹³ Deze woorden van de Heilige Vader vormen het referentiepunt waarop de permanente vorming van de clerus moet berusten: de betekenis helpen verdiepen van het priester zijn. “De fundamentele relatie van de priester is die met Jezus Christus, Hoofd en Herder”³⁹⁴ en in deze zin zou de permanente vorming een middel moeten zijn om de “exclusieve” relatie te doen groeien, die noodzakerlijkerwijze zijn weerslag heeft op heel het zijn en handelen van de priester. De permanente vorming is een vereiste dat wordt geboren en zich ontwikkelt vanaf het ontvangen van het sacrament van de wijding, waarmee de priester niet alleen wordt “gewijd” door de Vader, “gezonden” door de Zoon, maar ook “bezield” door de Heilige Geest. Zij is bestemd om heel het leven en handelen van de priester in toenemende mate te doen

393. Benedictus XVI, *Discorso ai partecipanti al Convegno Teologico promosso dalla Congregazione per il Clero* (Toespraak tot de deelnemers aan het internationaal congres, georganiseerd door de Congregatie voor de Clerus) (12 maart 2010): *l.c.*, 323-326.

394. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 16.

opgaan in en te vereenzelvigen met de trouw aan de ontvangen gave. “Vergeet dus niet het vuur aan te wakkeren van Gods genade die in u is door de oplegging van mijn handen” (2 Tim. 1, 6),

Het betreft een noodzaak die intrinsiek is aan de goddelijke gave zelf³⁹⁵ en die voortdurend moet worden “bezield”, opdat de priester gepast kan beantwoorden aan zijn roeping. Hij heeft immers als een man met een historische plaats behoefte eraan zich te vervolmaken in alle aspecten van zijn menselijke en geestelijk bestaan om tot de gelijkvormigheid te komen met Christus, die het verenigende principe van alles is.

De snelle en wijdverbreide veranderingen en een vaak gesecculariseerde maatschappelijke context die eigen zijn aan de tegenwoordige wereld, zijn even zoveel factoren die de plicht van de priester op gepaste wijze voorbereid te zijn absoluut onvermijdelijk maken om de eigen identiteit niet te laten verwateren en om te beantwoorden aan de behoeften van de nieuwe evangelisatie. Aan deze al zware verplichting beantwoordt een duidelijk recht van de gelovigen, op wie de gevolgen van de goede vorming en de heiligheid van de priesters hun neerslag hebben.³⁹⁶

88. Het geestelijk leven van de priester en zijn pastorale ambt moeten worden verenigd met dat voortdurend werken aan zichzelf - het beantwoorden aan het werk van heiliging van de Heilige Geest - dat het toestaat in een harmonische synthese zowel de geestelijke, als de menselijke, intellectuele en pastorale vorming te verdiepen en te krijgen. Dit werk, dat vanaf de seminarietijd moet beginnen, moet door de bisschoppen op verschillende niveaus worden bevorderd: nationaal, regionaal en vooral diocesaan.

Het is een reden tot bemoediging te kunnen vaststellen dat er vele kerkelijke districten en bisschoppenconferenties zijn die momenteel betrokken zijn bij veelbelovende initiatieven om een ware permanente vorming van de eigen priesters te verwezenlijken. Het is te wensen dat alle biskdommen aan deze noodzaak kunnen beantwoorden. Waar dit op het ogenblik niet mogelijk mocht zijn, is het echter raadzaam dat zij onderling afspraken maken of contact opnemen met de instituten of mensen die bijzonder deskundig zijn om een zo moeilijke taak te vervullen.³⁹⁷

395. Vgl. *ibid.*, 70: l.c., 778-782.

396. Vgl. *ibid.*

397. Vgl. *ibid.*, 79: l.c., 797.

Instrument van heiliging

89. De permanente vorming blijkt een noodzakelijk middel te zijn voor de priester om het doel van zijn roeping te bereiken, dat de dienst aan God en zijn Volk is.

Zij bestaat in de praktijk in het helpen van alle priesters om edelmoedig te beantwoorden aan de inzet die wordt gevraagd door de waardigheid en de verantwoordelijkheid die God hun door middel van het sacrament van de wijding heeft verleend; in het bewaren, verdedigen en ontwikkelen van hun specifieke identiteit en roeping; in het heiligen van zichzelf en de anderen door middel van de uitoefening van het heilig ambt.

Dat betekent dat de priester ieder dualisme tussen spiritualiteit en ambt moet vermijden, een diepgaande oorsprong van sommige crises.

Het is duidelijk dat om deze doeleinden van bovennatuurlijke aard te bereiken de algemene criteria moeten worden ontdekt en geanalyseerd op basis waarvan men de permanente vorming van de priesters vorm moet opzetten.

Deze criteria of algemene principes betreffende de organisatie moeten vanuit het doel worden geconcipieerd dat men zich heeft gesteld, of beter gezegd, zij moeten daarin worden gezocht.

Zij moet door de Kerk worden gegeven

90. De permanente vorming is een recht-plicht van de priester en deze te geven is een recht-plicht van de Kerk. Daarom is dit bepaald in de universele wet.³⁹⁸ Immers, zoals men de roeping tot het heilig ambt in de Kerk krijgt, zo komt het ook de Kerk alleen toe de specifieke vorming te geven overeenkomstig de verantwoordelijkheid die eigen is aan dit ambt. De permanente vorming behoort daarom tot de verantwoordelijkheid van de paus en de bisschoppen, omdat het een activiteit is die verbonden is met de uitoefening van het ambtelijk priesterschap. De Kerk heeft derhalve de plicht en het recht haar bedienaren te blijven vormen en hen zo te helpen te vorderen in een edelmoedig antwoord op de gave die God hun heeft geschonken.

398. Vgl. *C.I.C.*, can. 279.

Op zijn beurt heeft de bedienaar ook als vereiste van de met de wijding verbonden gave het recht gekregen van de kant van de Kerk de noodzakelijke hulp te hebben om doeltreffend en heilig zijn dienst te verwezenlijken.

Zij moet permanent zijn

91. De activiteit van de vorming is op een dynamische eis gebaseerd, intrinsiek aan het charisma van het ambt, dat op zich permanent en onomkeerbaar is. Zij kan daarom nooit als beëindigd worden beschouwd, noch door de Kerk, die haar geeft, noch door de bedienaar die haar krijgt. Het is dus noodzakelijk dat zij zo wordt geconcipieerd en ontwikkeld dat alle priesters haar *altijd* kunnen krijgen, rekening houdend met de mogelijkheden en de kenmerken die verband houden met het verschil in leeftijd, levensomstandigheden en toevertrouwde taken.³⁹⁹

Zij moet volledig zijn

92. Deze vorming moet alle dimensies van de vorming van de priester omvatten en op elkaar afstemmen, dat wil zeggen, zij moet ernaar streven iedere priester te helpen: de ontwikkeling te bereiken van een menselijke persoon die is gerijpt in de geest van dienst aan de ander, wat de taak ook is die men heeft gekregen; intellectueel voorbereid te zijn in de theologische wetenschappen in overeenstemming met het leergezag van de Kerk⁴⁰⁰ en ook in die menswetenschappen, in zoverre zij verband houden met het eigen ambt, zodat hij met een grotere doeltreffendheid zijn functie als getuige van het geloof kan uitoefenen; een hecht geestelijk leven te hebben, gevoed door de intimiteit met Jezus Christus en de liefde voor de Kerk; zijn pastoraal ambt uit te oefenen met inzet en toewijding.

In praktijk moet deze vorming volledig zijn: menselijk, geestelijk, intellectueel, pastoraal, systematisch en afgestemd op de persoon.

399. Vgl. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 76.

400. Vgl. Congregatie voor de Geloofsleer, Instr. *Donum veritatis* over de kerkelijke roeping van de theoloog (24 mei 1990), 21-41: AAS 82 (1990), 1559-1569; Internationale Theologencommissie, *Theses Rationes magisterii cum theologia* over de wederzijdse relatie tussen kerkelijk leergezag en theologie (6 juni 1976), stelling nr. 8: "Gregorianum" 57 (1976), 549-556.

De menselijke vorming

93. De menselijke vorming is bijzonder belangrijk, aangezien “zonder een passende menselijke vorming heel de priesterlijke vorming haar noodzakelijk fundament zou missen”;⁴⁰¹ objectief vormt zij het platform en het fundament waarop het mogelijk is het gebouw van de intellectuele, geestelijke en pastorale vorming te bouwen. De priester mag niet vergeten dat “hij, gekozen uit de mensen, [...] een van hen blijft en geroepen is hen te dienen door hun het leven van God te geven”.⁴⁰² Daarom zal hij zich als broeder onder zijn broeders en zusters moeten presenteren met een bagage aan menselijke deugden die hem de achting van de anderen waard maken, om zich te heiligen en in zijn priesterlijke zending te slagen. Het is noodzakelijk eraan te herinneren dat “het voor de priester die anderen zal moeten begeleiden op de levensweg tot aan de poort van de dood, belangrijk is dat hij zelf hart en verstand, rede en gevoel, lichaam en geest in de juiste balans heeft gebracht en dat hij menselijk ‘heel’ is.”⁴⁰³

In het bijzonder zal de priester met de blik op Christus gericht goedheid van hart, geduld, beminnelijkheid, geesteskracht, liefde voor de gerechtigheid, evenwichtigheid, trouw aan een gegeven woord, overeenstemming met de verplichtingen die hij vrij op zich heeft genomen enz. in praktijk moeten brengen.⁴⁰⁴ De permanente vorming op dit gebed begunstigt de groei in de menselijke deugden door de priester te helpen om op ieder ogenblik “de eenheid van leven in de uitoefening van het ambt”⁴⁰⁵ te beleven, van de hartelijkheid in houding tot de gewone regels van goed gedrag of het vermogen zich in iedere context thuis te voelen.

Er bestaat een verband tussen menselijk leven en geestelijk leven, die afhangt van de eenheid van ziel en lichaam, die eigen is aan de menselijke natuur, en dit is een reden waarom daar waar ernstige menselijke tekort-

401. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores vobis dabo*, 43; vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Optatum totius*, 11.

402. Benedictus XVI, *Videomessaggio ai partecipanti al ritiro sacerdotale internazionale* (Videoboodschap aan de deelnemers aan de internationale retraite van priesters) (27 september - 3 oktober 2009): *Insegnamenti V/2* (2009), 300-303.

403. Benedictus XVI, *Lettera ai seminaristi* (Brief aan de seminaristen) (18 oktober 2010), 6: *l.c.*, 797-798.

404. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 3.

405. *Ibid.*, 14.

komingen blijven bestaan, de “structuur” van de persoonlijkheid nooit gevrijwaard is van onverwachte “inzinkingen”.

Het is eveneens belangrijk dat de priester nadenkt over zijn maatschappelijk gedrag, over correctheid en wellevendheid - die ook uit liefde en nederigheid voortkomen - in de verschillende vormen van menselijke relaties, over de waarden van vriendschap, over goede omgangsvormen enz.

Ten slotte moet deze vorming in de huidige culturele situatie ook worden opgezet om bij te dragen aan de menselijke rijping, waarbij men desnoods zijn toevlucht neemt tot de hulp van de psychologische wetenschappen:⁴⁰⁶ ook al blijkt deze inhoudelijk moeilijk te preciseren, zij houdt zonder meer een evenwicht en harmonie in bij het integreren van de tendensen en de waarden, psychologische en affectieve stabiliteit, prudentie, objectiviteit in beoordeling, kracht in het beheersen van het eigen karakter, sociabiliteit enz. Op deze wijze helpen vooral de jonge priesters elkaar om te groeien in menselijke en affectieve rijpheid. Wat dit laatste aspect betreft, zal men ook met fijngevoeligheid leren de kuisheid samen met bescheidenheid en schaamte te beleven, vooral in het verstandig gebruik van televisie en internet.

Van bijzonder belang is immers de vorming in het gebruik van internet en in het algemeen van de nieuwe communicatietechnologieën. Soberheid en matigheid zijn noodzakelijk om hindernissen voor het leven in intimiteit met God te voorkomen. De web-wereld biedt met het oog op de evangelisatie veel mogelijkheden, die echter, als ze slecht worden gebruikt, de zielen ook zware schade kunnen toebrengen; soms kan men onder het voorwendsel van een betere tijdsbesteding of de noodzaak om geïnformeerd te worden een ongeordende nieuwsgierigheid aanmoedigen die de altijd noodzakelijke inkeer belemmert waaruit de doeltreffendheid van de inzet voortkomt.

In deze lijn zal de priester, ook als het gebruik van internet een nuttige gelegenheid vormt om de evangelische boodschap aan veel mensen te brengen, met wijsheid en overleg zijn betrokkenheid moeten inschatten, zodat hij geen tijd onttrekt aan zijn pastoraal dienstwerk in aspecten zoals

406. Vgl. Congregatie voor de Katholieke Opvoeding, richtlijnen *Ogni vocazione* voor het gebruik van psychologische bevoegdheden bij de aanname en vorming van de kandidaten voor het priesterschap (29 juni 2008), 5: “L'Osservatore Romano”, 31 oktober 2008, 4 v.

de prediking van Gods Woord, de viering van de sacramenten, de geestelijke leiding enz., waarin hij werkelijk onvervangbaar is. In ieder geval zal zijn deelname op deze nieuwe terreinen steeds een bijzondere liefde, bovennatuurlijk gevoel, soberheid en matiging moeten weerspiegelen, zodat allen zich niet zozeer tot de figuur van de priester aangetrokken voelen, maar veeleer tot de Persoon van Jezus Christus, onze Heer.

De geestelijke vorming

94. Voor ogen houdend wat reeds uitvoerig is uiteengezet omtrent het geestelijk leven, beperkt men zich hier ertoe enkele praktische middelen voor de vorming voor te stellen. Het zou noodzakelijk zijn vóór alles de belangrijkste aspecten van het priesterbestaan te verdiepen door in het bijzonder te verwijzen naar het Bijbels, patristisch, theologisch en hagiografisch onderricht, dat de priester voortdurend moet bijhouden, niet alleen door middel van het lezen van goede boeken, maar ook door deel te nemen aan cursussen, congressen enz.⁴⁰⁷

Bijzondere zittingen zouden kunnen worden gewijd aan de zorg voor de viering van de sacramenten, evenals ook aan het bestuderen van kwesties van spiritualiteit, zoals de christelijke en menselijke deugden, de wijze van bidden, de verhouding tussen geestelijk leven en liturgisch, pastoraal ambt enz. Meer concreet is het wenselijk dat iedere priester, eventueel tegelijk met periodieke retraites, een concreet plan uitwerkt voor het persoonlijke leven, dat hij is overeengekomen met de spiritueel en waarvoor hier enkele punten worden aangegeven: 1)dagelijkse meditatie over het Woord of over een geloofsgeheim; 2) behalve een godvruchtige viering van de heilige mis en geregelde biecht, de dagelijkse persoonlijke ontmoeting met Jezus in de eucharistie; 3) Mariadevotie (rozenkrans, opdracht, zich onder haar hoede stellen, vertrouwelijk gesprek); 4) een ogenblik voor vorming op het gebied van de leer en de hagiografie; 5) verplichte rust; 6) hernieuwde inzet voor het in praktijk brengen van de richtlijnen van de eigen bisschop en van controle van de eigen overtuigde trouw aan het leergezag en de discipline van de Kerk; 7) zorg voor de priesterlijke gemeenschap, vriendschap en

407. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 19; Decr. *Optatam totius*, 22; C.I.C., can. 279, § 2; Congregatie voor de Katholieke Opvoeding, *Ratio Fundamentalitatis Institutionis Sacerdotalis* (19 maart 1985), 101.

broederlijkheid. Andere aspecten, zoals de eigen tijdsbesteding en het beheren van eigen goederen, het werk en het belang van de samenwerking met anderen, dienen eveneens te worden verdiept.

De intellectuele vorming

95. Gezien de enorme invloed die de humanistisch-filosofische stromingen hebben op de moderne cultuur, evenals het feit dat de priesters niet altijd een adequate voorbereiding hebben gekregen in deze disciplines, ook omdat zij uit verschillende opleidingen komen, blijkt het noodzakelijk dat bij ontmoetingen de belangrijkste thema's van humanistische en filosofische aard of thema's worden behandeld die hoe dan ook "met de gewijde wetenschappen samenhangen, vooral in zover deze bijdragen tot het uitoefenen van de pastorale bediening".⁴⁰⁸

Deze thema's zijn ook een belangrijke hulp om op de juiste wijze de belangrijkste onderwerpen uit de Heilige Schrift, de fundamentele theologie, de dogmatiek en de moraaltheologie, kerkelijk recht, oecumene enz. te behandelen, waarbij men voor ogen dient te houden dat het onderricht in deze onderwerpen niet buitensporig de probleemstelling moet ontwikkelen, noch alleen maar theoretisch of informatief mag zijn, maar moet leiden tot een authentieke vorming, dat wil zeggen tot gebed, gemeenschap en pastoraal handelen. Bovendien zal het, mogelijk dagelijks, besteden van tijd aan de bestudering van handboeken of essays over filosofie, theologie en kerkelijk recht een grote hulp zijn om het *sentire cum Ecclesia* bij deze taak te verdiepen; de *Catechismus van de Katholieke Kerk* en het *Compendium* hiervan vormen een kostbaar basisinstrument.

Men dient ervoor te zorgen dat bij de ontmoetingen van priesters de documenten van het leergezag gemeenschappelijk onder gezagvolle leiding worden uitgediept, zodat in de diocesane pastoraal de eenheid van interpretatie en praktijk wordt vergemakkelijkt die zo nuttig is voor het werk van de evangelisatie.

Bij de intellectuele vorming dient bijzonder belang te worden gehecht aan de behandeling van thema's die vandaag in het culturele debat en de

408. C.I.C., can. 279, § 3; Congregatie voor de Katholieke Opvoeding, *Decreti di Riforma degli studi ecclesiastici di Filosofia* (Decreten betreffende de hervorming van de kerkelijke filosofiestudie) (28 januari 2011), 8 vv.; AAS (2011), 148 vv.

pastorale praktijk het grootste gewicht hebben, zoals bijvoorbeeld die welke betrekking hebben op de maatschappelijke ethiek, de bio-ethiek enz.

Een bijzondere behandeling moet zijn voorbehouden aan de problemen, opgeroepen door de wetenschappelijke vooruitgang, die in het bijzonder van invloed is op de mentaliteit en het leven van de hedendaagse mens. De priester zal zich niet eraan mogen onttrekken adequaat op de hoogte te blijven van de nieuwste ontwikkelingen en bereid te blijven om reken-schap van zijn hoop te geven (vgl. 1 Petr. 3, 15) ten overstaan van de vragen die de gelovigen - velen van hen zijn hoog ontwikkeld - kunnen stellen, en op de hoogte te zijn van de stroming van de vooruitgang in de wetenschappen, en het niet na te laten deskundigen te raadplegen die goed voorbereid en betrouwbaar in de leer zijn. Bij het voorhouden van Gods Woord moet de priester immers rekening houden met de voortschrijdende groei in de intellectuele vorming van de mensen en zich dus aan hun niveau weten aan te passen, ook al naar gelang de verschillende groe-pe-ningen of plaatsen van herkomst.

Het is van zeer groot belang de sociale leer van de Kerk te bestuderen, uit te diepen en te verspreiden. Onder aandrang van het onderricht van het leergezag is het noodzakelijk dat de belangstelling van alle priesters en door middel van hen van alle gelovigen ten gunste van de meest behoefti-gen niet blijft steken bij het niveau van een vrome wens, maar verandert in een concrete inzet van leven. "De Kerk is er zich vandaag meer dan ooit van bewust dat haar sociale boodschap eerder geloofwaardig zal zijn door het *getuigenis van de werken* dan door de samenhang en interne logica ervan".⁴⁰⁹

Een onontbeerlijk vereiste voor de intellectuele vorming van de priesters is de kennis en het verstandig gebruik bij hun ambtelijke activiteit van de *maatschappelijke communicatiemiddelen*. Als deze goed worden gebruikt, vormen zij een providentieel instrument van evangelisatie, omdat zij niet alleen een enorme menigte gelovigen en mensen die ver van de Kerk afstaan, kunnen bereiken, maar ook een diepgaande invloed kunnen hebben op hun mentaliteit en wijze van handelen.

Wat dit betreft, zou het opportuun zijn dat de bisschop of de bisschop-

409. Johannes Paulus II, Encycl. *Centesimus annus* (1 mei 1991), 57: AAS 83 (1991), 862-863.

penconferentie zelf zouden werken aan programma's en technische instrumenten die voor dit doel geschikt zijn. Tegelijkertijd moet de priester iedere vorm van aandacht trekken vermijden, zodat niet hij voor de mannen en vrouwen van zijn tijd straalt, maar de Heer Jezus.

De pastorale vorming

96. Voor een adequate pastorale vorming is het noodzakelijk ontmoetingen te organiseren die als voornaamste doel hebben de reflectie over het pastorale plan van het bisdom. Hierbij zou ook de behandeling niet mogen ontbreken van alle kwesties betreffende het pastorale leven en de pastorale praktijk van de priesters, zoals bijvoorbeeld de fundamentele moraal, de ethiek in het beroepsleven en het maatschappelijk leven enz. Van bijzonder belang kan het organiseren zijn van cursussen en seminars over de pastoraal van het sacrament van de biecht⁴¹⁰ of over praktische kwesties van geestelijke leiding, zowel in het algemeen, als in specifieke situaties. De praktische vorming op het gebied van de liturgie is ook van bijzonder belang. Een bijzondere aandacht zou weggelegd moeten zijn voor het goed leren vieren van de heilige mis - zoals reeds is opgemerkt, is de *ars celebrandi* een voorwaarde *sine qua non* voor de *actuosa participatio* van de gelovigen - en voor de aanbidding buiten de mis.

Andere thema's, bijzonder nuttig om te behandelen, kunnen die zijn welke de catechese betreffen, het gezin, de roeping tot het priesterschap en het religieuze leven, de kennis van het leven en de spiritualiteit van de heiligen, de jongeren, de ouderen, de zieken, de oecumene, de zogenaamde "mensen die ver van de Kerk afstaan", de bio-ethische kwesties enz.

Het is zeer belangrijk voor de pastoraal in de huidige omstandigheden speciale cycli te organiseren om de *Catechismus van de Katholieke Kerk* uit te diepen en zich eigen te maken: deze is vooral voor de priesters een kostbaar instrument van vorming, hetzij voor de prediking, hetzij in het algemeen voor het werk van evangelisatie.

410. Vgl. Pauselijke Raad voor het Gezin, Document *Cristo continua* ofwel "Vademecum" voor biechtvaders over enkele thema's van de moraal betreffende het huwelijksleven (12 februari 1997): "L'Osservatore Romano", 2 maart 1997, bijgevoegd suppl. in tabloidformaat.

Zij moet systematisch en volledig zijn

97. Om volledig te zijn is het noodzakelijk dat de permanente vorming gestructureerd is “niet als iets bijkomstigs, maar als een systematisch aanbod dat in etappes verloopt en nauwkeurig omschreven is”.⁴¹¹ Dit brengt de noodzaak met zich mee een zekere organisatiestructuur te scheppen die op de adequate wijze instrumenten, tijd en inhoud voor de concrete en geschikte verwezenlijking ervan bepaalt. In deze zin zal het nuttig zijn in het leven van de priester terug te komen op thema's zoals de kennis van de Schrift in haar geheel, van de kerkvaders en de grote concilies, van ieder onderdeel van de inhoud van het geloof in zijn geheel, van de wezenlijke kwesties van de moraaltheologie en de sociale leer van de Kerk, van de theologie van de oecumene en een fundamentele oriëntering in de grote godsdiensten in verband met de oecumenische, interreligieuze en interculturele dialoog, van de filosofie en het kerkelijk recht.⁴¹²

Met een dergelijke organisatie dient de gewoonte van de persoonlijke studie gepaard te gaan, aangezien ook periodieke cursussen van weinig nut zouden blijken, als zij niet gepaard zouden gaan met de persoonlijke toeleg op de studie.⁴¹³

Zij moet op de persoon betrokken zijn

98. Hoewel zij aan allen wordt gegeven, heeft de permanente vorming als direct doel de dienst aan ieder van hen die haar krijgen. Zo moeten er naast de collectieve of gemeenschappelijke middelen al de andere middelen zijn die ten doel hebben de vorming van ieder op de persoon te betrekken.

Om deze reden dient vooral bij de verantwoordelijken het bewustzijn te worden bevorderd dat men iedere priester persoonlijk moet bereiken, voor ieder zorg moet dragen en zich niet ermee tevreden moet stellen de verschillende gelegenheden ter beschikking van allen te stellen.

Op zijn beurt moet iedere priester met het woord en het voorbeeld van zijn bisschop en broeders in het priesterschap zich bemoedigd voelen de

411. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 79.

412. Vgl. Congregatie voor de Katholieke Opvoeding, *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* (19 maart 1985), 76 vv.

413. Vgl. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 79.

verantwoordelijkheid voor zijn eigen vorming op zich te nemen, daar hij de eerste is die zichzelf vormt.⁴¹⁴

3.2. DE ORGANISATIE EN DE MIDDELEN

De ontmoetingsdagen voor priesters

99. Het programma van de ontmoetingsdagen voor priesters moet het kenmerk van eenheid hebben en in etappes verlopen.

Deze eenheid moet samenkomen in de gelijkvormigheid aan Christus, zodat de geloofswaarheden, het geestelijk leven en de ambtelijke activiteit leiden tot een voortschrijdende rijping van heel het priestercollege.

De weg van de samenhangende vorming wordt gemarkeerd door duidelijk bepaalde etappes. Dat zal een bijzondere aandacht vereisen voor de verschillende leeftijdsgroepen onder de priesters, zonder dat er een wordt verwaarloosd, evenals een controleren van de afgelegde etappes, waarbij wordt aangeraden de weg van de gemeenschappelijke vorming af te stemmen op die van de persoonlijke vorming, zonder welke de eerste geen effect zou kunnen ressorteren.

De ontmoetingsdagen van de priesters zijn als noodzakelijk te beschouwen voor het groeien in de gemeenschap, voor een steeds grotere bewustwording en een juiste analyse van de problemen die eigen zijn aan iedere leeftijdsgroep.

Omtrent de inhoud van deze bijeenkomsten kan men verwijzen naar thema's die eventueel zijn voorgesteld door de nationale en regionale bisschoppenconferenties. In ieder geval is het noodzakelijk dat deze wordt vastgelegd in een duidelijk omschreven vormingsprogramma van het bisdom, dat mogelijk ieder jaar wordt bijgesteld.⁴¹⁵

Het kan verstandig zijn dat de organisatie en het verloop ervan door de bisschop worden toevertrouwd aan faculteiten of instituten voor theologie en pastoraal, het seminarie, organen of samenwerkingsverbanden die zich

414. Vgl. *ibidem*.

415. Vgl. *ibidem*.

bezighouden met de vorming van de priesters,⁴¹⁶, een andere gespecialiseerd centrum of instituut dat al naar gelang de mogelijkheden en gelegenheden diocesaan, regionaal of nationaal kan zijn, mits overeenstemming met de vereisten van orthodoxie in de leer, trouw aan het leergezag en aan de discipline van de Kerk, evenals wetenschappelijke competentie en geschikte kennis van de werkelijke pastorale situaties verzekerd is.

Het pastorale jaar

100. Het zal de zorg van de bisschop zijn ook door middel van eventuele, wijs gekozen samenwerking erin te voorzien dat in het jaar na de priester- of diakenwijding een zogenaamd pastoraal jaar wordt geprogrammeerd dat de overgang vergemakkelijkt van het onmisbare seminarieleven naar het uitoefenen van het gewijde ambt, door stapsgewijs te werk te gaan en een geleidelijke en harmonieuze menselijke en specifiek priesterlijke rijping te vergemakkelijken.⁴¹⁷

In de loop van dit jaar zal het noodzakelijk zijn te vermijden dat de pas gewijden worden betrokken bij uitzonderlijke buitensporig moeilijke of delicate situaties, evenals men een bestemming zal moeten vermijden waarin zij ver van hun medebroeders moeten opereren. Wat meer is, het zal goed zijn, indien mogelijk, een passende vorm van gemeenschappelijk leven te bevorderen.

Deze periode van vorming zou kunnen worden doorgebracht in een voor dit doel bestemd huis (huis van de geestelijkheid) of op een plaats die een precies en sereen referentiepunt kan vormen voor alle priesters die hun eerste pastorale ervaringen opdoen. Dit zal het gesprek en de ontmoeting met de bisschop en de medebroeders, het gemeenschappelijke gebed, in het bijzonder het getijdengebed, evenals de uitoefenen van de andere vruchtbare praktijken van vroomheid, zoals de eucharistische aanbidding, de

416. Vgl. *ibidem*; Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Optatam totius*, 22: decr. *Presbyterorum Ordinis*, 19.

417. Vgl. Paulus VI, Apost. brief *Ecclesiae Sanctae* (6 augustus 1966), I, 7: AAS 58 (1966), 761; Congregatie voor de Clerus, Circulaire aan de voorzitters van de bisschoppenconferenties *Inter ea* (4 november 1969), 16: *l.c.*, 130-131; Congregatie voor de Katholieke Opvoeding, *Ratio Fundamentalitatis Institutionis Sacerdotalis* (19 maart 1985), 63; 101; *C.I.C.*, can. 1302, § 2.

heilige rozenkrans enz., de uitwisseling van ervaringen, het elkaar stimuleren, het opbloeien van gezonde vriendschapsbetrekkingen vergemakkelijken.

Het is goed dat de bisschop de nieuwe priesters verwijst naar medebroeders met een voorbeeldig leven en pastorale ijver. De eerste benoeming zou ondanks de ernstige pastorale nood vooral moeten beantwoorden aan het vereiste de jonge priesters op de juiste wijze op weg te helpen. Het opofferen van een jaar zal dan ruim vruchten kunnen dragen voor de toekomst.

Het is niet overbodig het feit te onderstrepen dat dit delicate en kostbare jaar eraan zal moeten bijdragen dat de priester en zijn bisschop elkaar steeds beter leren kennen en dit moet, reeds begonnen op het seminarie, een ware vader-zoon verhouding worden.

Wat de intellectuele kant betreft, zal dit niet zozeer een periode van het leren van nieuwe dingen moeten zijn, als wel veeleer van een diepgaand zich eigen maken en verinnerlijking van wat er is bestudeerd in de cursussen van de opleiding om zo de vorming van een geestesgesteldheid te bevorderen die in staat is de bijzonderheden te beoordelen in het licht van Gods plan.⁴¹⁸

In deze context zullen op de juiste wijze lessen en seminars ingericht kunnen worden betreffende de praktijk van het biechten, de liturgie, de catechese en de prediking, het kerkelijk recht, de spiritualiteit van de priester, de leek en de religieus, de sociale leer, de communicatie en de middelen ervan, de kennis van sekten en nieuwe vormen van religiositeit enz.

In de praktijk moet de synthese de weg vormen waarlangs het pastorale jaar verloopt. Ieder element moet beantwoorden aan het grondplan van de rijping van het geestelijke leven.

Het welslagen van het pastorale jaar wordt hoe dan ook en altijd bepaald door de persoonlijke inzet van de betreffende zelf, die iedere dag moet streven naar heiligheid in een constant zoeken naar de middelen tot heiliging die hem vanaf het seminarie hebben geholpen. Bovendien, wanneer er in enkele bisdommen praktische moeilijkheden - gebrek aan priesters, veel pastoraal werk enz. - zijn om een jaar met bovengenoemde kenmerken

418. Vgl. Congregatie voor de Katholieke Opvoeding, *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* (19 maart 1985), 63.

te organiseren, moet de bisschop bestuderen hoe de verschillende voorstellen aan te passen aan de concrete situatie, er rekening mee houdend dat het hoe dan ook van groot belang blijkt voor de vorming en de volharding in het ambt van de jonge priesters.

De tijden van rust

101. Het gevaar van gewenning, de fysieke vermoeidheid die te wijten is aan de geweldige hoeveelheid werk waaraan, vooral vandaag, de priesters zijn onderworpen ten gevolge van hun ambt, de psychologische vermoeidheid zelf, veroorzaakt door het vaak moeten vechten tegen onbegrip, het verkeerd begrepen worden, de vooroordelen, het ingaan tegen georganiseerde en machtige krachten die aan het werk zijn om publiek de mening te bevestigen volgens welk de priester vandaag tot een cultureel ouderwetse minderheid behoort, zijn evenveel factoren die de priester een gevoel van onbehagen kunnen geven.

Ondanks de pastorale noden, wat meer is, juist door deze op adequate wijze onder ogen te zien, past het onze grenzen te erkennen en “de nederigheid te vinden en te hebben, de moed om te rusten”.⁴¹⁹ Ook als normaal de gewone rust het doeltreffendste middel is om weer krachten op te doen en te blijven werken voor het Rijk van God, kan het nuttig zijn dat de priesters kortere of langere tijden van rust worden gegeven om rustiger en intenser bij de Heer Jezus stil te staan en zo weer kracht en moed te krijgen om de weg van heiliging voort te zetten.

Om aan deze bijzondere vereiste te voldoen is er op veel plaatsen, vaak met veelbelovende resultaten, geëxperimenteerd met verschillende initiatieven. Deze experimenten zijn waardevol en kunnen in overweging worden genomen ondanks de moeilijkheden in bepaalde gebieden, waar men het meest te lijden heeft onder een getalsmatig gebrek aan priesters.

Hierin zouden kloosters, heiligdommen of andere plaatsen van spiritualiteit, mogelijk buiten de grote centra, een belangrijke functie kunnen hebben door de priester voor de periode waarin hij zich terugtrekt, vrij te stellen van zijn directe pastorale verantwoordelijkheden.

419. Benedictus XVI, *Veglia in occorrenza della Conclusione dell'Anno sacerdotale* (Vigilie ter gelegenheid van de afsluiting van het Jaar van de priester) (10 juni 2010): l.c., 397-406.

In sommige gevallen zal het nuttig kunnen zijn dat deze pauzes studie of verdieping van de gewijde wetenschappen ten doel hebben, zonder tegelijkertijd te vergeten dat het doel is geestelijk en apostolisch weer op krachten komen.

In ieder geval dient men met zorg het gevaar te vermijden dat deze periodes worden beschouwd als een tijd van puur vakantie of dat daarop als een recht aanspraak wordt gemaakt; en de priester dient in de dagen van rust meer dan ooit de behoefte te voelen om het eucharistisch offer, middelpunt en oorsprong van zijn leven, te vieren.

Het Huis van de clerus

102. Het is wenselijk, waar mogelijk, een “Huis van de clerus” op te richten, dat ook een plaats van ontmoeting zou kunnen vormen om de aangegeven ontmoetingsdagen voor de vorming te houden en een referentiepunt voor talrijke andere gelegenheden. Dit huis zou alle organisatorische structuren moeten bieden die het gerieflijk en aantrekkelijk kunnen maken.

Daar waar een dergelijk centrum nog niet mocht bestaan en de behoeften het mochten aanbevelen, is het aan te raden om nationaal of regionaal structuren te creëren die geschikt zijn voor het fysiek-psychisch-geestelijk opknappen van priesters die daar bijzonder behoefte aan hebben.

Recollecties en retraites

103. Zoals de lange spirituele traditie van de Kerk laat zien, zijn recollecties en retraites een geschikt en doeltreffend instrument voor een adequate permanente vorming van de clerus. Zij blijven ook vandaag nog noodzakelijk en actueel. Tegen een praktijk die ertoe neigt de mens te ontdoen van alles wat innerlijkheid is, moet de priester God en zichzelf vinden door geestelijke pauzes te houden om zich over te geven aan meditatie en gebed.

Daarom bepaalt het canonieke recht dat de clerici “zijn gehouden zich vrij te maken voor dagen van geestelijke inkeer, volgens de voorschriften van het particulier recht”.⁴²⁰ De twee meest gebruikelijke vormen die door

420. C.I.C., can. 276, § 2, 4o; vgl. cann. 533, § 2; 550, § 3.

de bisschop in zijn eigen bisdom zouden kunnen worden voorgeschreven zijn, mogelijk maandelijks, de recollectie van een dag, of de jaarlijkse retraites, bijvoorbeeld van zes dagen.

Het is zeer goed dat de bisschop de periodieke recollecties en jaarlijkse retraites programmeert en organiseert, zodat iedere priester de mogelijkheid heeft te kiezen uit die welke gewoonlijk in of buiten het bisdom worden gehouden door voorbeeldige priesters, priesterverenigingen⁴²¹ of religieuze instituten die door hun charisma zelf bijzonder deskundig zijn in de geestelijke vorming, of in kloosters.

Het is ook raadzaam een bijzondere retraite te organiseren voor priesters die de laatste tijd zijn gewijd, waarbij de bisschop zelf een actieve rol speelt.⁴²² Gedurende deze ontmoetingen is het belangrijk dat men zich concentreert op spirituele thema's, er veel plaats voor stilte en gebed wordt ingeruimd en er bijzonder zorg wordt gedragen voor de liturgische vieringen, het boetesacrament, de eucharistische aanbidding, de geestelijke leiding en de akten van verering en eredienst voor de heilige Maagd Maria.

Om deze instrumenten van vorming meer gewicht en doeltreffendheid te geven zou de bisschop speciaal daarvoor een priester kunnen benoemen met de taak de tijden en het verloop ervan te organiseren.

In ieder geval is het noodzakelijk dat de recollecties en in het bijzonder de jaarlijkse retraites worden beleefd als een tijd van gebed en niet als een theologisch-pastorale bijscholingscursus.

De noodzaak van een programmering

104. Ook al erkent men de gebruikelijke moeilijkheden van een ware permanente vorming, vooral ten gevolge van de talrijke en zware taken waartoe de priesters zijn geroepen, alle moeilijkheden zijn te overwinnen, als er een ware en van verantwoordelijkheid getuigende inzet bestaat.

Om op de hoogte te blijven van de omstandigheden en de eisen van het dringend nodige werk van de evangelisatie aan te kunnen is onder andere

421. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 8.

422. Vgl. Congregatie van de Katholieke Opvoeding, *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* (19 maart 1985), 101.

een moedig pastoraal handelen noodzakelijk dat gericht is op de zorg voor de priesters. Het is absoluut noodzakelijk dat de bisschoppen met de kracht van de liefde eisen dat hun priesters de bepalingen die in deze zijn uitgevaardigd, edelmoedig uitvoeren.

Het bestaan van een “plan van permanente vorming” brengt met zich mee dat dit niet alleen wordt opgezet of geprogrammeerd, maar ook verwezenlijkt. Daarom is een heldere structurering van het werk noodzakelijk, met *doelstellingen, inhoud en instrumenten* om het te verwezenlijken. “Die verantwoordelijkheid brengt de bisschop ertoe in gemeenschap met het priestercollege een project te maken en een programma op te stellen die in staat zijn vorm te geven aan de permanente vorming, niet als iets bijkomstigs, maar als een systematisch aanbod dat in etappes verloopt en nauwkeurig omschreven is”.⁴²³

3.3. DE VERANTWOORDELIJKEN

De priester zelf

105. De eerste en belangrijkste verantwoordelijke voor de eigen permanente vorming is de priester zelf. In werkelijkheid heeft iedere priester de plicht trouw te zijn aan de gave van God en de dynamiek van de dagelijkse bekering die voortkomt uit de gave zelf.⁴²⁴

Deze plicht vloeit voort uit het feit dat niemand de individuele priester kan vervangen in het waken over zichzelf (vgl. 1 Tim. 4, 16). Omdat hij deel heeft aan het ene priesterschap van Christus, is hij immers geroepen overeenkomstig zijn unieke en eenmalige roeping een aspect van de bijzondere rijkdom aan genade die hij heeft ontvangen, te openbaren en te verwezenlijken.

Anderzijds zijn de omstandigheden en situaties van het leven van iedere priester zodanig dat zij ook van eenvoudigweg menselijk standpunt bezien vereisen dat hij zich persoonlijk met zijn vorming bezighoudt, zodat hij zijn eigen capaciteiten en mogelijkheden ten volle kan benutten.

423. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 79.

424. Vgl. *ibidem*, 70.

Daarom zal hij graag deelnemen aan de ontmoetingen voor de vorming en op grond van zijn eigen competenties en concrete mogelijkheden zijn eigen bijdrage leveren; hij zal er zorg voor dragen zich boeken en tijdschriften te verschaffen en te lezen die de zuivere leer bevatten en waarvan is gebleken dat zij van nut zijn voor zijn geestelijk leven en een vruchtbaar vervullen van zijn ambt.

Onder de lectuur moet de Heilige Schrift de eerste plaats innemen; vervolgens de geschriften van de vaders, de leraren van de Kerk, de meesters in de oude en moderne spiritualiteit en de documenten van het kerkelijk leergezag, die de meest gezaghebbende en bijgewerkte bron vormen van de permanente vorming; bovendien zullen ook de geschriften en de levensbeschrijvingen van de heiligen van groot nut zijn. Daarom zullen de priesters deze op een directe en persoonlijke wijze bestuderen en uitdiepen om ze op adequate wijze aan de leken gelovigen te kunnen voorhouden.

De hulp van de medebroeders

106. In alle aspecten van het bestaan van een priester zullen de “bijzondere banden van apostolische liefde, bediening en broederschap”⁴²⁵ naar voren komen, waarop de wederzijdse hulp is gebaseerd die de priesters elkaar verlenen.⁴²⁶ Het is wenselijk dat er een samenwerking van alle priesters groeit en zich ontwikkelt in de zorg voor hun geestelijk leven, evenals voor hun ambtelijk dienstwerk. De hulp die op dit gebied aan de priesters moet worden gegeven, kan een stevige ondersteuning vinden in de verschillende priesterverenigingen. Het gaat er in wezen om dat “deze met door de bevoegde overheid erkende statuten, door een geschikte en genoegzaam beproefde levensordening en broederlijke hulp hun heiligheid bij de uitoefening van hun dienstwerk bevorderen, en de eenheid van de clerici onderling en met de eigen bisschop ten goede komen”.⁴²⁷

Vanuit deze optiek is het noodzakelijk met iedere zorg het recht van iedere priester te respecteren het eigen geestelijk leven in te richten op de wijze die hij het meest geschikt acht, natuurlijk altijd in overeenkomst met

425. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Decr. *Presbyterorum Ordinis*, 8.

426. Vgl. *ibid.*

427. C.I.C., can. 278, § 2.

de kenmerken van de eigen roeping en de verplichtingen die daaruit voortvloeien.

Het werk dat deze verenigingen, evenals de goedgekeurde bewegingen en nieuwe gemeenschappen, verrichten ten gunste van de priesters wordt door de Kerk zeer gewaardeerd,⁴²⁸ die het erkent als een teken van de vitaliteit waarmee de Heilige Geest haar voortdurend vernieuwt.

De bisschop

107. Hoe groot het deel van de Volk van God dat hem is toevertrouwd, ook is en hoeveel behoefte dit ook heeft aan pastorale zorg, de bisschop moet een zeer bijzondere zorg hebben ten opzichte van de permanente vorming van zijn priesters.⁴²⁹

Er bestaat immers een bijzondere relatie tussen dezen en de bisschop, die te danken is aan het feit “dat de priesters hun priesterschap door hem ontvangen en met hem de herderlijke zorg voor het Volk van God delen”,⁴³⁰ Dit bepaalt ook specifieke verantwoordelijkheden van de bisschop op het terrein van de vorming van de priesters. De bisschop moet de facto de houding van een vader hebben, respect voor de eigen priesters, te beginnen bij de seminaristen, en daarbij een afstandelijkheid of een persoonlijke stijl vermijden die eigen is aan een eenvoudige werkgever. Krachtens deze functie moet hij zijn priesters altijd nabij zijn, gemakkelijk benaderbaar: zijn eigen priesters, dat wil zeggen, de medewerkers in zijn bisschopsambt moeten zijn eerste zorg zijn.

Deze verantwoordelijkheden komen tot uitdrukking zowel ten opzichte van de individuele priesters, voor wie de vorming zo veel mogelijk aan de persoon moet zijn aangepast, als ten opzichte van allen, in zoverre zij het diocesane priestercollege vormen. In deze zin zal de bisschop niet nalaten zorgzaam de communicatie en de gemeenschap onder de priesters te onderhouden en daarbij er in het bijzonder voor te zorgen het ware karakter van

428. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumensich Concilie, decr. *Presbyterorum Ordinis*, 8; *C.I.C.*, can. 278, § 2; Johannes Paulus II, postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 81.

429. Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, decr. *Christus Dominus*, 16; Johannes Paulus II, postsynodale apost. exhort. *Pastores gregis* (16 oktober 2003), 47: *l.c.*, 887-888.

430. Johannes Paulus II, postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 79.

de permanente vorming te bewaren, hun geweten op te voeden omtrent het belang en de noodzaak ervan en tenslotte deze te programmeren en te organiseren door een plan van vorming en de noodzakelijke structuren te bepalen en de geschikte personen aan te stellen om dit te verwezenlijken.⁴³¹

Wanneer de bisschop voorziet in de vorming van zijn priesters, moet hij daarbij zijn eigen persoonlijke permanente vorming betrekken. De ervaring leert dat hoe meer de bisschop als eerste ervan overtuigd is en zich inzet voor de eigen vorming, hij des te meer die van zijn priesters zal weten te stimuleren en te ondersteunen.

Bij dit delicate werk zal de bisschop, ook al vervult hij een onvervangbare en niet te delegeren rol, de medewerking weten te vragen van de priesterraad, die op grond van zijn aard en doeleinden het geschikte orgaan is om hem te helpen in het bijzonder wat bijvoorbeeld de uitwerking betreft van het plan voor de vorming.

Iedere bisschop zal zich vervolgens in zijn taak gesteund en geholpen voelen door zijn andere medebroeders, verenigd in de conferentie.⁴³²

De vorming van de vormers

108. Geen enkele vorming is mogelijk, als er behalve de persoon die moet worden gevormd, ook geen persoon is die vormt, de vormer. De kwaliteit en de doeltreffendheid van een plan voor de vorming hangen gedeeltelijk af van de structuren, maar voornamelijk van de persoon van de vormer.

Het spreekt vanzelf dat ten opzichte van deze personen de verantwoordelijkheid van de bisschop in het bijzonder onontbeerlijk is; hij heeft op de eerste plaats de moeilijke taak vormers zo te vormen dat zij “de ‘wetenschap van de liefde’ hebben die men alleen maar leert ‘van hart tot hart’ met Christus”.⁴³³ Zo leren deze priesters onder leiding van de bisschop geen ander verlangen te hebben dan hun medebroeders te dienen met dit werk van vorming.

431. Vgl. *ibid.*: l.c., 797-798.

432. Vgl. Tweede Vaticans Oecumenisch Concilie, Decr. *Optatam totius*, 22; Congregatie voor de Katholieke Opvoeding, *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* (18 maart 1985), 101.

433. Benedictus XVI, *Omelia. Apertura dell'Anno Sacerdotale con la celebrazione dei secondi Vespri* (Homilie. Opening van het Jaar van de priester met de viering van de tweede vespers) (19 juni 2009); *Insegnamenti* V/1 (2009), 1036.

Het is daarom noodzakelijk dat de bisschop zelf een “groep vormers” benoemt en dat deze personen worden gekozen uit de priesters die hoog gekwalificeerd zijn en geacht om hun opleiding en menselijke, geestelijke, culturele en pastorale rijpheid. De vormers moeten immers vóór alles mensen van gebed zijn, docenten met een sterk gevoel voor het boven-natuurlijke, met een diep geestelijk leven, van voorbeeldig gedrag, met een adequate ervaring in het priesterambt, in staat, zoals de kerkvaders en de heilige leraren van alle tijden, de geestelijke behoeften met de eigenlijk meer menselijke behoeften te verbinden. Zij kunnen ook worden gekozen uit de leden van seminaries, academische centra of instituten die door het kerkelijk gezag zijn goedgekeurd, evenals uit de religieuze instituten waarvan het charisma nu juist het leven en de spiritualiteit van de priester betreft. In ieder geval moet de orthodoxie in de leer en de trouw aan de kerkelijke discipline gewaarborgd zijn. De vormers moeten bovendien vertrouwde medewerkers van de bisschop zijn, die in laatste instantie verantwoordelijk blijft voor de vorming van de priesters, die zijn kostbaarste medewerkers zijn.

Het is goed dat er ook een *groep voor de programmering* en de verwezenlijking wordt gevormd, anders dan die van vormers, met als doel de bisschop te helpen om ieder jaar de inhoud vast te stellen die moet worden ontwikkeld op ieder van de terreinen van de permanente vorming, de noodzakelijke leermiddelen voor te bereiden, de cursussen, de sessies, de ontmoetingen en de recollecties goed te regelen, de tijdschema's te organiseren, zodat men met de afwezigheid en de vervanging van de priesters rekening kan houden, enz. Voor een goede programmering kan men ook gebruik maken van het advies van een specialist op een bijzonder gebied.

Terwijl één groep van vormers voldoende is, is het daarentegen mogelijk dat er, als de behoeften dit vragen, verschillende groepen voor de programmering en de verwezenlijking zijn.

De samenwerking tussen de Kerken

109. Wat vooral de collectieve middelen betreft, kan de programmering van de verschillende middelen voor de permanente vorming en de concrete inhoud ervan - met behoud van de verantwoordelijkheid van de bisschop voor zijn district - worden vastgesteld in overleg met de verschillende particuliere Kerken hetzij op nationaal en regionaal niveau - door middel van de respectievelijke bisschoppenconferenties -, hetzij voornamelijk tussen naburige of de dichtstbijzijnde bisdommen. Zo zou men bijvoorbeeld, indien men deze geschikt acht, de interdiocesane structuren kunnen gebruiken, zoals de faculteiten en instituten voor theologie en pastoraal, evenals de organen en samenwerkingsverbanden die betrokken zijn bij de vorming van priesters. Deze bundeling van krachten zou, behalve dat zij een authentieke eenheid tot stand brengt tussen de particuliere Kerken, allen betere en meer stimulerende mogelijkheden bieden voor de permanente vorming.⁴³⁴

De samenwerking van academische centra voor spiritualiteit

110. Bovendien vormen instituten van studie en onderzoek, centra voor spiritualiteit, evenals kloosters van een voorbeeldige observantie en de heiligdommen, even zovele referentiepunten voor de theologische en pastorale bijscholing, alsook plaatsen waar men zich kan wijden aan de stilte, het gebed, de praktijk van de biecht en de geestelijke leiding, de, ook fysieke, heilzame rust, de momenten van priesterlijke broederschap.

Op deze wijze zouden ook de religieuze families kunnen meewerken aan de permanente vorming en bijdragen aan de vernieuwing van de clerus die door de nieuwe evangelisatie van het derde millennium wordt geëist.

434. Vgl. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 79.

3.4 DE BEHOEFTE MET BETREKKING TOT DE LEEFTIJD EN BIJZONDERE SITUATIES

De eerste jaren van het priesterschap

111. *Gedurende de eerste jaren na de wijding* zou het de priesters in hoge mate mogelijk moeten worden gemaakt te leven en te werken in omstandigheden die hun de gelegenheid geven de idealen in praktijk te brengen die zij hebben geleerd tijdens de periode van vorming op het seminarie.⁴³⁵ Deze eerste jaren, die een noodzakelijke toets vormen van de basisopleiding na de eerste moeilijke confrontatie met de werkelijkheid, zijn het meest beslissend voor de toekomst. Zij vereisen daarom een harmonische rijping om met geloof en kracht de moeilijke momenten het hoofd te bieden. Hiertoe zullen de jonge priesters moeten kunnen profiteren van een persoonlijke relatie met de eigen bisschop en een wijze spiritueel, van ogenblikken van rust, meditatie, maandelijkse recollectie. Bovendien lijkt het nuttig de noodzaak te onderstrepen dat vooral de jonge priesters op een authentieke weg van geloof worden opgenomen in het priestercollege of in de parochiegemeenschap, begeleid door de bisschop en zijn daarvoor gedelegeerde broeders.

Met het oog op hetgeen in verband met het pastoraal jaar reeds is gezegd, is het noodzakelijk in de eerste jaren van het priesterschap jaarlijkse ontmoetingen voor vorming te organiseren waarbij geschikte theologische, juridische, spirituele en culturele thema's worden uitgewerkt en uitgediept, en bijzondere zittingen worden gewijd aan problemen op het gebied van de moraal, de pastoraal, de liturgie enz. Deze ontmoetingen kunnen ook een gelegenheid zijn om de bevoegdheid om biecht te horen te vernieuwen overeenkomstig hetgeen is bepaald door het *Wetboek van Canoniek Recht* en door de bisschop.⁴³⁶ Het zou ook nuttig zijn dat bij de jonge priesters het samenleven in huiselijk verband onder elkaar en met oudere priesters begunstigd zou worden om een uitwisseling van ervaringen, wederzijdse kennis en ook de moeilijke praktijk van de evangelische broederlijke vermaning toe te staan.

435. Vgl. *ibid.*, 76: l.c., 793-794.

436. Vgl. C.I.C., cann. 970; 972.

Men heeft op veel plaatsen ook goede ervaringen met het organiseren van korte ontmoetingen door het jaar onder leiding van de bisschop voor de jonge priesters te organiseren, bijvoorbeeld voor hen die minder dan tien jaar priester zijn, met als doel hen van meer nabij te begeleiden in deze eerste jaren; ongetwijfeld zullen het ook gelegenheden zijn om te spreken over de priesterlijke spiritualiteit, de uitdagingen voor de bedienaren, de pastorale praktijk enz. in een omgeving van een broederlijk en priesterlijk samenzijn.

Tenslotte is het noodzakelijk dat de jonge clerus groeit in een geestelijke sfeer van ware broederschap en fijngevoeligheid, die zichtbaar wordt in de persoonlijke aandacht ook voor wat de lichamelijke gezondheid en de materiële aspecten van het leven betreft.

Na een zeker aantal jaren

112. Na *een zeker aantal jaren* in het ambt verwerven de priesters veel ervaring en de grote verdienste zich in het dagelijks werk geheel te wijden aan de verbreiding van het Rijk van God. Deze categorie priesters vormt een grote spirituele en pastorale bron.

Zij hebben behoefte aan bemoediging, een intelligente waardering, een opnieuw verdiepen van de vorming in al haar dimensies met het doel zichzelf en het eigen handelen opnieuw te onderzoeken, de motieven voor het kiezen voor het heilig ambt opnieuw tot leven te brengen, na te denken over de pastorale methodologieën in het licht van waar het in wezen om gaat, in priesterlijke verbondenheid en vriendschap met de eigen bisschop, eventuele gevoelens van vermoeidheid, frustratie, eenzaamheid te overwinnen, tenslotte de diepste bronnen van de priesterlijke spiritualiteit opnieuw te ontdekken.⁴³⁷

Het is daarom belangrijk dat deze priesters gebruik kunnen maken van deze bijzondere en grondige vormingsbijeenkomsten waarbij behalve theologisch-pastorale onderwerpen alle psychologische en affectieve moeilijkheden worden onderzocht die in die periode kunnen ontstaan. Het is daarom raadzaam dat aan die ontmoetingen niet alleen de bisschop deelneemt, maar ook de deskundigen die een waardevolle en zekere bijdrage kunnen leveren aan de oplossing van de genoemde problemen.

437. Vgl. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 77.

De oudere leeftijd

113. De oudere priesters of die op vergevorderde leeftijd, naar wie ieder fijngevoelig teken van aandacht moet uitgaan, vallen ook onder het vitale circuit van de permanente vorming, niet zozeer als een verplichting tot verdiepte studie en cultureel debat, als wel “als een serene en bemoedigende bevestiging van de rol die zij nog geroepen zijn te spelen in het priestercollege”.⁴³⁸

Naast de vorming die wordt georganiseerd voor de priesters van middelbare leeftijd zullen zij op gepaste wijze kunnen profiteren van bijzondere ogenblikken, kringen en ontmoetingen om de contemplatieve zin van het priesterleven uit te diepen, de leerstellige rijkdom van wat zij al hebben bestudeerd, opnieuw te ontdekken om zich nuttig - en dat zijn zij - te voelen, doordat van hen in gepaste vormen van eigen dienstwerk gebruik kan worden gemaakt, vooral als ervaren biechtvaders en spirituaals. Op een bijzondere wijze zullen zij hun ervaringen met anderen kunnen delen, hun medebroeders bemoedigen, opvangen, naar hen luisteren en hun rust geven, beschikbaar zijn, mocht men aan hen de dienst vragen om “zelf waardevolle meesters en vormers van andere priesters te worden”.⁴³⁹

De priesters in bijzondere situaties

114. Onafhankelijk van de leeftijd kunnen de priesters “fysiek verzwakt of moreel vermoeid zijn”.⁴⁴⁰ Zij dragen met het offer van hun lijden op een uitstekende wijze bij aan het werk van de verlossing door “een getuigenis” te geven “dat gekenmerkt wordt door de keuze voor het kruis, aanvaard in de hoop en de vreugde van Pasen”.⁴⁴¹

Aan deze priesters moet de permanente vorming prikkels bieden om “op rustige en krachtige wijze hun dienst aan de Kerk te vervolgen”⁴⁴² en om een welsprekend teken ervan te zijn dat zijn boven handelen gaat, inhoud boven techniek, genade boven uiterlijke doeltreffendheid. Op deze

438. *Ibid.*: l.c., 794.

439. *Ibid.*

440. *Ibid.*

441. *Ibid.*, 41: l.c., 727.

442. *Ibid.*, 77: l.c., 794.

wijze zullen zij de ervaring van de heilige Paulus kunnen beleven: “Op het ogenblik verheug ik mij dat ik voor u mag lijden en in mijn lichaam aanvullen wat nog ontbreekt aan de verdrukkingen van de Christus, ten bate van zijn lichaam, dat is de Kerk” (Kol. 1, 24).

De bisschop en de medebroeders mogen nooit nalaten periodiek deze zieke medebroeders te bezoeken, die vooral zullen kunnen worden geïnformeerd over de gebeurtenissen in het bisdom, zodat men hen zich echt lid laat voelen van het priestercollege en de universele Kerk, die zij opbouwen met hun lijden.

Met bijzondere en liefdevolle zorg zullen de priesters moeten worden omgeven die op zeer korte termijn hun verblijf op aarde zullen beëindigen, dat zij hebben besteed aan de dienst aan God voor het heil van de broeders en de zusters.

Op de voortdurende troost van het geloof, op de zorg voor de bediening van de sacramenten zal dan het gebed voor de zielerust door het gehele priestercollege volgen.

De eenzaamheid van de priester

115. De priester kan op welke leeftijd dan ook en in welke omstandigheid dan ook een gevoel van eenzaamheid ervaren.⁴⁴³ Dit hoeft in het geheel niet verstaan te worden als een psychologisch isolement, maar kan heel normaal zijn en het gevolg van een oprecht volgen van het evangelie en een kostbare dimensie van het eigen leven vormen. In enkele gevallen zou het echter te wijten kunnen zijn aan bijzondere moeilijkheden, zoals marginalisering, onbegrip, ontsporing, verlatenheid, onvoorzichtigheid, eigen of andermans karakterologische beperkingen, laster, vernederingen enz. Er kan een scherp gevoel van frustratie uit voortkomen, dat uiterst funest zou kunnen zijn.

Ook deze momenten van moeilijkheden kunnen echter met de hulp van de Heer bevoorrechte ogenblikken worden voor een groei op de weg van de heiligheid en het apostolaat. Hierin kan de priester immers ontdekken dat “het gaat om een eenzaamheid waarin de Heer tegenwoordig is”.⁴⁴⁴

443. Vgl. *ibid.*, 74: l.c., 791.

444. *Ibid.*

Dat moet natuurlijk niet de zware verantwoordelijkheid doen vergeten van de bisschop en het priestercollege iedere eenzaamheid te vermijden die wordt veroorzaakt door nalatigheid in de priesterlijke gemeenschap. Het is de taak van het bisdom te bepalen hoe men ontmoetingen onder priesters kan organiseren, opdat zij het bij elkaar zijn kunnen ervaren, van elkaar leren, elkaar corrigeren en wederzijds helpen, omdat niemand alleen priester is en ieder uitsluitend in deze gemeenschap met de bisschop zijn dienstwerk kan verrichten.

Evenmin mag men de medebroeders vergeten die het uitoefenen van het heilig ambt hebben opgegeven, om hun de nodige hulp, vooral van gebed en boetedoening, te bieden. De verschuldigde houding van liefde ten opzichte van hen mag echter op geen enkele wijze ertoe leiden dat men eventueel in overweging neemt kerkelijke functies aan hen toe te vertrouwen: deze zouden vooral onder de gelovigen juist op grond van hun situatie verwarring en verbijstering te weeg kunnen brengen.

Slot

De Heer van de oogst die de arbeiders roept en zendt die op zijn land moeten werken (vgl. Mat. 9, 38), heeft met eeuwige trouw beloofd: “Ik geef u vorsten naar mijn hart” (Jer. 3, 15). Op deze goddelijke trouw, die altijd leeft en werkt in de Kerk,⁴⁴⁵ berust de hoop overvloedige en heilige pries-terroepingen te krijgen, zoals overigens al gebeurt in veel landen, alsook de zekerheid dat de Heer het zijn Kerk niet zal laten ontbreken aan het noodzakelijke licht om het opwindende avontuur van het uitwerpen van de netten aan te gaan.

Op de gave van God antwoordt de Kerk met dankzegging, trouw, volgzzaamheid aan de Geest, een nederig en aanhoudend gebed.

Om zijn apostolische zending te vervullen zal iedere priester in zijn hart de woorden van de Heer gegrift dragen: Vader, Ik heb U op aarde verheerlijkt door het werk te volbrengen dat Gij Mij hebt opgedragen te doen, aan de mensen eeuwig leven te geven (vgl. Joh. 17, 1-4). Daarom zal hij van zijn eigen leven *een gave van zichzelf* maken - de wortel en de samenvatting van de herderlijke liefde - aan de Kerk naar het beeld van de gave van Christus.⁴⁴⁶ Op deze wijze zal hij met vreugde en vrede al zijn krachten inzetten voor de hulp aan zijn broeders en zusters en leven als een teken van bovennatuurlijke liefde in gehoorzaamheid, celibataire zuiverheid, eenvoud van leven en met respect voor de discipline in de gemeenschap van de Kerk.

In zijn evangeliserend werk overstijgt de priester de natuurlijke orde om zich te richten “op de dingen die God betreffen” (Heb. 5, 1). Hij is immers geroepen de mens te verheffen door hem tot het goddelijk leven geboren te doen worden en hem hierin te doen groeien tot de volheid van Christus. Daarom vormt een authentieke priester, die in zijn trouw aan Christus en aan de Kerk gemotiveerd is, in werkelijkheid een onvergelykbare kracht van ware vooruitgang voor de hele wereld.

“De nieuwe evangelisatie heeft nieuwe evangelisatoren nodig. Dat zijn de priesters die zich inspinnen om hun priesterschap te beleven als een

445. Vgl. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 82.

446. Vgl. *ibid.*, 23.

specifieke weg naar heiligheid”.⁴⁴⁷ De mannen van God volbrengen de werken van God.

Evenals Christus moet de priester zich aan de wereld voordoen als een voorbeeld van bovennatuurlijk leven. “Ik heb u een voorbeeld gegeven, opdat gij zoudt doen zoals Ik u gedaan heb” (Joh. 13, 15).

Het getuigenis dat met zijn leven wordt gegeven, kenmerkt de priester en is er de meest overtuigende verkondiging van. De kerkelijke discipline zelf, die wordt beleefd met een authentieke innerlijke motivatie, openbaart zich als een providentiële dienst om de eigen identiteit te beleven, om de liefde aan te wakkeren en het getuigenis te laten schitteren zonder hetwelk iedere culturele toerusting of strenge programmering alleen maar een illusie zou zijn. Het *doen* dient nergens toe, als het *zijn met Christus* ontbreekt.

Tegen deze horizon tekent zich de identiteit, het leven, het ambt, de permanente vorming van de priester af: een taak die immers geweldig veel werk met zich meebrengt, open, verlicht door het geloof, gesteund door de hoop, geworteld in de liefde.

In dit even noodzakelijke als spoedeisende werk staat niemand alleen. Het is noodzakelijk dat de priesters worden geholpen door een voorbeeldige, gezaghebbende en krachtige leiding van de eigen bisschop, in een transparante gemeenschap met de Apostolische Stoel. alsook door een broederlijke samenwerking van het hele priestercollege en door heel het Volk van God.

Laat iedere priester zich toevertrouwen aan Maria, de ster van de nieuwe evangelisatie. In haar, die “tijdens haar leven het voorbeeld is geweest van de moederlijke genegenheid waarmee allen bezield moeten zijn die in de apostolische zending van de Kerk aan de wedergeboorte van de mensen meewerken”,⁴⁴⁸ zullen de priesters een voortdurende bescherming en hulp vinden voor de vernieuwing van hun leven en om uit hun priesterschap een intensere en hernieuwde evangeliserende stimulans te doen ontstaan in dit derde millennium van de verlossing.

447. *Ibid.*, 82.

448. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, Dogm. const. *Lumen gentium*. 65.

Paus Benedictus XVI heeft onderhavig Directorium goedgekeurd en de publicatie ervan gelast.

Rome, uit het paleis van de congregaties, 11 februari 2013, de gedachtenis van de heilige Maagd Maria van Lourdes.

Mauro Kard. Piacenza

Prefect

* Celso Morgia Iruzubieta

Aartsbisschop van Alba marittima

Secretaris

Gebed tot de allerheiligste Maagd Maria⁴⁴⁹

Maria,
Moeder van Jezus Christus en Moeder van de priesters,
aanvaard deze titel die wij u geven
om uw moederschap te vieren en dicht bij u
het priesterschap van uw Zoon en van uw zonen te beschouwen,
Heilige Moeder van God.

Moeder van Christus,
u hebt een lichaam van vlees aan de Messias-Priester gegeven
door de zalving van de Heilige Geest
tot heil van de armen en de gebrokenen van hart,
bewaar de priesters in uw hart en in de Kerk,
Moeder van de Heiland.

Moeder van het geloof,
u hebt de Mensenzoon, die de vervulling is
van de beloften, aan onze vaders gedaan,
vergezeld naar de tempel, geef de priesters van uw Zoon
aan de Vader,
tot zijn eer,
Ark van het Verbond.

Moeder van de Kerk,
u hebt temidden van de leerlingen in het cenakel de Geest gebeden
voor het nieuwe volk en zijn herders,
verkrijg voor de priesterorde
de volheid der gaven,
Koningin van de apostelen.

449. Johannes Paulus II, Postsynodale apost. exhort. *Pastores dabo vobis*, 82.

Moeder van Jezus Christus,
u was bij Hem aan het begin van zijn leven
en van zijn zending,
u hebt Hem gezocht,
de Meester, in de menigte,
u hebt Hem bijgestaan,
toen Hij van de aarde werd opgeheven,
verteerd voor het enige eeuwige offer,
en u had Johannes bij u, uw zoon,
aanvaard vanaf het begin
hen die geroepen zijn,
bescherm hun groei,
begeleid uw zonen in hun leven en ambt.
Moeder van de priesters.

Amen!

